

SEXUOLÓGIA SEXOLOGY

ČASOPIS SLOVENSKEJ SEXUOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI
JOURNAL OF THE SLOVAK SOCIETY FOR SEXOLOGY

Prehľadové štúdie

Ženská nálada a užívání hormonální antikoncepce

Barbora Ottová, Petr Weiss

„Nová“ afrodisiaka

Ladislav Hess, Radim Uzel

Alternatívne vzťahy

Viera Cviková, Lenka Rumanská

Penis captivus – fikcia alebo realita?

Michal Chovanec, Petr Weiss

Pôvodné práce

BDSM: rizika v čísle, ďalší vývoj a zdroje informácií

Eva Jozífková

Prevenia prostitúcie z pohľadu budúcich pedagógov, právnikov a ekonómov

Štefan Petřík

Správy a informácie

Recenzie

Kalendár odborných podujatí

Welcome Messages

Dear colleagues and friends,

On behalf of the Sexological Society of the Czech Medical Association of J. E. Purkyně, on behalf of the Institute of Sexology of Charles University - the oldest university sexological institute in the world, and also on behalf of my fellow Czech sexologists, I would like to cordially invite you all to the 23rd World Congress for Sexual Health held in Prague in May 2017. Prague is a city which has played an important role in the history and the development of sexology: for example in Prague Prof. Kurt Freund designed the first phaloplethysmograph, Prof. Václav Michal performed the first vascular microsurgery of a male patient with erectile dysfunctions. We are proud to have the capital city of the Czech Republic play host to this exceptional forum of outstanding lectures and interactive discussions.

So come to Prague, a place where different cultures have been meeting for centuries to exchange knowledge and ideas. I am confident you will enjoy your stay and visit our wonderful city again in the future.

We look forward to meeting you.

Professor Petr Weiss
WAS 2017 Congress President

Dear friends and colleagues,

It is my great pleasure to warmly invite you to our 23rd biannual congress for the World Association for Sexual Health in Prague. Our congresses are each unique in the topics, themes and breadth of scope that they offer to sexologists and those working or interested in learning more about the field of sexual health. You will be able to submit your work, to network with peers, colleagues and friends and to enjoy a congress that has such wide appeal across a number of different specialties and of global reach.

Our meeting will be under the auspices of a friend of long standing, Professor Petr Weiss. Petr is a recent recipient of the prestigious EFS Gold Medal and I know that he and his team will be the perfect hosts for our next congress. I do hope that you will find the time to contribute and participate at the next WAS congress in whatever way you can whether you are a long standing supporter of WAS or a newcomer. We welcome everyone who supports our mission statement and we look forward to your attendance in this most magnificent and historical city.

Professor Kevan Wylie
WAS President

Supporting Societies

www.was2017.org

Local Organizers

Sexological Society of the Czech Medical Society JEP
Ke Karlovu 11, 128 08 Prague 2, Czech Republic

prof. PhDr. Petr Weiss, PhD., DSc.
Phone: +420 224 965 252
E-mail: Petr.Weiss@vfn.cz

23RD WORLD CONGRESS SECRETARIAT

GUARANT International spol. s r.o.
Na Pankráci 17, 140 21 Prague 4, Czech Republic

Phone: +420 284 001 444, Fax: +420 284 001 448
E-mail: was2017.secretariat@guarant.cz

Obsah / Contents

Úvodník – 5

Prehľadové štúdie – Review Studies

Ženská nálada a užívaní hormonální antikoncepce – 6

Woman's mood and the use of hormonal contraception

Barbora Ottová, Petr Weiss

„Nová“ afrodisiaka – 11

“New” aphrodisiacs

Ladislav Hess, Radim Uzel

Alternatívne vzťahy – 14

Alternative relationships

Viera Cviková, Lenka Rumanská

Penis captivus – fikcia alebo realita? – 20

Penis Captivus – fiction or reality?

Michal Chovanec, Petr Weiss

Pôvodné práce – Original Articles

BDSM: rizika v číslach, ďalší vývoj a zdroje informácií – 24

BDSM: the risks in numbers, future and resources of information

Eva Jozífková

Prevenca prostitúcie z pohľadu budúcich pedagógov, právnikov a ekonómov – 32

The prevention of prostitution from the perspective of future teachers, lawyers and economists?

Štefan Petrík

Správy a informácie – Reports and Informations of Interest

XXIII. Košické sexuologické dni a II. Androfórum (Caisová) – 10

Recenzie – Book Reviews

Benatar, D.: Druhotný sexismus. O genderovém teroru proti mužům. Dauphin, Praha, 2016, 332 s. ISBN

978-80-7272-851-0 (Zvěřina) – 19

Sexuológia / Sexology

Časopis Slovenskej sexuologickej spoločnosti
Slovenská lekárska spoločnosť

VEDÚCI REDAKTOR: PhDr. Robert Máthé, PhD.

REDAKČNÁ RADA:

MUDr. Igor Bartl
predseda Slovenskej sexuologickej spoločnosti
prof. PhDr. Petr Weiss, PhD., DSc.
doc. MUDr. Jaroslav Zvěřina, CSc.
MUDr. Martin Hrivňák, PhD.
PhDr. Katarína Jandová, PhD.
MUDr. Ivo Procházka, CSc.
MUDr. Danica Caisová-Škultétyová
MUDr. Anežka Imříšková
MUDr. Ivan Kubiš
MUDr. Dana Šedivá

JAZYKOVÁ ÚPRAVA: Dr. Eva Hrdličková

TITULNÁ STRANA: grafika akademického maliara Josefa Velčovského

PERIODIKUM: Sexuológia/Sexology vychádza 2-krát ročne

Dátum vydania periodickej tlače: december 2016

Evidenčné číslo: EV 2987/09

YDAVATEĽSTVO: Časopis vydáva, rozširuje a objednávky prijíma **f. PSYCHOPROF, spol. s r. o.**,
Sládkovičova č. 7, 940 63 Nové Zámky
tel./fax: 035/6408 550, 552
e-mail: psychoprof@psychoprof.sk
www.psychoprof.sk

IČO vydavateľa: 34 132 988

Predplatné prijímame na e-mailovej adrese vydavateľstva: psychoprof@psychoprof.sk. **Cena ročného predplatného je 12,- eur** vrátane poštovného. Predplatné pre ČR je 298,- Kč, vrátane poštovného. Realizácia platby je prevodom na slovenské alebo české číslo účtu, ktoré zašleme po prijatí objednávky.

Za odbornú úroveň a pravdivosť textu zodpovedajú autori. Vydavateľ si vyhradzuje právo na skrátenie a formálnu úpravu textu, ako aj na jazykovú úpravu. Texty pripravené do tlače sa vydavateľ zaväzuje sprístupniť autorom za účelom odsúhlasenia konečného znenia textu. Vydavateľ nezodpovedá za správnosť údajov a názorov autorov jednotlivých príspevkov ani inzerátov. V českých príspevkoch autori zodpovedajú za odbornú aj jazykovú úroveň príspevkov.

Časopis je recenzovaný, zaradený do bázy národnej časopiseckej produkcie BIBLIOGRAPHIA MEDICA SLOVAKA a do národnej medicínskej databázy slovenských autorov CiBaMed.

ISSN 1335-8820

Úvodník

Milé čitateľky, vážení čitatelia,

s druhým číslom XVI. ročníka nášho časopisu končí aj rok 2016, ktorý ohľadne diania v sexuológii môžeme označiť za pomerne bohatý.

Najaktuálnejšou významnou udalosťou boli už tradičné Košické sexuologické dni, prvý raz spojené aj s II. Androfórom. Tomuto podujatiu, s témou Sexualita, komunikácia, médiá, ktoré sa konalo opäť za početnej účasti tak prednášajúcich, ako aj publika, predchádzali dve podujatia – 4. pracovná schôdza Psychiatrického oddelenia FN v Trnave so sexuologickou tematikou a IV. vedecko-pracovná schôdza Slovenskej sexuologickej spoločnosti, ktorá sa konala v Košiciach.

Témy podujatí, početné publikum a napokon aj pozitívne ohlasy, ktoré tieto podujatia vyvolali, potvrdzujú dôležitosť a prínos takýchto stretnutí. Potešujúca je aj medializácia našich aktivít, čo v značnej miere pomáha šíreniu kvalitnej sexuálnej osvety nielen čo sa týka poskytovania odborných informácií o rôznych stránkach sexuálneho života, ale má aj vplyv na náš multidisciplinárny odbor s poukazom na dôležitosť spätosti lekárskeho aj spoločenských vied v odbore sexuológia, čo sme zdôrazňovali aj v predošlom čísle nášho časopisu.

Aktivita našej spoločnosti prebiehali paralelne s početnými odbornými podujatiami v susednom Česku a na iných miestach sveta. Radostným faktom je, že v nejednom prípade aj za účasti členov našej spoločnosti.

Nový rok nám prináša ďalšie možnosti prezentácie vlastných prác, ako aj ďalšie rozvíjanie sexuológie. I keď vzdelávanie v sexuológii je zatiaľ dostupné len v zahraničí, úsilím členov našej spoločnosti sa postupne otvárajú určité perspektívy aj v domácich podmienkach. Na zreteli mám vytváranie podmienok jednak na rozširovanie pregraduálneho vzdelávania v sexuológii nie iba v prípade medikov či psychológov, ale najmä študentov pedagogických fakúlt, jednak aj postgraduálneho vzdelávania s akcentom na možnosť špecializácie v sexuológii v zmysle lekárskej sexuológie či psychologickéj sexuológie ako certifikovanej činnosti. Samozrejme, všetko v záujme skvalitnenia starostlivosti o sexuologických pacientov, a tiež v záujme výchovy odborníkov na pedagogické aktivity, majúce na zreteli zabezpečenie vzdelávania v sexuológii na pedagogických fakultách. Sexuologicky erudovaní pedagogickí pracovníci by sa mohli stať významnými nositeľmi a šíriteľmi odborne fundovaných informácií o sexuálnom živote v radoch našej mladej populácie...

Zdá sa, že aj vytvorenie detenčného ústavu pre rizikových nebezpečných psychiatrických pacientov, vrátane sexuálne úchylných delikventov, sa stáva realitou – minister zdravotníctva ohlásil plán vybudovania takéhoto ústavu do roku 2019!

V každom prípade naďalej budeme prinášať aktuálne informácie o dianí v sexuológii či už vo svete, alebo u nás. Pristupujeme teda k XVII. ročníku časopisu Sexuológia. Spoločnými silami určite naplníme aj čísla tohto ročníka kvalitnými a zaujímavými článkami.

Všetkým prispievateľom, čitateľom aj podporovateľom časopisu Sexuológia prajem veľa aktívneho zdravia, elánu a tvorivých nápadov do ďalšieho roka!

Robert Máthé,
vedúci redaktor

Ženská nálada a užívání hormonální antikoncepce

Barbora Ottová, Petr Weiss

Katedra psychologie FF UK v Praze
Ústřední vojenská nemocnice

Souhrn

Článek shrnuje studie, které se zabývají užíváním hormonální antikoncepce a jeho možným dopadem na ženskou náladu. Výzkumy v dané oblasti jsou metodologicky velmi obtížné. Určité množství žen popisuje negativní změny nálady, které připisuje užívání hormonální antikoncepce, a preparáty brzy po začátku užívání vysazuje nebo mění. Hormonální antikoncepce pravděpodobně působí na náladu některých žen mírně negativně, určitou roli ale zřejmě hrají i psychický stav a osobnostní vlastnosti jejich uživatelek. V literatuře je aktuálně velmi rozšířená hypotéza o stabilizačním vlivu hormonální antikoncepce na ženskou náladu, které většina výzkumů nasvědčuje. Některé ženy mohou tento efekt hormonální antikoncepce vnímat pozitivně, některé naopak. Termín „hormonální antikoncepce“ v textu článku odpovídá kombinované hormonální antikoncepci.

Klíčová slova: kombinovaná hormonální antikoncepce – nálada – menstruační cyklus – vedlejší účinky.

Úvod

Emocionální vedlejší účinky jsou jedním z nejčastějších důvodů, proč ženy vysazují hormonální antikoncepci (Sanders et al., 2001). Mechanismus, jakým hormonální antikoncepce ovlivňuje ženskou psychiku, však zůstává nejasný. Vzhledem k nejednoznačným výsledkům výzkumů jsou psychosomatické vedlejší účinky často bagatelizovány. Hormonální antikoncepce je přitom v České republice nejrozšířenější antikoncepční metodou se stále rostoucím počtem uživatelek. V roce 1993 užívalo antikoncepční pilulky 22 % žen, o 15 let později v roce 2008 to bylo již 52 % žen (Weiss, 2011).

Nejednoznačnost výsledků může mít mnoho příčin. První z nich je obtížnost metody výzkumu. Je třeba nejen co nejpřesněji měřit náladu, jejíž popis je subjektivní, ale postihnout i její fluktuace během menstruačního cyklu. Náladu připomíná mírný, ale dlouhodobý emocionální stav. Napomáhá aktivaci specifických

Summary

This article summarizes studies that deal with combined oral contraceptive (COC) use and its potential impact on women's mood. Research in this area is methodologically very difficult. A certain number of women describe negative mood changes due to the use of COC. These women usually discontinue or switch COC soon after the onset of use. COC probably slightly negatively affects the mood of some women, but their mental state and personality traits may also play the role. In the literature, there is currently a widespread hypothesis about the stabilizing influence of hormonal contraception on the women's mood. Most articles reviewed in this study support it. Some women may sense this effect of COC as positive however the others may perceive it negatively.

Keywords: combined oral contraceptives – mood – menstrual cycle – side effects.

emocí. Například pokud jsme od rána ve špatné náladě, tak se mnohem snadněji opravdu rozzlobíme (Ekman, 2003). Autoři často pomocí škál měří jak náladu, tak pozitivní či negativní „afekt“. Rozdíl mezi afektem a náladou je velmi dobře metaforicky vysvětlen v manuálu DSM-5 (American Psychiatric Association, 2013): „Afekt je vzorec pozorovatelného chování, který je projevem subjektivně prožívané emoce. Náladu je jakýmsi přetrvávajícím a všudypřítomným „klimatem“, kdežto afekt víc odpovídá proměnlivým změnám emocionálního „počasí““. K měření nálad a afektů používají výzkumníci buď retrospektivní dotazníky, nebo prospektivní škály, kde ženy v časových intervalech, nejčastěji jednou denně po dobu několika menstruačních cyklů, hodnotí různé symptomy. Retrospektivně častěji ženy uvádějí změny, které se oproti prospektivnímu hodnocení více podobají klasickému menstruačnímu cyklu (McFarlane et al., 1988; Boyle a Grant, 1992). Důvodem může být to, že do prospektivního hodnocení symptomů zasahuje

každý den velké množství proměnných. Mohou se do něj promítat každodenní stresory. Například s dny v týdnu se pojí mnohem výraznější cyklické změny nálad než s menstruačním cyklem (McFarlane et al., 1988; Mansfield et al., 1989). Výraznější retrospektivní výsledky lze vysvětlit i tak, že ženy, které znají účel studie a mají informace o menstruačním cyklu, uvádějí výraznější cyklické změny, jelikož je očekávají. Této hypotéze nasvědčují výsledky studie, v níž výzkumníci srovnávali 3 britské etnické skupiny a ve které prokázali signifikantně vyšší premenstruální a menstruační symptomatologii u bělošek v porovnání s dalšími dvěma skupinami (Van den Akker et al., 1995). Jestliže bělošky premenstruální a menstruační fázi cyklu vnímají odlišně, je však otázkou, co je toho příčinou. Dle autorů určitou roli může hrát učení, díky kterému tyto ženy mají o problematice menstruačního cyklu více informací a jinak ho prožívají. Naopak proti tomuto předpokladu svědčí studie týkající se menstruačního cyklu a nálady autorů Gallant et al. (1991), ve které nebyly zjištěny významné rozdíly mezi ženami, které účel studie znaly a těmi, které nikoli. Mnohé výzkumy komplikují i odlišnosti jednotlivých přípravků hormonální antikoncepce a komplikovanější možnost užití placeba kvůli případnému nechtěnému otěhotnění.

Velké množství studií se zaměřuje na možné cyklické změny nálad v důsledku užívání hormonální antikoncepce. Jedná se většinou o klasické prospektivní studie, které probíhají formou denního hodnocení různých symptomů. Někteří autoři nenachází žádné významné rozdíly v cykličnosti a intenzitě nálad mezi uživatelkami hormonální antikoncepce a ženami s přirozeným menstruačním cyklem (Marriott a Faragher, 1986; Walker a Bancroft, 1990; Sveindóttir a Bäckström, 2000; Oinonen a Mazmanian, 2001; Ross et al., 2003; Natale a Abertazzi, 2006). Jiné studie naopak prokázaly pozitivní vliv hormonální antikoncepce na premenstruální a menstruační potíže. Ženy s přirozeným cyklem v těchto výzkumech prožívaly negativní symptomy spojené s náladou v období před a během menstruace intenzivněji, častěji nebo negativněji než uživatelky hormonální antikoncepce (Silbergeld et al., 1971; Paige, 1971; Wilcoxon et al., 1976; Boyle a Grant, 1992; Abraham et al., 2003; Ott et al., 2008; Nyberg, 2013). Mezi další změny, které výzkumníci zaznamenali, patří méně výrazné fluktuace pozitivního afektu u uživatelek hormonální antikoncepce. McFarlane et al. (1988) identifikovali ve své studii více příjemných stavů u žen s normálním menstruačním cyklem během folikulární a menstruační fáze. Na druhou stranu Almagor a Ben-Porath (1991) došli k závěru, že uživatelky hormonální antikoncepce prožívají během celého menstruačního cyklu celkově vyšší míru pozitivních pocitů. Výzkumy se tedy mezi sebou příliš neshodují. Jejich výsledky však většinou nejsou zcela v rozporu s hypotézou, že hormonální antikoncepce má na ženskou náladu určitý stabilizační vliv, s nímž přišli ve své souhrnné studii autoři Oinonen a Mazmanian (2002). Tento výsledek se dá velmi dobře

vysvětlit. Hormonální antikoncepce, zejména pak jednofázové preparáty, udržuje u ženy během cyklu stále stejnou hladinu hormonů. Nálady proto kolísají méně výrazně. Ženy mají mírnější premenstruální potíže, nestěžují si tolik na bolesti a mají méně špatnou náladu. Na druhou stranu neprožívají ovulaci, která zřejmě může ovlivňovat jak náladu, tak zájem o sex. Pro tento předpoklad svědčí i výsledky longitudinálního výzkumu Berenson et al. (2008), ve kterém ženy před započítáním užívání hormonální antikoncepce a posléze každých šest měsíců po dobu dvou let hodnotily škálu symptomů, které se vztahovaly k jejich prožívání za poslední dobu. Byl prokázán pozitivní vliv hormonální antikoncepce na nervozitu a výkyvy nálad. Jarva a Oinonen (2007) se pokusili tuto hypotézu ověřit v experimentu zaměřeném na afektivní reaktivitu, kterého se účastnilo 107 studentů a studentek. Čtyřicet studentek užívalo hormonální antikoncepci. Zbytek vzorku tvořili studenti a studentky s přirozeným menstruačním cyklem. Účastníci studie absolvovali 4 procedury, jež měly nějakým způsobem ovlivnit jejich náladu. Procedury měly navodit konkrétně pozitivní pocit, žárlivost, pocit sociálního vyloučení a rodičovské pocity. Před každou procedurou a po jejím ukončení vyplňovali respondenti škálu mapující pozitivní a negativní afekty. Uživatelky hormonální antikoncepce prožívaly méně výrazné pozitivní pocity než muži a studentky, které hormonální antikoncepci neužívaly. Výzkumníci z toho vyvodili, že hormonální antikoncepce nějakým způsobem ovlivňuje to, jak moc pozitivně ženy reagují na podněty z prostředí. Pro stabilizační vliv hormonální antikoncepce na náladu svědčí i zjištění autorů Rasgon et al. (2003), kteří zkoumali menstruační cyklus u žen s bipolární afektivní poruchou. Prokázalo se, že ženy s bipolární poruchou, které užívaly hormonální antikoncepci, neprodělaly během menstruačního cyklu výrazné změny nálad oproti ženám s tou samou diagnózou, které hormonální antikoncepci neužívaly.

Množství žen, které uvádějí v prospektivních studiích negativní vedlejší účinky hormonální antikoncepce na náladu, se pohybuje mezi 4-10% (Poromaa a Segeblad, 2012). Sanders et al. (2001) se ve své studii zaměřili na tyto ženy a zejména na negativní vedlejší účinky hormonální antikoncepce. Studii dokončilo 79 amerických žen. Po třech, šesti a dvanácti měsících, nebo po vysazení hormonální antikoncepce, zjišťovali výzkumníci u žen informace týkající se vedlejších účinků hormonální antikoncepce, které tyto ženy hodnotily mimo jiné pomocí 18-bodového seznamu symptomů pokrývajících pozitivní i negativní změny nálady, sexuality a fyzické změny. Třicet žen užívalo po dvanácti měsících stále stejnou hormonální antikoncepci, 37 žen vysadilo hormonální antikoncepci a 12 žen přešlo na jiný typ hormonální antikoncepce. K vysazení nebo změně hormonální antikoncepce došlo u většiny žen během prvních třech měsíců. Jako důvod spontánně uváděly respondenty zejména fyzické vedlejší účinky (37%), emocionální vedlejší účinky (33%), problémy s mezimenstruačním krvácením nebo

špiněním (18%), ukončení vzťahu (18%), vedlejší účinky v oblasti sexuality (8%), zapomínání pilulky (16%) a zdravotní důvody (4%). Dále porovnávali autoři skupinu žen, která vysadila nebo změnila hormonální antikoncepci, se skupinou, která užívala hormonální antikoncepci po celou dobu dvanácti měsíců. Již před započatím studie se skupina žen, které vysadily nebo změnilly hormonální antikoncepci, významně lišila od skupiny žen, které užívaly hormonální antikoncepci po celou dobu, v počtu antikoncepčních metod. Tyto ženy jich během života vyzkoušely více. Celkově tyto ženy skórovaly výše u emocionálních, sexuálních i fyzických vedlejších účinků hormonální antikoncepce. Nejlepšími prediktory vysazení nebo změny hormonální antikoncepce byly negativní emocionální vedlejší účinky, zhoršení premenstruačního syndromu, nižší frekvence sexuálních myšlenek a nižší sexuální vzrušivost. Z výsledků studie je tedy patrné, že existuje skupina žen, která má pravděpodobně problémy s užíváním hormonální antikoncepce opakovaně. Dlouhodobě nebyl prokázán negativní dopad hormonální antikoncepce na depresivitu žen (Duke et al. 2007). Ženy, které užívají hormonální antikoncepci, nejsou tedy více depresivní než ženy s přirozeným cyklem. Důvodem by dle autorů studie mohl být tzv. „survivor bias“. Ty ženy, které pocítují negativní vedlejší hormonální antikoncepce na náladu, ji pravděpodobně velmi brzy vysadí, a tudíž je méně pravděpodobné, že budou součástí některého z výzkumů.

Proč některé ženy ale hormonální antikoncepci hůře snášejí? Borgström et al. (2008) se ve své studii zabývali osobnostními vlastnostmi současných nebo minulých uživatelék hormonální antikoncepce, které si stěžovaly na nežádoucí vedlejší účinky na náladu. Všechny ženy vyplnily osobnostní dotazník. Ukázalo se, že uživatelky hormonální antikoncepce, které pocítily vedlejší účinky na jejich náladu, skórovaly výše u vlastností vztahujících se k somatické úzkosti a náchylnosti ke stresu oproti uživatelkám hormonální antikoncepce, které žádné vedlejší účinky na náladu nepozorovaly. Ženy, které přestaly hormonální antikoncepci užívat kvůli negativním vedlejším účinkům v oblasti nálady, dosahovaly vyšších skóre v oblasti odstupů od druhých lidí a nedůvěřivosti v porovnání se ženami, jež hormonální antikoncepci vysadily z jiných důvodů. Dle autorů se jedná o vlastnosti svázané s neuroticismem, který dle nich může predisponovat ženy k rozvoji negativních vedlejších účinků hormonální antikoncepce na náladu, stejně jako k rozvoji deprese. Tyto závěry potvrdily i další výzkumy. Segebladh et al. (2009) ve své studii zjišťovali prevalenci poruch nálady a úzkostných poruch u žen, které buď pocítily, nebo nepocítily vedlejší účinky hormonální antikoncepce v oblasti nálady. Studie se účastnilo 30 žen, které neuváděly vedlejší účinky hormonální antikoncepce na náladu, 28 žen, které tyto účinky naopak uváděly, 33 žen, které díky těmto problémům vysadily hormonální antikoncepci a 28 žen, které vysadily hormonální antikoncepci z jiných důvodů. Psychiatrické poruchy byly hodnoceny

pomocí strukturovaného psychiatrického rozhovoru, premenstruální potíže (PMS a PMDD) byly hodnoceny pomocí prospektivního denního hodnocení formou škály symptomů. Ženy, jež uváděly negativní vedlejší účinky hormonální antikoncepce na náladu, ať už současně nebo před jejím vysazením, oproti ostatním ženám častěji trpěly poruchami nálady. Prevalence premenstruálních potíží se mezi ženami nelišila. Ženy, jež přestaly užívat hormonální antikoncepci kvůli vedlejším účinkům na náladu, v minulosti navíc častěji uváděly umělé přerušování těhotenství. V další studii zkoumali autoři Hall et al. (2012) vliv depresivní nálady a stresu na vnímání vedlejších účinků hormonální antikoncepce a její vysazení. Studie se zúčastnilo 354 žen, jimž byly administrovány standardní psychologické metody před začátkem a 6 měsíců po začátku užívání hormonální antikoncepce. Pouze 38% žen po 6 měsících užívalo hormonální antikoncepci. Depresivní nálada a stres na počátku užívání byly asociovány s náladovostí, kterou ženy vnímaly ve spojení s užíváním hormonální antikoncepce po 6 měsících, a zároveň snižovaly pravděpodobnost pokračování v užívání hormonální antikoncepce. Zdá se tedy, že psychický stav žen a jejich osobnostní dispozice se výrazně podílejí na tom, jak tyto ženy budou vnímat užívání hormonální antikoncepce a jeho vliv na jejich náladu.

V neposlední řadě je třeba zmínit, že vnímané vedlejší účinky hormonální antikoncepce se liší v závislosti na jednotlivých preparátech. Greco et al. (2007) srovnávali dva přípravky trifázické hormonální antikoncepce se stejným typem progesterinu (norgestimate 0,18; 0,215 a 0,25 mg), avšak různou dávkou ethinyl estradiolu (25, nebo 35 µg) v jejich působení na hladinu androgenů, náladu a sexuální apetenci. Hormonální antikoncepce obsahující menší množství ethinyl estradiolu po 3 měsících užívání méně snížila množství volného testosteronu v krvi a byla spojena s výraznějším zlepšením premenstruální nálady. Autoři Shahnazi et al. (2014) zkoumali ve své studii působení hormonální antikoncepce 2. (0,15 mg levonorgestrel; 0,03 mg ethinyl estradiol) a 3. generace (0,15 mg desogestrel; 0,03 mg ethinyl estradiol). Přípravky se mezi sebou tedy lišily v použitém progesterinu. Ukázalo se, že hormonální antikoncepce 3. generace má oproti hormonální antikoncepci 2. generace pozitivní vliv na náladu. Hormonální antikoncepce 2. generace vedla k poklesu pozitivní nálady a nárůstu negativní nálady po 2 a 4 měsících užívání, kdežto hormonální antikoncepce 3. generace měla přesně opačný efekt. Náladu měřili autoři pomocí škály mapující pozitivní a negativní afekty. Závěry obou těchto výzkumů potvrzují i souhrnná práce Poromaa a Segebladh (2012). Na základě analýzy předchozích výzkumných výsledků se zdá, že hormonální antikoncepce obsahující progesterinu s antiandrogenní aktivitou (drospirenon, nebo desogestrel) má méně negativních vedlejších účinků v oblasti nálady než hormonální antikoncepce obsahující progesterinu s více androgenním profilem. Zdá se, že lépe na náladu působí i preparáty s nižším

obsahem ethinyl estradiolu.

Závěr

Na základě výše zmíněných studií lze říci, že výzkumy hormonální antikoncepce a jejích vedlejších účinků v oblasti nálady jsou velmi metodologicky složité. Do hodnocení nálad se promítá mnoho vnějších faktorů. Zdá se, že určité procento žen pociťuje negativní účinky hormonální antikoncepce na svou náladu a antikoncepci brzy vysazuje nebo mění. Jen malé množství z nich se potom může účastnit výzkumů, které díky tomu přinášejí méně jednoznačné závěry. Tento jev se nazývá „survivor bias“. Na druhou stranu výsledky výše zmíněných studií poukazují na to, že negativní účinky hormonální antikoncepce častěji pociťují ženy, které mají určité „neurotické“ osobnostní dispozice, poruchy nálady či prožívají zvýšený stres. Množstvím uváděných negativních vedlejších účinků na náladu se mezi sebou liší ale i jednotlivé preparáty. Hormonální antikoncepce tedy pravděpodobně působí na náladu některých žen mírně negativně, určitou roli ale zřejmě hrají i psychický stav a osobnostní vlastnosti jednotlivých uživatelů. Momentálně v literatuře převládá přesvědčení, že hormonální antikoncepce má na náladu většiny žen určitý stabilizační efekt (Oinonen a Mazmanian, 2002). Je však otázkou, zda je tento efekt ženami vždy vnímán pozitivně. Ott et al., (2008) zjistili, že stabilizace nálad může být hodnocena kladně ženami, které uvádějí zlepšení premenstruálních potíží. Na některé ženy však tato změna nemusí působit dobře, jelikož se pak mohou cítit citově „ploché“. To by mohlo vysvětlit i některé negativní změny nálady, které ženy v důsledku hormonální antikoncepce uvádějí.

Literatura

- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition. Arlington, VA: American Psychiatric Association, 2013.
- ABRAHAM, S. LUSCOMBE, G. SOO, I. Oral contraception and cyclic changes in premenstrual and menstrual experiences. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology* 24, 2003, p. 185-193.
- ALMAGOR, M. BEN-PORATH, Y. S. Mood changes during the menstrual cycle and their relation to the use of oral contraceptive. *Journal of Psychosomatic Research* 35, 1991, p. 721-728.
- BERENSON, A. B. ODOM, S. D. BREITKOPF, C. R. RAHMAN, M. Physiologic and psychologic symptoms associated with use of injectable contraception and 20 µg oral contraceptive pills. *American journal of obstetrics and gynecology* 199, 2008, 351.e1-351.e12.
- BORGSTRÖM, A. ODLIND, V. EKSELIUS, L. SUNDSTRÖM-POROMAA, I. Adverse mood effects of combined oral contraceptives in relation to personality traits. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology* 141 2008, p. 127-130.
- BOYLE, G. J. GRANT, A. F. Prospective versus retrospective assessment of menstrual cycle symptoms and moods: Role of attitudes and beliefs. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment* 14, 1992, p. 307-321.
- DUKE, J. M. SIBBRITT, D. W. YOUNG, A. F. Is there an association between the use of oral contraception and depressive symptoms in young Australian women? *Contraception* 75, 2007, p. 27-31.
- EKMAN, P. *Emotions Revealed*. 1st ed. New York: Times Books Henry Holt and Company, 2003.
- GALLANT, S. J. HAMILTON, J. A. POPIEL, D. A. MOROKOFF, P. J. CHAKRABORTY, P. K. Daily moods and symptoms: Effects of awareness of study focus, gender, menstrual-cycle phase, and day of the week. *Health Psychology* 10, 1991, p. 180-189.
- GRECO, T. GRAHAM, C. A. BANCROFT, J. TANNER, A. DOLL, H. A. The effects of oral contraceptives on androgen levels and their relevance to premenstrual mood and sexual interest: a comparison of two triphasic formulations containing norgestimate and either 35 or 25 µg of ethinyl estradiol. *Contraception* 76, 2007, p. 8-17.
- HALL, K. S. WHITE, K. O. C. RICKERT, V. I. REAME, N. WESTHOFF, C. Influence of depressed mood and psychological stress symptoms on perceived oral contraceptive side effects and discontinuation in young minority women. *Contraception* 86, 2012, p. 518-525.
- JARVA, J. A. OINONEN, K., A. Do oral contraceptives act as mood stabilizers? Evidence of positive affect stabilization. *Archives of Women's Mental Health* 10 2007, p. 225-234.
- MANSFIELD, P. K. HOOD, K. E. HENDERSON, J. Women and their husbands: Mood and arousal fluctuations across the menstrual cycle and days of the week. *Psychosomatic Medicine* 51 1989, p. 66-80.
- MARRIOTT, A. FARAGHER, E. B. An assessment of psychological state associated with the menstrual cycle in users of oral contraception. *Journal of Psychosomatic Research* 30 1986, p. 41-47.
- MCFARLANE, J., C. L. MARTIN a T. M. WILLIAMS. Mood fluctuations: Women versus men and menstrual versus other cycles. *Psychology of Women Quarterly* 12, 1988, p. 41-47.
- NATALE, V. ALBERTAZZI, P. Mood swings across the menstrual cycle: A comparison between oral contraceptive users and non-users. *Biological Rhythm Research* 37, 2006, p. 489-495.
- NYBERG, S. Mood and physical symptoms improve in women with severe cyclical changes by taking an oral contraceptive containing 250-mcg norgestimate and 35-mcg ethinyl estradiol. *Contraception* 87, 2013, p. 773-781.
- OINONEN, K. A. MAZMANIAN, D. Effects of oral contraceptives on daily self-ratings of positive and negative affect. *Journal of Psychosomatic Research*

- 51, 2001, p. 647-658.
- OINONEN, K. A. MAZMANIAN, D. To what extent do oral contraceptives influence mood and affect? *Journal of Affective Disorders*, 70 2002, p. 229-240.
- OTT, M. A. SHEW, M. L. OFNER, S. TU, W. FORTENBERRY, J. D. The influence of hormonal contraception on mood and sexual interest among adolescents. *Arch Sex Behav* 37, 2008, p. 605-613.
- PAIGE, K. E. Effects of oral contraceptives on affective fluctuations associated with the menstrual cycle. *Psychosomatic Medicine* 33, 1971, p. 515-538.
- POROMAA, I. S. SEGEBLADH, B. Adverse mood symptoms with oral contraceptives. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica* 91, 2012, p. 420-427.
- RASGON, N. BAUER, M. GLENN, T. ELMAN, S. WHYBROW, P. C. Menstrual cycle related mood changes in women with bipolar disorder. *Bipolar Disorders* 5, 2003, p. 48-52.
- ROSS, C. COLEMAN, G. STOJANOVSKA, C. Prospectively reported symptom change across the menstrual cycle in users and non-users of oral contraceptives. *J Psychosom Obstet Gynaecol* 24, 2003, p. 15-29.
- SANDERS, S. A. GRAHAM, C. A. BASS, J. L. BANCROFT, J. A prospective study of the effects of oral contraceptives on sexuality and well-being and their relationship to discontinuation. *Contraception* 64, 2001, p. 51-58.
- SEGEBLADH, B. BORGSTRÖM, A. ODLIND, V. BIXO, M., SUNDSTRÖM-POROMAA, I. Prevalence of psychiatric disorders and premenstrual dysphoric symptoms in patients with experience of adverse mood during treatment with combined oral contraceptives. *Contraception* 79, 2009, p. 50-55.
- SHAHNAZI, M. KHALILI, A. F. KOCHAKSARAEI, F. R. JAFARABADI, M. A. BANOI, K. G. NAHAEI, J. PAYAN, S. B. A comparison of second and third generations combined oral contraceptive pills' effect on mood. *Iranian Red Crescent Medical Journal* 16, 2014, e13628.
- SILBERGELD, S. BRAST, N. NOBLE, E. P. The menstrual cycle: A double-blind study of symptoms, mood and behavior, and biochemical variables using Enovid and placebo. *Psychosomatic Medicine* 33, 1971, p. 411-428.
- SVEINDÓTTIR, H. BÄCKSTRÖM, T. Prevalence of menstrual cycle symptom cyclicality and premenstrual dysphoric disorder in a random sample of women using and not using oral contraceptives. *Acta Obstet Gynecol Scand* 79, 2000, p. 405-413.
- VAN DEN AKKER, O. B. EVES, F. F. SERVICE, S. LENNON, B. Menstrual cycle symptom reporting in three British ethnic groups. *Soc Sci Med* 40, 1995, p. 1417-1423.
- WALKER, A. BANCROFT, J. Relationship between premenstrual symptoms and oral contraceptive use: A controlled study. *Psychosomatic Medicine* 52, 1990, p. 86-96.
- WEISS, P. Sexuální chování české populace. In: ŠULOVÁ, L., FAIT, T., WEISS, P. *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví*. Praha: Maxdorf, 2011, 147 - 154.
- WILCOXON, L. A. SCHRADER, S. L. SHERIF, C. W. Daily self-reports on activities, life events, moods, and somatic changes during the menstrual cycle. *Psychosomatic Medicine* 38, 1976, p. 399-417.
- Tato práca vznikla v rámci Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově č. P07 (Psychosociální aspekty kvality života, podprogram Psychologické a sociální aspekty utváření životních drah, životních stylů a kvality života – determinanty a perspektivy).

Kontakt:

ottova.barbora@gmail.com

Správy

XXIII. Košické sexuologické dni a II. Androfórum

V dňoch 21. a 22. októbra 2016 sa v hoteli Double Tree by Hilton v Košiciach konalo tradičné jesenné sexuologické podujatie. Košické sexuologické dni majú svoju atmosféru, históriu svojich verných návštevníkov a vžitú aj sychravú, nevlúdne počasie. Od ich začiatku sú pravidelnými aktívnymi účastníkmi aj kolegovia z Českej republiky. V minulosti boli na podujatí vždy zastúpení poprední funkcionári sexuologických spoločností z Čiech aj Slovenska, či už prof. Raboch, Dr. Pondelíčková, Dr. Madlafousek, alebo prof. Stančák.

Podujatie je tradične multiodborové, prednášky sú z oblasti psychiatrickej sexuológie a psychológie sexuality, andrológie, gynekologickej sexuológie. Na tohtoročné podujatie sa prihlásilo 121 účastníkov a odznelo 30 prednášok rozdelených do siedmich blokov. Samostatný bol jeden workshop na tému Proces diagnostikovania parafilného páchatela pod

vedením Dr. Caisovej a Dr. Korpáša.

V I. bloku s názvom Sexualita, komunikácia, médiá odznelo päť prednášok, ktoré sa týkali hlavnej témy konferencie; prednášajúci mapovali naliehavé témy dneška – vplyv pornografie na mužov, ženy a vzťahy (Dr. Šedivá), zmeny v správaní muža (Dr. Jandová), referovanie o intímnych témach v médiách (Dr. Kubínyi). Téma, často nežiaducej popularizácie sexuálnych deliktov v médiách sa venovali Dr. Máthé a Mgr. Štefániková. Kastrácie, ako jedna z možností liečby nebezpečných sexuálnych deviantov, sa v krajinách Európskej únie považujú za zmrzačenie; Česká republika sa s týmto procesom vyrovnala zákonnou formou, o čom referoval prof. Weiss. II. blok, s názvom Osobnosť a parafília, začal prednáškou Dr. Borzovej s názvom Osobnosť a sexuálne deviácie v evolučnej psychológii. Následne sa kolegovia z Českej republiky – Dr. Herrová, Dr. Duzbaba a Dr. Kolářský – majúci bohaté skúsenosti s liečbou parafilných páchatelov v podmienkach ústavného zariadenia, podelili o svoje skúsenosti,

„Nová“ afrodisiaka

Ladislav Hess¹, Radim Uzeľ²

Centrum experimentální medicíny IKEM Praha¹

Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, Praha²

Abstrakt

Lidské sexuální chování podléhá vlivu téměř všech hormonů a transmitterů. Po aplikaci některých intravenózních anestetik se setkáváme s výskytem tzv. amorózního chování, kdy zejména u žen dochází v důsledku k desinhibici podkoří k chování se sexuálním obsahem. Již od pradávna jsou používána různá afrodisiaka sloužící k překonání sexuálních zábran. Z nich historicky nejznámější je alkohol. Historicky sem patří i dlouhodobě známý kyslíčník dusnatý (rajský plyn).

V poslední době se ujal termín „date rape drugs“ pro farmaka, která usnadňují sexuální násilí. Sem patří především benzodiazepiny a zejména v Latinské Americe oblíbený scopolamin.

Recentně vstupuje do hry také neuropeptid – známý oxytocin, který se zejména v intranasálním podání projevuje anxiolýzou, zvýšením empatie a redukcí sexuálního studu. Působí tady jako prokázané afrodisiakum, může být však také zneužit jako date rape drug.

Klíčová slova: sexualita – afrodisiaka – sexuální chování – sexuální násilí – date rape drugs.

Úvod

Na rozdíl od převratného pokroku v léčivech ovlivňujících sexuální funkce, zejména mužskou erekci, zůstávají možnosti ovlivnění libida stále pozadu a na okraji odborného zájmu. V poradenské činnosti i v kurativě tak zůstávají často zejména požadavky na zvýšení zejména ženské sexuální touhy neoslyšeny a zejména farmakoterapie se někdy uchyluje k historickým, často obsolentním prostředkům. Již alchymisté se snažili o vynález univerzálního nápoje lásky, který měl překonat u žen sexuální zábrany a způsobit neodolatelné sexuální puzení. V historii je popsáno nejméně 500 látek, kterým byly připisovány afrodisiakální účinky. Jejich součástí byly nejrůznější komponenty jako žraločí ploutev, roh nosorožce, kořen mandragory, paroží sibiřského jelena marala a další nejrozmanitější látky původu rostlinného, živočišného i minerálního.

Abstract

Human sex behavior is influenced by all hormones and transmitters. Application some of intravenous anesthetics induced so called amorous behavior, especially in women we can see disinhibition of subcortical structures leads to behavior with sexual content. For ages, many aphrodisiacs have been used to overcome sexual scruples. These are especially alcohol and nitrogen oxide, so called „laughing gas“

„Date rape drugs“ are medications making sexual violence easier. There are especially benzodiazepines and in Latin America popular scopolamine.

In last years is most popular neuropeptide oxytocin which by intranasal application exhibiting anxiolysis increased empathy and reduction of sexual shame. It affect as aphrodisiac, but nevertheless can be abused as so called date rape drug.

Keywords: sexuality – aphrodisiacs – sex behavior – sex violence – date rape drugs.

Historicky nejstarším afrodisiakem je nepochybně alkohol, který byl již ve starověku používán ke zvýšení „sexuální povolnosti žen“. Často ženám poskytoval určité morální alibi. Větu „střízlivá bych to nikdy neudělala“ můžeme dodnes slyšet z úst mnohých svedených a opuštěných. Není pochyb o tom, že požívání alkoholu významně ovlivňuje sexuální chování, přičemž účinek alkoholu na ženu a na muže se výrazně liší. U muže vede k inhibici produkce testosteronu ke snížení erekční pohotovosti a experimentálně bylo prokázáno, že při masturbaci prodlužuje čas k dosažení orgasmu a ejakulace. U žen naopak alkohol plazmatickou koncentraci testosteronu a estradiolu zvyšuje. Tím zvyšuje jejich sexuální vzrušivost a žádostivost, psychickou relaxaci a ztrátu inhibice.

Z historického hlediska je nutno se zmínit ještě o *kantaridinu*, který obsahují pověstné španělské mušky (puchýřník lékařský – *Lytta vesicatoria*). Účinek spočívá

ve dráždivém prekrvení močovej trubice, čož někdy vede k bolestivé vasokonkesci. V tomto smyslu působí snad také *yohimbin*, který byl dříve hojně používán také ke zvýšení erekční pohotovosti u mužů ještě před zavedením pověstných inhibitorů fosfodiesterázy.

Seriózní farmakologie afrodiziak se v poslední době soustřeďuje především na hormony a některá anestetika. Není sporu o tom, že naše chování ovlivňují prakticky všechny hormony. Jako ženské afrodiziakum jsou pak známy především testosteron a oxytocin.

O příznivém účinku *testosteronu* na ženské libido není pochyb. V klinickém dvojitým slepém pokusu si 132 žen v průběhu 6 měsíců nalepovalo náplasti s testosteronem a placebem. Aplikace testosteronu vedla k nárůstu sexuální aktivity a pocitu uspokojení 4,4 x častěji, zatímco placebo pozitivně fungovalo jen v polovině případů.

Oxytocin je neuropeptid syntetizovaný v buňkách hypotalamu, odtud se dostává do neurohypofýzy a je vylučován jako hormon do krve. V reprodukci hraje roli zejména během porodu a po porodu, průběh porodu a děložníkontrakce zvyšuje a urychluje, jeho vylučování se zvyšuje při stimulaci prsních bradavek, usnadňuje ejekci mléka. Podílí se na tvorbě emoční vazby mezi matkou a dítětem, mezi partnery, na orgasmu a na snížení míry strachu. Zvyšuje důvěru a empatii. Redukuje anxieta, navozuje pocit psychického klidu a bezpečí. Oxytocin je vylučován při příjemných tělesných kontaktech jako je objímání, něžnosti a masáže. Jeho hladina se zvyšuje také při zpěvu, nebo při hlazení psa a to více psa vlastního než cizího.

U některých žen oxytocin snižuje pocit sexuálního studu, zvyšuje schopnost rozmlouvat o intimních otázkách a zvyšuje důvěřivost. Naše současné výzkumy pak legitimují intranasální aplikaci oxytocinu jako účinné ženské afrodiziakum. Chování po této aplikaci bývá v anesteziologické literatuře nazýváno chováním amorózním.

Z anestetik je za historické afrodiziakum nutno považovat oxid dusný (NO), rajský plyn, známý též jako laughing gas, lachgas („smíchoplyn“). Již kolem roku 1800 pozoroval Humphrey Davy, že inhalace oxidu dusného vede u některých osob kromě smíchu také k libidózním pocitům. Ve 20. a 30. létech minulého století byl společně inhalován ve Velké Británii v rámci kolektivních společenských zábavných sexuálních seancí. Dosud je v některých amerických nemocnicích používán k léčbě dyspareunie.

V současnosti jsou však ze všech anestetik ovlivňujících sexuální funkce diskutovány především *benzodiazepiny* a *ketamin*. Tyto látky jsou však spíše než jako afrodiziaka zneužívány jako tzv. „date rape drugs“, tedy prostředky mající usnadnit sexuální násilí, „znásilňovací drogy“.

Z benzodiazepinů byly z hlediska sexuálních reakcí zkoumány především *flunitrazepam* a *midazolam*. Flunitrazepam je vysoce potentní hypnotikum s anxiolytickými, sedativními a amnestickými účinky. Pod jeho vlivem ženy ztrácejí zábrany a nejsou schopny vzdorovat sexuální aktivitě. Midazolam je

dostupnější, ve vodě rozpustný, a lze ho aplikovat i netradičními způsoby (transbukálně, nazálně nebo ve spreji). Příbuznou látkou je *gamahydroxybutyrát*, nazývaný též tekutá extáze, i když pravou „extází“ používanou na různých technoparty a v klubech je derivát amfetaminu MDMA (3,4 methylenedioxy-methamfetamin). Po požití gamahydroxybutyrátu v dávce 10 – 20 mg/kg per os během 15 minut se výrazně zvyšuje libido, sugestibilita a pasivita, látka působí euforicky. Je bez chuti a zápachu a lze ho podat v jakékoliv tekutině.

Při sedaci midazolamem se můžeme setkat s amorózním chováním. Při stomatologických vyšetřeních zažívaly některé pacientky pocit orálního sexu. Je zajímavé, že výskyt amorózního chování po podání anestetik je výrazně vázán pouze na ženy. Závisí to na sexuálních rozdílech v chování, ale také na druhu operačního výkonu (gynekologie, stomatologie) a na pohlaví anesteziologa.

Pravým „hitem“ sezóny v látkách ovlivňujících sexualitu je v posledních desetiletích *ketamin*. Bývá často zneužíván jako date rape drug. Toto disociativní anestetikum může být šňupáno, požíváno v nápojích nebo kouřeno. Disociativní analgezie je stav podobný transu, kdy pacient je oddělen (disociován) od zevního prostředí, vede ke ztrátě vnímání okolního světa, objevují se živé sny až halucinace, pocity létání, výrazně se zvyšuje libido. Preparát se vyznačuje zachovanou spontánní respirací a kardiovaskulární stabilitou.

S užíváním ketaminu se na přelomu tisíciletí vyskytlo několik afér. V letech 1996-1997 studoval biolog Patrick Ryan s kolegyní Jenny Cashmannovou biologii medvědů baribalů, k jejich usnutí používali ketamin. Ryan však v průběhu tohoto období přidával toto anestetikum své spolupracovnici do nápojů nebo do jídla, po nástupu účinku ji pak sexuálně zneužíval o čemž pořizoval videozáznamy. Jenny se cítila špatně, usuzovala však na otravu oxidem uhelnatým. V průběhu dvou let byla dokonce třikrát odvezena do nemocnice. Když celá aféra praskla byly videozáznamy sexuálního zneužívání Jenny Cashmanové v jejich bytě nalezeny, Ryan pak zatčen a odsouzen.

V roce 2009 řádil v Bratislavě muž, kterému se přezdívalo „ketaminový fantom“. Jeho první obětí se stala v srpnu 2009 třiaadvacetiletá žena, které aplikoval ketamin v nápoji a následně ji okradl. V září téhož roku aplikoval jiné dvaadvacetileté ženě ketamin intramuskulárně do stehna a do hýždí. Následně jí ukradl kabelku, šperky a peníze, postižené chyběly kalhotky a měla v pochvě tampon. Opět udeřil v listopadu, kdy po intramuskulární injekci ketaminu do stehna a do hýždí okradl šestadvacetiletou ženu. Následující den napadl devítiletou školačku, která se po intramuskulární aplikaci ketaminu probudila za několik hodin u kontejneru. Pachatelem byl padesátiletý taxikář. Nejméně v jednom případě mu bylo prokázáno sexuální zneužití a krádeže. Od 1. ledna 2010 je na Slovensku ketamin veden jako droga a jeho použití je přísně sledováno podle opiového zákona.

V Česku usilujeme o grant ministerstva vnitra, jehož

prostřednictvím bychom podávali veřejnosti informace o nebezpečí date rape drugs, prováděli preventivní osvětu a varování.

Literatura

Hess, L.: Date rape drugs, *Remedia*, 4, 2015, 295 – 301
Hynie, S., Klenerová, V.: Centrální regulační úloha oxytocinu. *Psychiatrie* 12, 2008 (suppl.2), 4 – 10.
Lessau, M.A.: Drug-facilitated Sexual Assault. A Forensic Handbook. Academic Press, 2001.
Marazziti, D., Dell'Osso, B., Baroni, S. et al.: A relationship between oxytocin and anxiety of

romantic attachment. *Clin. Pract. Epidemiol. Ment. Health*, 28, 2006, 23 – 28.

Odendaal, J.: Zvířata a naše mentální zdraví, Brázda 2007.

Schneemilch, C., Schlitz, K., Menshausen, E., Hachenberg, T.: Sexualbezogene Halluzinationen und Träume unter Anästhesie und Sedierung. *Medizinische und rechtliche Aspekte. Anaesthesist*, 61, 2012, 234-241.

Kontakt:
r.uzel@tiscali.cz

dávajúc do pozornosti, že zaužívaný názor na osobnosť páchatela môže byť zavádzajúci. Tradične veľmi dobre odborne obsadený III. blok – urologicko-gynekologický priniesol rôzne témy. Dr. Imrišková predniesla veľmi aktuálnu a podnetnú úvahu vo vzťahu k detskej pornografii a k legislatíve, ktorá sa na ňu viaže. Možnostiam sanácie kavernózneho telesa pri fraktúre penisu sa venoval v III. bloku konferencie hosť z Anglicka, Dr. Héjj, mýty o penis captivus sa pokúsili vyvrátiť autori Dr. Chovanec a prof. Weiss, zaujímavá a trochu mysteriózna bola prednáška Dr. Kollára a Dr. Fjöppovej o mesačných cykloch a ich vplyve na menštruačný cyklus. Téma labioplastiky sa venovali kolegovia z Bratislavy, Dr. Lacková a spoluautori. Dr. Laurinec uvažoval o nových výzvach v terapii infertility.

V symóziu podporenom z edikačného grantu spoločnosti BERLIN-CHEMIE MENARINI sa možnostiam liečby porúch erekтивности a ejakulácie venovali Dr. Hrivňák a Dr. Caisová. Rozšírenie možností liečby porúch erekcie odborná obec vždy víta a pozorne sleduje, či prezentované možnosti rozšíria portfólio už zavedených liekov a liečiv. Sľubne vyzerajúce možnosti liečby porúch erekcie aplrostadilom v gélovej forme sú perspektívnym rozšírením terapeutických možností.

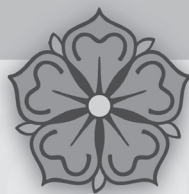
V satelitnom sympóziu podporenom z edukačného grantu spoločnosti RECORDATI vystúpili Dr. Laurinc, Dr. Bartl a Dr. Hrivňák. Odznali prednášky o liečbe LUTS, o multidisciplinárnom pohľade na liečbu erektilnej dysfunkcie a na sexuálne zdravie muža, o novej, lokálnej liečbe erektilnej dysfunkcie vrátane kazuistických štúdií, a tiež o správnej aplikácii liečiva na erektilnú dysfunkciu a o jej vplyve na účinnosť terapie.

Sobotný dopoludňajší program napriek úspešnému a dlhému spoločenskému večierku sa začal presne a s prekvapivo plným auditoriom. VI. blok sa venoval témam minorít – stále aktuálna téma, často vyvolávajúca vášne na jednej aj druhej strane. Prednášateľky z Českej republiky Dr. Fífková a Dr. Jozífková na vysokej odbornej úrovni predniesli výklad týkajúci sa transsexualizmu u dospievajúcich (Dr. Fífková) a BDSM (Dr. Jozífková). Kazuistikou o milostnom vzťahu blízkych genetických príbuzných – otca a dcéry – prispela Dr. Caisová. V ostatnom VII. bloku prednášal Dr. Minárik, tradičný a vždy s nadšením očakávaný prednášajúci, ktorý zaujímavou, pútavo a informačne bohato podal výklad tentoraz o tom, aké sú príčiny pomeru počtu mužov a žien v populácii a aké to má dôsledky. Dr. Uzel sa venoval „novým“ afrodiziakám, Dr. Piliarová farbám vo vzájomnej komunikácii a Dr. Hrivňák očkovaniu proti HPV.

Podujatie bolo bohaté nielen na odborné prednášky, ale aj na neformálne stretnutia, možnosti výmeny skúseností a nadväzovanie nových priateľstiev.

Poďakovanie patrí organizátorom, sponzorom, pracovníkom cestovnej agentúry KAMI, ale najmä účastníkom, ktorí merali cestu do Košíc, aby sa aktívne či pasívne zúčastnili na našej konferencii, aby sa s ostatnými podelili o svoje skúsenosti, veriac, že nemerali cestu zbytočne.

Za organizátorov MUDr. Danica Caisová

Dovolujeme si Vás pozvať na
Sympatibulum České společnosti pro sexuální medicínu 2017
19. – 20. května 2017

Městské divadlo Český Krumlov

Pořádá:

Česká společnost pro sexuální medicínu, člen European Society for Sexual Medicine,

Alternatívne vzťahy

Viera Cviková, Lenka Rumanská

*Katedra psychológie, Filozofická fakulta
Univerzity Komenského Bratislava*

Súhrn

Medziľudské vzťahy, vrátane partnerských blízkych vzťahov, sa v súčasnej dobe formujú inak ako v minulosti. Životný štýl dnešného mladého človeka ovplyvňujú iné hodnoty ako kedysi. Zdôrazňovanie individualizmu, materializmu, konzumu ženie ľudí do výkonového spôsobu života, kde práca a kariéra získavajú prevahu nad vzťahmi a láskou. Uvedené sťažuje podmienky na vytvorenie, ale i udržiavanie partnerských vzťahov. Status manželstva sa spochybňuje, stúpa rozvodovosť a túžba po iných formách vzťahového života. Alternatívne vzťahy poskytujú priestor pre tých, ktorí chcú vzťahy bez záväzku, potrebujú priestor pre vlastný sebarozvoj a príležitosť nadobudnúť nové (sexuálne) skúsenosti. Autorky ponúkajú teoretický odborný prehľad v téme alternatívnych vzťahov na základe aktuálnych publikovaných poznatkov.

Kľúčové slová: alternatívny vzťah – láska – príležitostné sexuálne vzťahy.

Úvod

Alternatívne vzťahy – vymedzenie problematiky

Alternatívne vzťahy chápe Wetlandová a Reissingová (2014) ako vzťahy krátkodobého či dlhodobého charakteru vyznačujúce sa svojou nezáväznosťou, uvoľnenosťou, pri ktorých sa sex deje mimo kontextu tradičného vzťahu. Tento typ vzťahu nezahŕňa myšlienky na budúcnosť, vyznačuje sa úprimnosťou, súhlasom a vzájomnou komunikáciou. Conleyová a Moorsová (2014) predpokladajú, že jedinci, ktorí nadviažu takýto vzťah, môžu mať viac spoločné jeden s druhým než v štandardnom monogamnom vzťahu. V americkej kultúre sa alternatívne vzťahy označujú ako „casual relationships“ a získali si obľubu najmä u mladých dospelých vo veku 18 až 25 rokov. Je to obdobie budovania vlastnej identity. Obdobie intenzívneho individuálneho (vrátane sexuálneho) vývinu, spojené so štúdiom na vysokých školách, s náhradným ubytovaním, na internáte a často s prvými

Summary

Interpersonal relationships, including close partner relations, are currently formed differently than in the past. Lifestyle of today's young person affect other values as before. Emphasizing individualism, materialism, consumerism drives people into power the way of life where work and career have overtaken the relationships and love. Mentioned make the conditions difficult to create, but also maintaining partnerships. Marriage status is questioned, rising divorce and the desire for other forms of relationship life rate. Alternative relationships provide a space for those who want a relationship without commitment, need space for their own self-development and the opportunity to acquire new (sexual) experience. The authors provide an overview of theoretical studies on the topic of alternative relationships based on current published knowledge.

Keywords: Alternative relationships – Love – Casual sexual relations.

skúsenosťami života mimo primárnej rodiny. Mladí ľudia experimentujú, testujú svoje hranice, zoraďujú si svoj hodnotový systém, spoznávajú nových ľudí. Sexuálna príťažlivosť neraz končí vznikom vzťahu bez záväzkov – a tak je alternatívny vzťah výhodnou voľbou umožňujúcou získavať príležitostné sexuálne skúsenosti. V literatúre sa opisuje nesúlad medzi druhmi odmien, ktoré očakávajú ženy a muži od príležitostného sexu. Muži majú sklon hľadať svoj úspech v počte sexuálnych partneriek s minimálnou investíciou, kým ženy kladú väčší dôraz na získanie dlhotrvacích záväzných priateľstiev (Jonason, Li & Cason, 2009). Rodrigue, Blais, Lavoie et al. (2015) opísali päť foriem sexuálnych vzťahov na základe analýzy poslednej sexuálnej skúsenosti slobodných, mladých, sexuálne aktívnych mužov a žien:

- Jednorazové sexuálne stretnutie zahŕňajúce rôzne typy partnerov ako neznámy, priateľ a známy.
- Ex-romantický vzťah, v ktorom partneri majú stále sexuálny kontakt po ukončení ich romantického vzťahu. Ide o vzťah, v ktorom partneri tvorili

- predtým dvojicu a pokračujú v sexuálnom kontakte napriek ukončeniu romantického vzťahu.
- c) Vzťah primárne založený na sexe, ktorého kontakty sú najmä sexuálne, pričom priateľstvo medzi zúčastnenými môže, ale nemusí existovať.
 - d) Intímny a sexuálny vzťah, ktorý je kombináciou priateľstva a romantického vzťahu bez zámeru tvoriť dvojicu.
 - e) Priateľstvo pred vzťahom, keď je sex pridanou hodnotou k priateľstvu a sociálne aktivity a priateľské interakcie sú dominantným prvkom.

Vo všeobecnosti rozlišujeme štyri hlavné typy príležitostného sexuálneho správania: sex na jednu noc alebo hook up, booty call, fuck buddy a friends with benefits. Sex na jednu noc („the one-night stand“ alebo aj ako „hook up“) sa chápe ako sexuálny kontakt s iným jedincom, ktorý sa stane iba raz. Booty call znamená nemonogamný a krátkodobý sexuálny vzťah, keď partneri komunikujú medzi sebou výhradne so zámerom sexu (Jonason, Li & Cason, 2009). Tento typ vzťahu môže mať zástupnú funkciu, kým sa nevyskytne lepší vzťah alebo istá stabilná emočná podpora (Jonason, Li & Richardson, 2011); fyzická príťažlivosť sa v ňom vysoko oceňuje a záväzok chýba. Fuck buddy je vzťah, v ktorom v porovnaní so sexom na jednu noc sa môže sexuálny kontakt zopakovať viackrát.

Hook up

Jedným z najznámejších a zďa i najpraktizovanejších foriem príležitostného sexuálneho vzťahu je tzv. hook up. Definujeme ho ako „sexuálne stretnutie, ktoré môže, no nemusí zahŕňať pohlavný styk, zvyčajne sa odohráva len pri jednej príležitosti medzi dvoma ľuďmi, ktorí sú si pôvodne cudzí, alebo ide len o krátku známosť“ (Paul, McManus & Hayes, 2000, s.76). Výraz hook up charakterizuje zapojenie sa do akéhokoľvek typu sexuálnej aktivity s niekým, s kým nie sme vo vzťahu. Nemusí nutne zahŕňať pohlavný styk. Môže ísť čisto buď o sexuálny kontakt bez pohlavného styku, alebo o sexuálny kontakt vrátane pohlavného styku. Hook up je rozmedzím vzťahov od jednorazového sexuálneho kontaktu po sex buddies, kedy sa jedinci podľa potreby stretnú za účelom sexu, až po priateľstvo s výhodami (Paik, 2010; Kalish & Kimmel, 2011). Najčastejšie ho praktizujú jedinci v období adolescencie a vysokoškolského života, pričom s ukončením štúdia sa tento spôsob vzťahov vytráca. Všeobecne sa hook up, rovnako ako i fenomén príležitostných sexuálnych vzťahov považuje za morálny úpadok spoločnosti, dôsledok narastania sexuálnej nezávislosti a hypersexualizácie médií (Stinson, 2010). Študenti praktizujúci hook up opisujú tento typ vzťahovania sa ako „nový spôsob vytvárania vzťahov, nie alternatívny vzťah“. Sú častejšie bielej rasy, mladší a menej nábožensky založení, spontánni, bez ďalších vzťahových očakávaní a takmer nevyhnutne požívajúci alkohol či iné návykové látky (Kalish & Kimmel, 2011). Za výhody uvedeného vzťahu považujú jeho praktizanti pozitívny status medzi rovesníkmi, možnosť fyzického

uspokojenia a odklad záväzného vzťahu (Bogle, 2008; Arnold, 2010). Rizikovými následkami hook up vzťahov je ohrozenie well-beingu, sociálna stigmatizácia, znížené sebaaponímanie, šírenie pohlavných infekcií, neželané tehotenstvo, nadmerné užívanie návykových látok, problémy v sexuálnom správaní, neschopnosť nadviazať dlhotrvajúce interpersonálne spojenie (Vrangalova, 2015). Hook up sa môže u mužov spájať s negatívnym postojom k „vážnym vzťahom,“ necítia sa byť pripravení, mať vzťah pre nich môže predstavovať „príliš veľa práce“. V rámci rodových rozdielov môže byť pre mužov vyhľadávanie takéhoto vzťahu vnímané ako prejav maskulinity a možnosť posúvať sa v rebríčku hodnotenia svojich rovesníkov dôsledkom sociálneho porovnávania (Kalish & Kimmel, 2011). Ženy sa tiež podľa hook up porovnávajú na základe toho, ako často ho majú. Sú však pre ne podstatné očakávania od vzťahu – chcú dosiahnuť vzťah, vyjadriť city k partnerovi a túžia po prejave svojej sexuality. Mužom hook up zvyšuje kredit, pričom môže znižovať ten ženský. Muži zaň môžu byť sociálne odmenení, ženy odsudzované (Bradshaw, Kahn & Saville, 2010). Negatívnymi dosahmi pre obe pohlavia sú úzkosť, depresia, stres, pričom významné rodové rozdiely sa v tomto ohľade nepreukázali.

Priateľstvo s výhodami („The Friends With Benefits“ FWB)

Vzťahy FWB vznikajú zjednotením priateľstva a sexuálnej intimity, bez záväzku typického exkluzívneho romantického vzťahu (Owen, Fincham & Manthos, 2013). Výhodami tu rozumieme sex, žiadne záväzky, povinnosti, sľuby vernosti. Nepochybne výrazný vplyv na vznik konceptu FWB má tretia vlna feminizmu konštatujúca, že ženy by nemali byť potlačované tradičnými normami sexuality, môžu byť slobodné v sexuálnom experimentovaní. Štúdia Owena a Finchama (2011) upozorňuje, že muži si FWB spájajú s pozitívnymi reakciami a ženy rozprávajú skôr o nenaplnených očakávaniach. Jedným z dôvodov, prečo ľudia vstupujú do vzťahu s výhodami je, že jedinci viac dôverujú priateľovi ako neznámemu človeku. Sex v kontexte FWB bude viac legitímny a úprimný ako príležitostný sex. Základom vzťahov FWB je priateľstvo, nie romantická láska. Aj keď oba typy vzťahovania sa zaraďujeme v psychológii medzi blízke (alebo intímne vzťahy), sú medzi nimi významné rozdiely. Priateľstvo a romantický vzťah sa líšia exkluzivitou. Priatelia sa majú radi, pričom milenci sa ľúbia (Bisson & Levine, 2009). Priateľstvo poskytuje emočnú podporu, spoločnosť a zdieľanie aktivít (Owen, Fincham & Manthos, 2013). Priateľstvo aj romantický vzťah charakterizuje vzájomná závislosť, dôvera, potešenie z prítomnosti toho druhého, zapojenie sa do spoločných aktivít a vzájomná akceptácia. Primárnymi výhodami FWB vzťahu je mať sex so známym či dôveryhodným človekom bez očakávaného záväzku či exkluzivity (Bisson & Levine, 2009; Weaver et al., 2011), sexuálnu dostupnosť, dôveru v partnera, pozitívne emócie, potešenie zo zážitku, blízkosť a spoločnosť, pocit

slobody a pohodlie (Bissonová a Levine, 2009). Vzťah s výhodou môže partnerom pomôcť vyhnúť sa žiarlivosti, raneniu citov, pripútaniu, ktoré existujú v tradičných záväzných vzťahoch. (Weaver et al., 2011). FWB je centrálnou súčasťou dominantnej sexuálnej kultúry vysokoškolských študentov/tiek. Päťdesiat percent amerických vysokoškolských študentov/tiek (Owen & Fincham, 2011) prvého ročníka uviedlo minimálne jednu skúsenosť s priateľstvom s výhodami, pričom výskum Bissonovej a Levina (2009) uvádza, že tento vzťah sa týka až 60 % vysokoškolských študentov/tiek. Priateľstvo s výhodou má najbližšie k tzv. hook up alebo k príležitostnému sexu, kde fyzická intimita, v rozsahu od bozkávania po pohlavný styk, sa odohráva bez očakávania budúcich sexuálnych stretnutí či záväzného vzťahu a odlišuje sa od neho silnejším a dlhšie trvajúcim spojením medzi partnermi (Paul, McManus & Hayes, 2000). FWB povoľuje istý stupeň intimity cez aspekt „priateľstva“ v danom vzťahu za predpokladu opakovania a pokračovania sexuálneho a celkového sociálneho kontaktu. Mongeau et al. (2013; In Williams & Jovanovic, 2014) uvádza, že vzťahy s výhodami sa líšia, pretože niektoré sú založené na priateľstve, zatiaľ čo iné sú obvyčajným sériovým hook ups s ďalšími emocionálnymi prepojeniami. Emocionálne reakcie na priateľstvo s výhodami zohrávajú kľúčovú úlohu v pochopení týchto vzťahov. Priateľstvá a romantické vzťahy bývajú spojené s psychickým well-beingom (Owen & Fincham, 2011), angažovanie sa v dvojznačnom romantickom vzťahu typu hook up a FWB sa môže spájať s psychickým distresom (Grello et al., 2006). Vo výskume Gusarovej, Fraserovej a Aldersona (2012) takmer 40 % participantov uvádzalo pozitívne skúsenosti s FWB a 25 % malo negatívnu skúsenosť. 35% participantov prehlásilo, že by znova vstúpili do takéhoto vzťahu, kým 40 % by si to nezopakovalo. Ženy vykazovali viac negatívnych skúseností ako muži a chceli sa v budúcnosti podobnému vzťahu vyhnúť. Pre jednoduchší začiatok prvého sexuálneho kontaktu vo FWB sa často užíva alkohol (Erlandsson, Jinghede-Nordvall, Öhman & Häggström-Nordin, 2012; Weaver et al., 2011). Rod môže tiež významne vplývať na zapojenie sa do priateľstva s výhodou. Muži majú sklon hľadať viac partneriek a prejavujú menšiu ochotu k vytváraniu záväzku (Owen & Fincham, 2011), čo môže pre nich vzťah s výhodami zatriktívniť. Nevýhodou FWB je podľa Bissonovej a Levina (2009) skomplikovanie existujúceho priateľstva, vyvinutie sa neopätovaných romantických citov, čo môže priateľstvo poškodiť, generovať negatívne emócie a skomplikovať súčasný, ale aj budúci partnerský vzťah. Otvorená a úprimná komunikácia sa často spomínala ako spôsob prevencie pred negatívnymi následkami FWB, ale v realite uvedených vzťahov býva málo využívanou.

Swingers

Swingers vzťahy umožňujú jedincom hľadať vášnivé sexuálne skúsenosti s novými partnermi bez nutnosti zdať sa manželstva. Rovnako ako pri polyamórii,

dôraz sa kladie na zdieľanie sexuálnych zážitkov. Páry si vzájomne môžu vyjadriť svoje fantázie, rozvíjať sexualitu a súčasne zachovávať autonómiu nosného párového vzťahu a emocionálnu monogamiu. (Conley & Moors, 2014). Swingers vo všeobecnosti definujeme ako podskupinu nemonogamných párov, ktoré spoločne zdieľajú partnerov na sexuálne účely (Kimberly, 2016). Ide o manželstvá či dlhoročné partnerstvá, ktoré si túžia „okoreniť“ svoj partnerský vzťah o ďalšie sexuálne zážitky s inou dvojicou. Preto vyhľadávajú ľudí, ideálne anonymných, ktorí sú im podobní a rovnako ako oni majú radi sex. Na rozdiel od polyamorie, kde jedinci cítia lásku k viacerým osobám súčasne, do swingers vzťahu emócie a láska nepatria. Pre jedincov v polyamorickom vzťahu je dôležité emocionálne spojenie a intimita, pre swingerov pôžitok zo sexu, „vidieť a byť videný“. Spoločným menovateľom je nezáväzný sex, uvoľnenie, hľadanie inšpirácie vo vzťahu a jeho obohatenie. Podstatná je vzájomná dohoda a súhlas s angažovaním sa v danom vzťahu, komunikácia a vernosť k svojmu primárnemu partnerovi. Mnoho swingerov potvrdzuje, že swinging zlepšil ich manželstvo vrátane zvýšených pocitov lásky, srdečnosti, blízkosti, spokojnosti, romantiky (Conley & Moors, 2014). Navyše títo ľudia kladú väčší dôraz na rodinu ako na iné sociálne či osobné hodnoty. Štyrmi hlavnými zásadami swingerov sú vernosť primárnemu vzťahu, obmedzenia fyzického záväzku voči extra-dyadickému partnerovi, čestnosť a otvorenosť ohľadom nadväzovania vzťahu s inými ľuďmi (Kimberly, 2016).

Polyamoria

Pôvod polyamorie siaha do 60. až 70. rokov, do obdobia „hippies“. Je vyjadrením protichodnej alternatívy k manželstvu. Polyamoria sa riadi nasledujúcimi zásadami, ktorými sú: sebaopoznanie, úprimnosť, súhlas, vyrovnanosť a uprednostňovanie lásky a sexu pred inými emóciami a činnosťami, ako je napr. žiarlivosť. Práve dôraz na úprimnosť, lásku, emocionálnu intimitu navodzuje pokrokový etický charakter polyamorie, čo ju nadraduje nad iné formy nemonogamie (Morrison, Beaulieu, Brockman & Beaglaioich, 2013). Zahŕňa otvorenú a úprimnú starostlivosť o jedného primárneho partnera, emocionálne intímne vzťahy s viac ako jednou osobou, pričom sex je prípustným vyjadrením pocitov záujmu (Graham, 2014). Potreby v polyamorickom vzťahu sú rozložené medzi viacerých partnerov (Mitchell, Bartholomew & Cobb, 2014). Polyamoria zahŕňa isté princípy (Conley & Moors, 2014): *jedna osoba nemôže očakávať, že naplní všetky potreby partnera, nie je reálne predpokladať, že sexuálna atraktivita pre jedného z partnerov vydrží počas celej doby vzťahu. Zapojenie sa do viacerých milostných vzťahov s inými je zdravé a prospešné. Otvorenosť a komunikácia so všetkými partnermi sú nutné pre úspešné a etické viacnásobné partnerstvo. Rozhodujúce je aj učenie sa efektívnej komunikácii vo vzťahu vrátane jej časového plánovania.* To, že polyamorici majú viacero vzťahov naraz, ešte neznamená, že sú promiskuitní; polyamoria

znamená veľa lásky, nie nutne veľa milencov (Morrison, Beaulieu, Brockman & Beaglaioich, 2013). Na rozdiel od nej je polygýnia „paradigmatická konštrukcia polygamie v západnej kultúre popisujúca dohody muža mať dve a viac žien“ (Porter, 2015, s. 2099). Považuje sa za najbežnejšiu formu polygamie. Spoločnosť sa na polyamorikov pozerá ako na patologických jedincov, promiskuitných, nefunkčných, nedôveryhodných, odsudzuje týchto jedincov a vníma ich cez predsudky (Morrison, Beaulieu, Brockman & Beaglaioich, 2013). Oproti monogamnému vzťahu ukončenie toho polyamorického sa nepovažuje za zlyhanie, ale za lekciu životom. Polyamorik by mal mať určité charakteristiky, aby nebol poškodený – musí mať emocionálnu silu, sebaúctu a pokoru (Estrada & Montero, 2011). Klesse (2006; In: Morrison, Beaulieu, Brockman & Beaglaioich, 2013) odlišuje polyamoriu od príležitostného sexu či swingers vzťahov zameraním sa na lásku. Deti môžu, ale nemusia byť v polyamorických domácnostiach ohrozené. Domácnosti s nepokrvnými príbuznými sa spájajú s rizikom násilia a zneužívania. Bývanie s nie príbuznými jedincami môže deťom spôsobovať stres a jeho dlhotrvajúce pôsobenie môže mať dosah na zdravie dieťaťa (Porter, 2015).

Living apart together („LAT“)

Ďalším typom alternatívneho vzťahu je oddelené spolužitie (angl. „living apart together“, „LAT“), jedinci hovoria o sebe ako o páre a rovnako ich vníma blízke sociálne okolie, pričom pár môže tvoriť opačné, ale i rovnaké pohlavie. Títo jedinci sú šťastní, že každý z nich žije vo svojej vlastnej domácnosti, sú spolu, kedy chcú, každý si žije svoj individuálny život a pritom vytvárajú záväzný, trvácny a exkluzívny vzťah. Tento fenomén v roku 2006 spopularizovala Sasha Roseneil vďaka svojej sociodemografickej štúdií. Vo svojom bádani nazývanom „On Not Living With a Partner: Unpicking Coupledom and Cohabitation“ („Nežítie s partnerom: K rozpadu partnerstva a spoločného bývania“) hovorí, že existujú páry, ktoré sa rozhodnú žiť oddelene, hoci sú ubezpečené o svojej zamilovanosti, sú si verní a šťastní. K danému rozhodnutiu ich vedie presvedčenie a vzájomný súhlas. Rozlišujeme prerušované spolužitie, keď každý z partnerov býva vo svojej domácnosti a niekedy zostanú spolu. Striedavé spolužitie značí o striedaní príslušných bývaní (Levin & Trost, 1999). Pre správne pochopenie je dôležité povedať, že jedinci vo vzťahu nie sú veční priatelia, ale ide o pár, ktorý robí kompromisy. Tiež sa nepovažujú za slobodných, nejde o otvorený či neexkluzívny vzťah. Úlohu hrá aj životná etapa jedinca (Estrada & Montero, 2011). Tento nový fenomén má potenciál byť tretím štádiom v procese sociálnej zmeny. Niektorí ho vidia ako nový spôsob intimity v súčasných spoločnostiach, iní ho vidia ako ďalšie štádium dobre vedenej cesty k manželstvu a spolužitiu (Duncan et al., 2014). Dôvodov, prečo si niektorí jedinci zvolia tento typ vzťahu, môže byť hneď niekoľko. Prvým z nich je výskyt maloletých detí v domácnosti jedného alebo oboch partnerov a/alebo

starostlivosť o druhých. Druhým a pomerne častým prípadom je, keď jeden z partnerov, alebo obaja študujú či pracujú na rôznych miestach. Túžia si udržať prácu i vzťah. Túžba po nezávislosti je pre nich veľmi dôležitá. Častým prípadom je, že pár spolu bývať nechce, ale ako pár chce zostať. Je to tak napríklad preto, že jedinec nechce zopakovať rovnakú chybu viažucu sa na predchádzajúci vzťah. Vdovci a vdovy túžia po vzťahu plnom lásky, avšak so zachovaním svojej autonómie a domácnosti. Väčšina týchto jedincov žije dosť blízko seba, partneri sú v častom telefonickom, elektronickom i osobnom kontakte. Bývať oddelene a pritom byť spolu má svoje výhody. Nespornou výhodou je väčšia osobná autonómia, sloboda a priestor vo vzťahu k partnerovi.

Záver

Alternatívne vzťahy sú jednou z možností vzťahového správania človeka v dnešnej dobe. Poznanie jednotlivých typov vzťahov, ich sociálno-psychologických charakteristík by malo byť pevnou súčasťou odborného záujmu psychológov o danú oblasť. V článku sa autorky pokúsili priniesť prehľad aktuálnych odborných poznatkov zo zahraničnej literatúry.

Literatúra

- ARNOLD, K. D. (2010). College Student Development and the Hook Up Culture. *Journal of College & Character*, 11(4), 1-10. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2202/1940-1639.1736>
- BISSON, M. A., & LEVINE, T. R. (2009). Negotiating a Friends with Benefits Relationship. *Archives Of Sexual Behavior*, 38(1), 66-73. Dostupné z: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=10&sid=2fe8c875-98e2-4486-870e-41dc119c5e88%40sessionmgr198&hid=123>
- BOGLE, K. A. (2008). *Hooking up : Sex, Dating, and Relationships on Campus*. New York: NYU Press. Dostupné z: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=4&sid=54988831-0961-4ed9-b7a4-5b655d7f527e%40sessionmgr4004&hid=4209&bdata=Jmxbmc9c2smc210ZT1laG9z dC1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d#AN=22120-5&db=e000xww>
- BRADSHAW, C., KAHN, A. S. & SAVILLE, B. K. (2010). To Hook Up or Date: Which Gender Benefits? *Sex Roles*, 62(9), 661-669. Dostupné z: http://download.springer.com/static/pdf/861/art%253A10.1007%252Fs11199-010-9765-7.pdf?originUrl=http%3A%2F%2Flink.springer.com%2Farticle%2F10.1007%2Fs11199-010-9765-7&to ken2=exp=1460193911~acl=%2Fstatic%2Fpdf%2F861%2Fart%25253A10.1007%252Fs11199-010-9765-7.pdf%3ForiginUrl%3Dhttp%253A%252F%252Flink.springer.com%252Farticle%252F10.1007%252Fs11199-010-9765-7*~hmac=d1f43364a995616df9bf9e2d24e3aa12feb60bdfa1a44fa069a3b7fe3774a150
- CONLEY, T. D., & MOORS, A. C. (2014). More Oxygen Please!: How Polyamorous Relationship Strategies Might Oxygenate Marriage. *Psychological Inquiry*, 25(1), 56-63. Dostupné z: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=29&sid=2fe8c875->

- 98e2-4486-870e-41dc119c5e88%40sessionmgr198&hid=123
- DUNCAN, S., PHILLIPS, M., CARTER, J., ROSENEIL, S & STOILOVA, M. (2014). Practices and Perceptions of Living Apart Together. *Family Science*, 5(1), 1-10. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19424620.2014.927382>
- ERLANDSSON, K., NORDVALL, C. J., OHMAN, A. et al. (2012). Qualitative Interviews with Adolescents about „Friends with Benefits“ Relationships. *Public Health Nursing*, 30(1), 47-57. Dostupné z: http://apps.webofknowledge.com/full_record.do?product=UA&search_mode=GeneralSearch&qid=3&SID=R2zxnO2WzaKXWzAAVgN&page=1&doc=3
- ESTRADA, N., & MONTERO, L. (2011). Cómo Formamos Parejas en el Siglo XXI. *Contenido*, (572), 90-107. Dostupné z: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=2437a1dc-1346-4197-9301-3b4e8c3bff0a%40sessionmgr4003&hid=4104>
- GRAHAM, N. (2014). Polyamory: A Call for Increased Mental Health Professional Awareness. *Archives of Sexual Behavior*, 43(6), 1031-1034. Dostupné z: http://download.springer.com/static/pdf/983/art%253A10.1007%252Fs10508-014-0321-3.pdf?originUrl=http%3A%2F%2Flink.springer.com%2Farticle%2F10.1007%2Fs10508-014-0321-3&token2=exp=1459685137~acl=%2Fstatic%2Fpdf%2F983%2Fart%25253A10.1007%25252Fs10508-014-0321-3.pdf%3ForiginUrl%3Dhttp%253A%252F%252Flink.springer.com%252Farticle%252F10.1007%25252Fs10508-014-0321-3*~hmac=afa787b295f6072471fe3cec2efe4f9cb308c9d5b1c95d14c8afb9a14f3a2267
- GRELO, C. M., WELSH, D. P., & HARPER, M. S. (2006). No Strings Attached: The Nature of Casual Sex in College Students. *The Journal Of Sex Research*, 43(3), 255-267. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=2fe8c875-98e2-4486-870e-41dc119c5e88%40sessionmgr198&hid=123>
- GUSAROVA, I., FRASER, V., & ALDERSON, K. G. (2012). A quantitative study of “friends with benefits” relationships. *Canadian Journal Of Human Sexuality*, 21(1), 41-59. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=2fe8c875-98e2-4486-870e-41dc119c5e88%40sessionmgr198&hid=123>
- JONASON, P. K., LI, N. P., & CASON, M. J. (2009). The “Booty Call”: A Compromise Between Men’s and Women’s Ideal Mating Strategies. *The Journal Of Sex Research*, 46(5), 460-470. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=43&sid=2fe8c875-98e2-4486-870e-41dc119c5e88%40sessionmgr198&hid=123>
- JONASON, P. K., LI, N. P., & RICHARDSON, J. (2011). Positioning the Booty-Call Relationship on the Spectrum of Relationships: Sexual but More Emotional Than One-Night Stands. *The Journal Of Sex Research*, 48(5), 486-495. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=48&sid=2fe8c875-98e2-4486-870e-41dc119c5e88%40sessionmgr198&hid=123>
- KALISH, R. & KIMMEL, M. (2011). Hooking Up. *Australian Feminist Studies*, 26(67), 137-151. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08164649.2011.546333>
- KIMBERLY, C. (2016). Permission To Cheat: Ethnography of a Swingers’ Convention. *Sexuality & Culture*, 20(1), 56-68. Dostupné z: http://download.springer.com/static/pdf/223/art%253A10.1007%25252Fs12119-015-9309-y.pdf?originUrl=http%3A%2F%2Flink.springer.com%2Farticle%2F10.1007%2Fs12119-015-9309-y&token2=exp=1459684719~acl=%2Fstatic%2Fpdf%2F223%2Fart%25253A10.1007%25252Fs12119-015-9309-y.pdf%3ForiginUrl%3Dhttp%253A%252F%252Flink.springer.com%252Farticle%252F10.1007%25252Fs12119-015-9309-y*~hmac=ae2eb0638ac69a3bf882fd3f7639e1b7e757f3daaac74736aa60293831aff8e
- LEVIN, I., TROST & J. (1999). Living Apart Together. *Community, Work & Family*, 2(3), 279-294. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13668809908412186>
- MITCHELL, M. E., BARTHOLOMEW, K., & COBB, R. J. (2014). Need Fulfillment in Polyamorous Relationships. *The Journal Of Sex Research*, 51(3), 329-339. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=27&sid=2fe8c875-98e2-4486-870e-41dc119c5e88%40sessionmgr198&hid=123>
- MORRISON, T. G., BEAULIEU, D., BROCKMAN, M., & BEAGLAOICH, C. Ó. (2013). A Comparison of Polyamorous and Monoamorous Persons: Are There Differences in Indices of Relationship Well-being and Sociosexuality?. *Psychology & Sexuality*, 4(1), 75-91. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=31&sid=2fe8c875-98e2-4486-870e-41dc119c5e88%40sessionmgr198&hid=123>
- OWEN, J., FINCHAM, F. D. (2011). Effects of Gender and Psychological Factors on „Friends with Benefits“ Relationships Among Young Adults. *Archives of Sexual Behavior*, 40(2), 311-320. Dostupné z: http://download.springer.com/static/pdf/673/art%253A10.1007%25252Fs10508-010-9611-6.pdf?originUrl=http%3A%2F%2Flink.springer.com%2Farticle%2F10.1007%2Fs10508-010-9611-6&token2=exp=1459675681~acl=%2Fstatic%2Fpdf%2F673%2Fart%25253A10.1007%25252Fs10508-010-9611-6.pdf%3ForiginUrl%3Dhttp%253A%252F%252Flink.springer.com%252Farticle%252F10.1007%25252Fs10508-010-9611-6*~hmac=bc435c08ec3b71261562b24cd58e4c84dd40abc497c5992d191bc30c466214ec
- OWEN, J., FINCHAM, F. D., & MANTHOS, M. (2013). Friendship After a Friends with Benefits Relationship: Deception, Psychological Functioning, and Social Connectedness. *Archives Of Sexual Behavior*, 42(8), 1443-1449. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=2fe8c875-98e2-4486-870e-41dc119c5e88%40sessionmgr198&hid=123>
- PAIK, A. (2010). The Contexts of Sexual Involvement And Concurrent Sexual Partnerships. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 42(1), 33-42. Dostupné z: http://apps.webofknowledge.com/full_record.do?product=UA&search_mode=GeneralSearch&qid=13&SID=R2zxnO2WzaKXWzAAVgN&page=1&doc=4
- PAUL, E.L., MCMANUS, B., & HAYES, A. (2000). “Hookups”: Characteristics and Correlates of College Students’ Spontaneous and Anonymous Sexual Experiences. *The Journal Of Sex Research*, 37(1), 76-88. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=9&sid=e2eb240f-1359-4fd2-ac5d->

- be2790aeb75b%40sessionmgr102&hid=123
- PORTER, J. A. (2015). *L'Amour for Four: Polygyny, Polyamory, and the State's Compelling Economic Interest in Normative Monogamy*. *Emory Law Journal*, 64(6), 2095-2138.
- Dostupné z: <http://law.emory.edu/elj/content/volume-64/issue-6/comment/lamour-polygyny-polyamory-compelling-normative-monogamy.html#section-668f1dcd78a4d16c7e4a2f20dcac198>
- RODRIGUE, C., BLAIS, M., LAVOIE, F., ADAM, B. D., MAGONTIER, C., & GOYER, M. (2015). The Structure of Casual Sexual Relationships and Experiences Among Single Adults Aged 18-30 Years Old: A Latent Profile Analysis. *Canadian Journal Of Human Sexuality*, 24(3), 215-227. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=25&sid=2fe8c875-98e2-4486-870e-41dc119c5e88%40sessionmgr198&hid=123>
- STINSON, R. D. (2010). Hooking Up in Young Adulthood: A Review of Factors Influencing the Sexual Behavior of College Students. *Journal of College Student Psychotherapy*, 24(2), 98-115. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/87568220903558596>
- VRANGALOVA, Z. (2015). Hooking Up and Psychological Well-Being in College Students: Short-Term Prospective Links Across Different Hookup Definitions. *The Journal of Sex Research*, 52(5), 485-498. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/>
- WEAVER, A. D., MACKEIGAN, K. L., MACDONALD, H. A. (2011). Experiences and Perceptions of Young Adults in Friends with Benefits Relationships: A qualitative Study. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 20(1), 41-53. Dostupné z: <http://www.biomedsearch.com/article/Experiences-perceptions-young-adults-in/262691406.html>
- WETLAND, J. J., & REISSING, E. (2014). Casual Sexual Relationships: Identifying Definitions for One Night Stands, Booty Calls, Fuck Buddies, and Friends with Benefits. *Canadian Journal Of Human Sexuality*, 23(3), 167-177. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=46&sid=2fe8c875-98e2-4486-870e-41dc119c5e88%40sessionmgr198&hid=123>
- WILLIAMS, J., & JOVANOVIĆ, J. (2015). Third Wave Feminism and Emerging Adult Sexuality: Friends with Benefits Relationships. *Sexuality & Culture*, 19(1), 157-171. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=16&sid=2fe8c875-98e2-4486-870e-41dc119c5e88%40sessionmgr198&hid=123>

Kontakt:
cvikova.viera@gmail.com

Recenzia

Benatar, D.: **Druhotný sexismus. O genderovom teroru proti mužom.**

Dauphin, Praha, 2016, 332 s. ISBN 978-80-7272-851-0

David Benatar je profesorom filozofie na univerzite v Kapském Městě. Tato monografie je překladem textu, který vyšel již v roce 2012 (*The Second Sexism: Discrimination Against Men*. John Wiley & Sons, West Sussex). Není mně jasné, proč překladatel nahradil emočně neutrální anglický termín „diskriminace“ v českém titulu knihy pejorativním pojmem „teror“, který naprosto neodpovídá racionálnímu a vědeckému pojetí autora. Tak trochu tím pokazil prvotní image publikace.

Texty, které poukazují na problematické stránky radikálního feminismu, najdeme ve světové i naší odborné literatuře vzácně, nicméně nejde o postoje neznámé. Autor této knížky vychází především z logické a filozofické kritiky radikálního feminismu a genderové pseudovědy. Jednostranný přístup těchto postmoderních sexistických koncepcí znamená v praxi jednostranné znevýhodňování mužů. Tuto sexistickou diskriminaci osob mužského pohlaví autor nazývá „druhotný sexismus“. Knížka diskutuje různé oblasti diskriminace mužů. Třeba povinné odvody do armády a do válek, častější vystavení tělesným trestům, vyšší tresty za stejné delikty, rozdílné přístupy institucí k otcům a matkám ve vztahu k rodičovským právům

a podobně. Autor nezapře „čistého filozofa“, když výrazně podceňuje biologické faktory, které odlišují muže a ženy. V tomto směru přijímá feministický koncept kulturou a výchovou získaných rozdílů mezi pohlavími. Velmi zajímavé jsou však jeho rozklady, které se zabývají nejrůznějšími praktickými příklady diskriminace chlapců a mužů v postmoderní společnosti. Když diskutuje příklady nekritického boje feministek proti domnělé mužské diskriminaci, zabývá se také známou aférou harvardského rektora Lawrence Summerse, který byl fanatickými sexistkami dohnán k rezignaci jen proto, že se snažil vysvětlit výraznou převahu mužů ve vědeckých špičkách teoretické fyziky jinak než domnělou diskriminací žen. Trpělivý čtenář najde v této knize celou řadu kritických i souhlasných analýz autorek feministických a generových směrů. Autor rozlišuje mezi feminismem „rovnostářským“, který podobně jako on sám prosazuje naprostou rovnost pohlaví, a feminismem „partyzánským“, který hledá cesty k pozitivní diskriminaci a různým sociálním zvýhodňování žen. Jde o publikaci, která přináší mnoho argumentů o projevech sexismu v moderní společnosti. Cenná je zejména velkým množstvím faktických příkladů, dokumentovaných jak skutečnými příběhy, tak citacemi z velkého počtu literárních pramenů. Nechybí ani příklady některých soudních rozhodnutí z různých zemí. Čtenářům, kteří se zabývají studiem postmoderní krize maskulinity, lze tuto publikaci doporučit jako inspirativní zdroj faktů i zajímavých názorů.

Jaroslav Zvěřina

Penis captivus – fikcia alebo realita?

Michal Chovanec¹, Petr Weiss²

*Ambulancia klinickej a dopravnej psychológie Považská Bystrica¹
FF UK Praha a Sexuologický ústav VFN a 1. LF UK Praha²*

Súhrn

V spoločnosti sa traduje množstvo mýtov o sexe. Mýty majú rôznu silu, s ktorou vplývajú na ľudskú psychiku a sexualitu. Z toho dôvodu sa autori rozhodli preskúmať mýtus, ktorý je starý niekoľko stáročí – penis captivus. Mýtus týkajúci sa fenoménu penis captivus ani v súčasnosti nestráca na verbálnej sile a objavuje sa v odbornej a laickej spoločnosti.

Kľúčové slová: penis captivus – fakty – mýty.

Úvod

Tak ako sa rozprávajú príbehy na pobavenie, medzi ľuďmi sa vyskytujú mýty o sexe. „Sex, podobne ako mnoho iných hodnôt, nám môže život obohatovať i komplikovať.“ (Kratochvíl, 2012, s. 101) S mýtmi je to podobne – rovnako ako sex, aj ony sú s ľudstvom od nepamäti. Sú tradované, je v nich podávaný výklad o veciach či javoch, ktoré sú a nie sú pravdivé. Jedným z mnohých mýtov tradovaných v sexe je mýtus *penis captivus*.

História

Na úvod ponúkame kazuistiku, ktorá rozpútala diskusie o fenoméne zvanom *penis captivus*. Majiteľ domu sa šiel pozrieť, či je všetko v poriadku, pretože večer počul nezvyčajný hluk. Keď vošiel do izby služobníctva, prichytil jednu slúžku s mužom. Slúžka vykričala, muž sa zľakol a spoločne spadli na zem. Snažili sa od seba dostať, avšak bez úspechu. Nepodarilo sa im to ani po opakovanom pokuse, čo bol dôvod, prečo pán domu zavolať lekára. Lekárovi po príchode bolo jasné, že mužov penis bol tesne zovretý v ženinej vagíne. Každý pokus o jeho vytiahnutie skončil neúspechom. Obidvaja pociťovali silnú bolesť. Lekár použil vodu,

Summary

Society is full of myths about sex. Myths have different strengths that impact human sexuality and psyche. Therefore, the authors decided to examine the myth that is old for several centuries – Penis Captivus. Penis Captivus is not losing powerful currently and appears in the special and lay society.

Keywords: penis captivus – facts -- myths.

následne ľad, ale bez úspechu. Ako poslednú možnosť použil chloroform. Žena zaspala, čím došlo k relaxácii vzniknutého spazmu a k uvoľneniu penisu. Ten bol v semierekcií, ktorá pretrvávala ešte niekoľko hodín. Penis bol palpačne ešte pár dní boľavý (Bondurant a Cappannari, 1971; Altaffer, 1983).

Ricci (1945) uvádza, že prvý, kto opísal symptóm *penis captivus* bol Martin Schurig v roku 1729. Rolleston (1935, In: Taylor, 1979) si aj napriek tomu myslí, že symptóm bol opísaný oveľa skôr. Vychádza z bibliografického prieskumu a osobných informácií od významných londýnskych gynekológov, urológov, venerológov, sexuológov a chirurgov. Výsledkom tohto výskumu bolo zistenie, že nikto z nich nikdy nevidel žiadne prípady tohto druhu. Rovnako nenašiel ani takmer žiadnu serióznú literatúru tohto druhu.

Rolleston (1935, In: Taylor, 1979) hľadal v stredovekých prameňoch a našiel pasáže, ktoré opisujú symptóm *penis captivus* u hriešnikov, ktorí sa oddávali tajnému styku v kostoloch a ktorých objavili až nasledujúci deň modliaci sa ľudia. Vtedy ich poliali studenou vodou, čo im prinieslo oslobodenie. Keď však zisťoval ďalšie skutočnosti, zistil, že i tento príbeh je založený iba na ústnom podaní a má iba málo spoločné s realitou. Podozrivé mu bolo najmä dlhé trvanie symptómu.

Ďalšiu správu o symptóme *penis captivus* publikoval Plitzon (1931, In: Taylor, 1979). Správa bola odlišná od ostatných a mala tragický koniec (voľne): pamätali sme si prípad vaginizmu v kombinácii s *penis captivus* z roku 1923, ktorý sa odohral vo Varšave a skončil sa dvojnásobnou samovraždou zúčastnených: bola jar, mladý pár študentov zostal v záhrade po jej zatvorení; uprostred milostného aktu dostala žena kŕč, ktorý uväznil mužov penis v pošve. Zúfalé výkriky muža privolali strážnika, ktorý zavolať lekára. Ten dal žene anestetikum, a tak ich oddelil. Na všetko by sa bolo bývalo zabudlo, nebyť novinárov, ktorí z toho príbehu vyrobili senzáciu – nasledujúci deň dva výstrely ukončili psychické trýznenie týchto dvoch mladých ľudí. Či je uvedený prípad pravdivý, alebo nie, je otázne, nakoľko nie sú o ňom žiadne písomné dôkazy. Verbálne podanie nie je dostačujúce. Navyše dramatickosť podania znižuje dôveryhodnosť celej správy.

V histórii minulého storočia sa dá nájsť príklad v učebnici, ale iba ako klebeta bez verifikácie. Bloch (1908) uvádza poznámku pod čiarou: pred rokmi bol opísaný pozoruhodný prípad v Berlíne. Jeden z robotníkov súložil v prístave. U ženy sa objavil nedobrovoľný kŕč a muž nevedel vytiahnuť penis von z vagíny. Okolo nich sa zhromažďovali ľudia. Pár následne odniesli v koči do nemocnice, kde až po aplikácii chloroformu žene muž vytiahol penis z pošvy.

V príspevku o Sexuálnom živote žien (Kisch, 1910) môžeme nájsť viac-menej vierohodných prípadov *penis captivus*. Na vytiahnutie uväzneného penisu z pošvy autor najskôr použil ľadovú sprchu, tá však nezabrala. K uvoľneniu došlo až po aplikácii chloroformu žene.

V učebnici gynekológie Stoeckel (1931) uvádza, že rovnako ako sa *penis captivus* vyskytuje u zvierat, tak isto sa vyskytuje aj medzi ľuďmi. Koitálne sťahy vaginálnych svalov a panvy sa môžu zmeniť do kŕča, ktorý penis uväzní. *Penis captivus* podľa autora postihoval tých, ktorí sa oddávali nezákonnému sexu. Strach z odhalenia bol zrejme dôležitým etiologickým faktorom. Podľa tejto učebnice penis možno vytiahnuť iba vtedy, ak je žena v narkóze. Dokonca ešte aj potom sa môžu objaviť komplikácie – opuchnutý a fialovo sfarbený penis, ktorý sa podarí uvoľniť iba pomocou násilného vniknutia prsta do pošvy.

Scanzoni (1870) poznamenáva, že v 19. storočí sa objavili dokonca dva dokumenty o ženskej sterilite publikované nemeckými gynekológmi, kde sa objavila zmienka o symptóme *penis captivus*. Podľa autorov počas orgastickej excitácie sú zvyčajne silné a rýchle vaginálne kontrakcie. Ako vraj ukázalo niekoľko pozorovaní, tieto sťahy sa môžu zmeniť na bolestivé pre muža aj ženu. Môžu skončiť v spazme okolo pošvového vchodu, ktorý je v týchto prípadoch dlhodobý a znemožňuje vysunutie penisu z pošvy.

Najkompletnejšiu deskripciu symptómu *penis captivus* u osobne liečenej pacientky uvádza Hildebrandt (1872). Autor už bol informovaný o symptóme, avšak pochyboval o jeho existencii. Vychádzajúc z vlastnej skúsenosti však potvrdzuje, že s týmto fenoménom sa

stretol. Ide pri ňom vraj o tonické kŕče medzi svalmi ženského pohlavného orgánu, ktoré sa bežne vyskytujú v priebehu koitu, resp. presnejšie pred koncom súložie. Erigovaný penis je nasilu držaný v pošve (zovretý v tesnom svalom kŕči), nie je možné ho vytiahnuť a robiť tak frikčné pohyby. Dá sa to až po niekoľkých minútach, keď dôjde pod vplyvom prežívaných obáv a strachu k relaxácii svalov a scvrknutý penis je už možné vytiahnuť von.

Uvedený autor nesúhlasil s názorom Scanzoniho (1870), že svaly panvového dna sa podieľajú na etiológii *penis captivus*, pretože nie sú dostatočne silné na to, aby zabránili frikčným pohybom a uväznili tak penis. Zastáva názor, podľa ktorého príčinou zovretia je zdvíhač análneho svalov, ktorý je dostatočne silný na to, aby mohol stlačiť spodnú časť pošvy. Navyše u pacientok trpiacich týmto kŕčom pozoroval aj spastické kontrakcie tohto svalov, ktoré boli dostatočne silné na to, aby zabránili priechodu tenkej sondy do konečníka. Túto zvláštnosť si všimli aj ďalší autori. Napríklad Jeffcoate (1975) hovorí o vaginizme ako o stave spazmu ovplyvňujúceho pošvový zvierač a svaly análneho otvoru. Spazmus môže byť až taký silný, že spodná časť vagíny je prakticky úplne uzatvorená.

Spazmy pri vaginizme a *penis captivus* sú podľa uvedených autorov spôsobené análnym zdvíhačom, avšak ich načasovanie je rôzne. Pri vaginizme sa objavujú pred zavedením penisu (alebo iného nástroja) do vagíny a tak zabraňujú prirodzenej súložii. Pri *penis captivus* sa spazmy objavia počas sexuálnej aktivity a zabraňujú ukončeniu súložie. Zatiaľ čo vaginizmus sa považuje za bežný symptóm, *penis captivus* za veľmi ojedinelý. Je vraj až taký vzácny, že sa považuje za mýtus. Podľa Taylora (1979) takmer všetky prípady uvádzané v lekárskejších publikáciách a učebniciach sa považujú za povere a povesti, ktoré dramatizujú údajnú traumu. Autor pritom tvrdí, že kazuistiky od Scanzoniho (1870) a Hildebrandta (1872) sú bez pochyb validným dôkazom o existencii *penis captivus*. Spazmy vraj trvajú niekoľko minút (nie hodín) a uvoľnia sa spontánne, bez nutnosti prevozu do nemocnice alebo použitia anestetika.

Hildebrandt (1872) videl mechanizmus *penis captivus* v spazme svalov panvového dna a svalov pošvového vchodu. Navyše uvádza podobnú prípadovú štúdiu ako Bondurant a Cappannari (1971), avšak v jeho prípade partnerka trpela vaginizmom od svadobnej noci a jej osobnosť bola výbušná a nervózna.

Altaffer (1983, s. 1) hovorí o vzniku *penis captivus*, ak „sa pár nevie od seba oddeliť pri vychutnávaní si sexuálneho aktu“.

Lachman (1967) opísal etiológiu tejto poruchy tak, že najdôležitejšiu rolu zohráva pubokokygeálna časť análneho zdvíhača, aj keď aj bulbospongeálny sval a urogenitálna diafragma môžu tiež podľa tohto autora zohrávať nejakú úlohu. Domnieval sa, že k *penis captivus* iba málo prispievajú kontrakcie pošvového tkaniva.

Mechanizmus už Hildebrandt (1872) opísal ako začiatok dilatácie vnútorných dvoch tretín pošvy, čo

je podľa Mastersa a Johnsonovej zapríčinené zdvihom maternice do panvy a konštrikciou dolnej tretiny pošvových svalov. To následne spôsobí venózne prekrvenie penisu a vytvorenie „zámku“ s pohltením penisu vnútri dutiny dilatovanej pošvy, a to aj napriek opakovaným pokusom vytriahnuť ho von. V skutočnosti ide o generalizovaný svalový kŕč, ktorý bol podľa týchto autorov počas súložie dobre zdokumentovaný (Masters, Johnson, 1966).

Bondurant a Cappannari (1971) konštatujú zhodu medzi autormi, podľa ktorých sa *penis captivus* objavuje iba u tých žien, u ktorých sa v anamnéze objavuje vaginizmus. Ak sa objaví tento kŕč, mal by pár pokračovať v penetrácii a súložie dokončiť, aby sa predišlo vaginizmu. Autori sa domnievajú, že *penis captivus* má pravdepodobne psychologickú etiológiu. Prírodnou mužskou reakciou na vzniknutú situáciu by malo byť uvoľnenie penisu (flacidný stav), čo následne umožní jeho vytriahnutie z vagíny.

Aby autori zistili, ako veľmi sú lekári v 20. storočí presvedčení o existencii symptómu *penis captivus*, poslali historickú kazuistiku opisovanú v tomto článku náhodnej vzorke učiteľov fakulty a zamestnancom Univerzitnej nemocnice Vanderbilt v Nashville, Tennessee. Kazuistiku s prosbou o zodpovedanie otázok dostali 11 členovia fakulty a 30 zamestnanci nemocnice. Odpovede boli získané od 10 členov fakulty a 7 zamestnancov. Výsledky sú zobrazené v tab. č. 1.

Tab. č. 1 Odpovede členov fakulty a zamestnancov na otázky Bonduranta a Cappannariho (1971)

Otázky	Odpovede	Členovia fakulty	Zamestnanci
Ak by ste čítali kazuistiku o <i>penis captivus</i> v časopise, verili by ste jej?	ÁNO	4	3
	NIE	6	4
Počuli ste niekedy o <i>penis captivus</i> ?	ÁNO	8	6
	NIE	2	1
Stretli ste sa s <i>penis captivus</i> v praxi?	ÁNO	0	1
	NIE	10	6
Myslíte si, že existuje <i>penis captivus</i> ?	ÁNO	4	4
	NIE	5	3
	Neodpovedal	1	0

Pri rozbere tabuľky môžeme vidieť, že viac ako polovica členov fakulty a zamestnancov nemocnice nebola presvedčená o existencii symptómu *penis captivus* na základe prečítanej kazuistiky. Väčšina opýtaných pritom o tomto symptóme už počula. Na druhej strane, až na jedného zamestnanca nemocnice všetci uviedli, že s *penis captivus* sa vo vlastnej praxi ešte nestretli. Približne polovica respondentov (členovia fakulty a zamestnanci nemocnice) verí v existenciu *penis captivus*.

Musgrave (1980) v časopise *British Journal of Medicine* v reakcii na publikovaný prieskum uvádza, že vo svojej práci sa s podobným prípadom stretol. Išlo o mladomanželov na svadobnej ceste, ktorí si ju „užívali“ na nosidlách záchranej služby. Žene bolo podané anestetikum. Obaja boli prepustení nasledujúci deň ráno. Ako sme sa dočítali v komentári editora, uvedená korešpondencia s autorom bola utajená, avšak vydavateľia sa ju rozhodli zverejniť, pretože uvádzala osobný zážitok s týmto fenoménom.

Paradoxne v niekoľkých textoch autori uvádzajú *penis captivus* ako nozologickú jednotku. Naposledy to uviedol Taylor (1979). Pritom väčšina odborníkov, ktorá prehodnotila problematiku *penis captivus*, za zhodla, že v súčasnosti nie sú žiadne zdokumentované prípady. To bol jeden z najvážnejších argumentov na vyjadrenie pochybností o všetkých opisovaných kauzistických prípadoch (Bondurant a Cappannari, 1971).

Súčasnosť

Neumann (2009) definuje *penis captivus* takto: „vyskytuje sa veľmi vzácne pri heterosexuálnej súloží, keď sa svaly vagíny stiahnu a zovrú penis viac, ako je potrebné, resp. ako je tomu za normálnych okolností, a znemožnia tak vytriahnuť penis von z vagíny.“

V psychologickom slovníku (Hartl, Hartlová, 2010, s. 398) sa *penis captivus* definuje ako „penis zachytený pri pohlavnom styku v dôsledku spazmu pošvového svalstva ženy, obzvlášť pri náhlom prekvapení, napr. pristihnúť pri nevere“.

Odborníci nenašli zatiaľ zhodu v tom, či symptóm *penis captivus* reálne existuje, alebo je to iba čistý výmysel tradovaný niekoľko desiatok rokov, ba až storočí.

Ako uviedol v besede na BBC Dr. Aristomenis Exadaktylos z nemocnice v Berne, počas 11-ročnej praxe spozoroval u pacientov rôzne symptómy po sexe, ako boli napríklad migrény, kardiovaskulárne problémy, alebo až amnézie, no nezažil žiaden prípad *penis captivus*. Na základe svojich skúseností tak vyslovil svoj predpoklad, že ide skôr o mýtus ako o realitu. Na uvedené zareagovali dvaja ľudia, ktorí mali so symptómom skúsenosti. Prvou bola žena, ktorá *penis captivus* zažila už so zosnulým manželom. Vtedy to vraj obaja pripisovali intenzite vaginálnej svalovej odpovede počas orgazmu. Druhý respondent uviedol sprostredkovaný prípad amerického letca, ktorý uviazol vnútri dámy a bola potrebná sanitka, ktorá ich dostala do nemocnice na to, aby ich „rozdělili“ (Kremer, 2014).

Na internete sa pražský sexuológ Václav Urbánek vyjadril k otázke položenej čitateľkou, ktorá sa týkala opisovaného javu takto: „Pokud se žena při souloží něčeho lekne nebo utrpí šok, poševní svaly se stáhnou a „uvězní“ tak partnerův penis. Pomoci může jen lékař, který ženě píchne injekci na uvolnění svalů.“ V odpovedi vysvetľuje, že v zámorských odborných spisoch z 20. storočia možno nájsť desiatky veľmi subjektívne opísaných prípadov *penis captivus*. „Já sám a ani nikdo z mých spolupracovníků jsme se v naší praxi s takovou příhodou nesetkali. Znal jsem ale osobě dva vynikající

a zkušené pražské porodníky – gynekology, dnes již nežijící, kteří ve svých skriptech určených medikům popisovali fenomén penis captivus jako prokázanou skutečnost (Urbánek, 2007).“ Ako Urbánek vysvetľuje ďalej, drvivá väčšina českých odborníkov považuje jav za mýtus. Ako zaujímavosť uvádza, že pred desiatimi rokmi bola v českom magazíne výzva, aby sa prihlásili tí, ktorí zažili niečo podobné ako opisovaný symptóm. Ozval sa jeden muž, ktorý predložil iba sprostredkovaný opis prípadu. Preto sa Urbánek (tamtiež) domnieva, že z funkčného hľadiska nehoda typu *penis captivus* nie je úplne vylúčená, ale jej výskyt v priebehu desiatok rokov pozvoľna klesal. Za predpokladu, že vôbec existujú, dnes ide iba o prípady extrémne ojedinelé. Sexuológovia ich vo svojich ordináciách nezachytia, pretože takmer všetci pracujú v jednosmennej ambulatnej prevádzke. Pravdou je, v zahraničných publikáciách alebo štatistikách sa uvádzajú hlásenia z urgentnej medicíny, čo sú pracoviská zamerané na poskytovanie vysokokvalifikovanej prvej pomoci.

Mýtus o existencii tohto javu je tradovaný zvlášť silne medzi mužmi. Podľa Neumanna (2009) sa v jeho klientele vyskytli aj takí pacienti, ktorí sa pri operácii zameranej na zväčšenie penisu obávali, či väčšie genitálie nemôžu prispieť k jeho vzniku.

Je nutné podotknúť, že nakoľko nie sú opísané žiadne validné kazistiky, neexistuje ani liečba *lege artis*. Na internete je pritom možné nájsť viacero odporúčaní, ako si s týmto symptómom poradiť. Jednou z mnohých metód je počkať niekoľko minút, kým sa vaginálne svaly zrelaxujú, a následne sa dá penis vytiahnuť z pošvy von nenásilným spôsobom. Medzi ďalšie môžeme zaradiť spánok, ktorý by tiež mal nenásilne vyriešiť problém. Ak sa tak nestane, je nutné vyhľadať lekársku pomoc.

Ako sme už spomínali, *penis captivus* sa pritom nesporne vyskytuje u niektorých subhumánnych živočíšnych druhov. Majitelia psov sú opakovane svedkami, keď počas kopulácie zvieratá uviaznu. Podľa odborníka na zvieraciu reprodukciu Dr. Roota z Univerzity v Minnessote je v týchto prípadoch nutné poukázať na anatomické dôvody. Penis psa obsahuje priestor, ktorý sa počas kopulácie zaplňa krvou, a tak umožní uväznenie penisu psa v pošve samice (Kremer, 2014).

Záver

Za posledných 100 rokov sa neobjavil ani jeden medicínsky dôkaz o symptóme *penis captivus*. Aj keď teoreticky nevylúčime jeho možnosť, musíme si uvedomiť, že aj napriek tradovaným povestiam z rôznych častí sveta doteraz nebol ani jeden prípad verifikovaný. Podľa dostupných informácií autorov článku sa žiaden prípad *penis captivus* na Slovensku, Česku či v okolitých štátoch ani nevyšlytol.

Literatúra

- ALTAFFER, L., F. 1983. Penis Captivus And The Mischievous Sir William Osler. *Southern Medical Journal*, May 1983, Vol. 76, No. 5
- BLOCH, I. 1908. The Sexual Life of Our Time, In Its Relation of modern Civilization (transl. by M., E., Paul). London, Rebman, 1908
- BONDUTANT, S., W., CAPPANNARI, S., C. 1971. Penis captivus, fact or fancy? *Medical Aspects of Human Sexuality*, 5:224, 1971
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. 2010. Velký psychologický slovník. Vyd. 4., Portál, 2010. 800 s. ISBN 978-80-7367-686-5
- HILDEBRANDT. 1872. *Archiv fur Gynakologie* 3:221
- JEFFCOATE, N. 1975. *Principles of Gynecology*, 4th edn. London and Boston, Butterworths, 1975
- KISCH, E., H. 1910. *The Sexual Life of Women in its Physiological, Pathological, and Hygienic Aspects*. London, Rebman, 1910
- KRATOCHVÍL, S. 2012. Sex jako obohacení života – Sexuální trénink v sedmi lekcích. Vyd. 2., Grada, 2012. 116 s. ISBN 978-80-247-4370-7
- KREMER, W. 2014. Can couples really get stuck together during sex? Feb. 2. 2014. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/magazine-25827175>
- LACHMAN, E. 1967. Anatomy as applied to clinical medicine. *The New Physician* 16:301, Nov. 1967
- MASTERS, W., H., JOHNSON, V., E. 1966. *Human Sexual Response* (London: Churchill Ltd), pp. 71 – 73
- MUSGRAVE, B. 1980. Penis Captivus Has Occurred. *British Med. J.* Jan., 05, 1980. Dostupné na: <http://www.bmj.com/content/280/6206/51.4>
- NEUMANN., Von GEORG. 2009. The Vaginal Headlock (Penis Captivus) – Should I Be Worried If I Enlarge My Penis? December, 25, 2009. Dostupné na: <http://vaginalhead.blogspot.sk/2009/12/vaginal-headlock-penis-captivus-should.html>
- RICCI, J., V. 1945. *One Hundred Years of Gynecology*, Philadelphia, Blakiston, 1945
- STOECKEL, W. 1931. *Lehrbuch der Gynäkologie*, 4th edn. Leipzig, S. hirtel, 1931
- SCANZONI, F., W. 1870. *Beträge zur Gebrutskunde und Gynäkologie*, 1870, 7, 109
- TAYLOR, F., K. 1979. Penis captivus – did it occur? *British Med J.*, October, 20, 2:977, 1979
- URBÁNEK, V. 2007. Pravda a mýty o zdraví. *Duben*, 18, 2007. Dostupné na: http://ona.idnes.cz/pravda-a-myty-o-zdravi-0uy-zdravi.aspx?c=A070417_105224_zdravi_bad

Kontakt:
michal.chovanec@gmail.com

BDSM: rizika v číslech, další vývoj a zdroje informací

Eva Jozífková

Katedra biologie PřF UJEP, Ústí nad Labem

Abstrakt

Preference pro BDSM má pravděpodobně kořeny v přirozeném chování lidí. Mohlo by se jednat o projev reprodukčních strategií, tedy adaptivního chování, v současných životních podmínkách. V posledních letech přestává být BDSM sex tabuizován. Lze očekávat, že se lidé budou o toto chování více zajímat a specialisté se budou setkávat s problematikou BDSM mnohem častěji.

BDSM je konsensuální sexuální aktivita, lidé se jí účastní vědomě a dobrovolně. Před sexuální aktivitou se domlouvají na tom, co chtějí dělat (negotiation). Sdělují si své limity (limits, kam až chtějí zajít) a domlouvají si tzv. safeword (stopka, slovo nebo gesto, kterým aktivitu ukončí). Dle zprávy Wright et al. (2015) bylo 29 % osob v rámci BDSM vystaveno nekonsensuálnímu sexu. Toto porušení souhlasu sahalo od nehod při sexu po plánovaný úmysl. Stávalo se především nově příchozím. Konsensus jiných porušovaly i některé osoby s vedoucím postavením v BDSM komunitách či na srazech. Existuje tedy velké množství osob, které mohou potřebovat informace a pomoc lékaře či jiného specialisty. V článku jsou uvedeny nejtypičtější případy, zjištěná rizika a zdroje informací pro lékaře a specialisty pečující o duševní zdraví.

Klíčová slova: BDSM – sadismus – masochismus – sadosmachismus – deviance – parafilie – násilí – zneužívání – strategie – reprodukce – volba partnera – dominance – submisivita – domácí násilí – partnerské násilí – sexuální menšiny

Úvod

Pojem BDSM se v současné době používá pro jednu nebo více sexuálních aktivit či sexuálních preferencí z následujícího spektra: sadismus a masochismus (SM, užití silných fyzických stimulů), dominance a submisivita v sexu (D/s, prožitek a zdůrazňování projevů hierarchické nerovnosti mezi partnery, nemusí být přítomno S/M) a bondage (svazování, užití fyzicky omezujících zařízení či pomůcek, které mají sexuální význam minimálně pro jednoho z partnerů) (Bezreh

Abstract

Preference for BDSM sex is likely to originate in natural human behaviour. This preference may represent a mating strategy, i.e., adaptive behaviour enacted in contemporary living conditions. The BDSM sex is not a taboo any more. One could expect an increasing number of individuals interested in BDSM. Therefore, physicians and specialists might meet such people more frequently.

BDSM is a consensual sexual activity. Participants engage in BDSM sexual activities voluntarily and consciously. They negotiate about what they are going to do with their partners. They define their limits and limitations within these activities and set a safeword or safesign which involve words or gestures that signalize that participants want to stop the activity. Wright et al. (2015) discovered that 29% respondents had their consent violated in BDSM sex. These violations ranged from an accident to a wilful abuse. Newbies were found to be the most vulnerable subgroup while some leaders of organized events or leaders in BDSM community had a tendency to violate other participant's consent. All these people often need physician's or mental health specialist's help. In this article I provide some characteristic cases, associated risks, and also resources of information.

Keywords: BDSM – sadism – masochism – sadosmachism – sex – deviance – paraphilia – violence – abuse – strategy – reproduction – mating – partner choice – dominance – submissiveness – domestic violence – partner violence – sexual minority – predator.

et al. 2012; Ernulf & Innala 1995; Kolmes et al. 2006; Richters et al. 2008).

V některých definicích BDSM (např. Bezreh et al. 2012) se objevuje pojem bondage samotný, Ernulf a Innala (1995) uvádějí pojem bondage & discipline, tj. fyzická omezení a omezení psychická – pomocí příkazů. Pojem leathersex se podle Weinberga (2006) nepřekrývá plně s pojmem BDSM. Leathersex definuje jako erotizaci mužného zjevu typu „macho“ (kovboj, rebel), symbolizovaného nošením koženého oblečení v gay subkultuře (Weinberg 2006). Podle jiného zdroje leathersex může označovat gay a lesbickou BDSM

subkulturu nebo starší gay BDSM subkulturu (Moore et al. 2016).

„Jedinci s D/s zaměřením pociťují silné sexuální vzrušení, když prožívají pocit, že jsou vůči svému sexuálnímu protějšku velmi nadřazení nebo velmi podřízeni (dominance a submisivita v sexu). Osoby SM zaměřené vnímají při sexuální aktivitě jako vzrušující podněty, které u ostatních osob většinou vyvolávají dojem či pocit bolesti nebo nepříjemného tlaku. Sexuální bondage nemusí zahrnovat dominanci a submisivitu nebo sadomasochismus.“ (Jozífková 2007)

Osoby také často preferují či užívají některý z fetišů. Typické je užívání koženého oblečení a pomůcek). Dalším fetišem bývá guma latex, guma. Osoby při sexuálních interakcích („scénkách“, play, scene) vystupují v typických rolích (paní/otrok; učitel/školačka; majitel/zvíře) zasazených do určitého prostředí a kontextu (mučírna) a/nebo používají specifické sexuální praktiky (naplácání, svazování).

V současnosti rozsah tohoto chování lidí sahá od užití pomůcek pro obohacení sexu v běžných vztazích běžně zaměřených osob (slengově tzv. vanilly) přes praktiky a způsoby vztahu u osob, které jiný sex nebo jiný partner nevzrušuje (slengově: BDSMer, BDSM pozitivní, BDSM+). Toto chování se pohybuje v rozmezí od užívání od symbolů a erotických her po nehody a úmyslná ublížení.

Typické pro BDSMery bývají silné fantasie o praxi nebo určité situaci a slabší či symbolické praktikování takového chování ve skutečnosti. Časté rovněž bývá, že osoby preferují více oblastí BDSM v různé intenzitě. V BDSM se pro různé aktivity a jejich účastníky používá široká škála pojmů. Osoby pomocí těchto pojmů samy definují své sexuální chování a své potřeby. Zatímco před patnácti lety bylo snahou seznámit lékaře a psychology se základní terminologií, v dnešní době se základní pojmy užívají již v mainstreamu. Obecně lze říci, že při komunikaci například s klientem, pacientem nebo s budoucím partnerem je důležité zjistit, co přesně si dotýčný pod danou definicí představuje.

Pokud se na BDSM chování podíváme z hlediska řetězce prvků chování, projevy chování se odehrávají ve fázi flirtování a ve fázi sexuální přede hry. BDSM sex mohou mít osoby s partnerem bez dlouhodobého partnerského vztahu. Na druhou stranu však nositelé této preference vykazují dlouhodobé láskyplné vztahy (Dancer et al. 2006) a po lásce touží. Sílu těchto vztahů a touhu po lásce skutečně nelze v této oblasti podceňovat. I ve vztazích osob takto zaměřených se může vyskytovat domácí či partnerské násilí a provozování BDSM může k násilí sklouznout jak ze strany partnera, tak ze strany členů komunit (Jozífková 2013a).

Podle údajů z Austrálie BDSM sex praktikovala 2% mužů a 1,4% žen z osob, které v minulém roce (před výzkumem) měly partnera (Richters et al. 2003). Podle

starších údajů z USA zažilo takový sex 14% mužů, 11% žen (Janus & Janus 1993). Sexuální fantasie tohoto typu má přibližně 50% osob (Powls & Davies 2012), nová studie však uvádí vyšší čísla (Joyal et al. 2015). Jedná se tedy o velké množství osob.

V současné době jsou již široce známy výsledky studií, podle kterých osoby praktikující BDSM sex nevykazovaly poruchy chování, duševní nemoci či horší sociální fungování (Connolly et al. 2006; Cross & Matheson 2006; Richters et al. 2008; Wismeijer & an Assen 2013). Došlo ke změnám v diagnostickém manuálu užívaném v USA, sadomasochismus a fetišismus byl vyjmut ze seznamu sexuálních deviací v severských zemích (Jozífková 2011; Revise F65 2011). V současnosti přestává být sexuální chování typu BDSM tabu. A lze očekávat, že specialisté se budou setkávat s problematikou BDSM mnohem častěji.

V této souvislosti je také potřeba zdůraznit, že 40,7% osob si tyto své preference uvědomilo před 18 rokem života, (přesněji 21,6% osob si uvědomilo do 13 roku života, 19,1% mezi 14-17 rokem života) (Bezreh et al. 2012; Sandnabba et al. 1999), tedy v období, kdy jsou mimořádně zranitelné.

Možná evolučně biologická příčina preference pro BDSM

Proč nyní BDSM sex masově oslovuje osoby ve společnostech, ve kterých je kladen důraz na rovná práva všech? BDSM preference by z evolučně biologického hlediska mohly být adaptivním chováním (chováním výhodným pro reprodukci jedinců, chováním prospěšným pro geny které tvoří základ pro rozvoj určité vlastnosti). Mohlo by jít o reprodukční strategie, zesílené reprodukční strategie či by-produkty úspěšných reprodukčních strategií (Jozífková et al. 2012; Jozífková & Konvicka 2009; Jozífková et al. 2014). Například sexuální vzrušení dominancí a submisivitou v sexu je možné vysvětlit následovně. Jedinec, který je v societě hierarchicky výše postavený, je pravděpodobně nositelem kvalitních genů, může získat a poskytnout cenné zdroje (zdrojem může být potrava, úkryt, teritorium), může poskytnout ochranu. Níže postavený pak poskytuje výše postavenému jistotu paternity, tedy věrnost (Mennill et al. 2004). Sexuální vzrušení nadřazeným nebo podřízeným partnerem by tedy mohlo zajišťovat průběh reprodukční strategie (Jozífková & Konvicka 2009; Jozífková et al. 2014).

Otázkou zůstávalo, proč by některé ženy měly preferovat submisivní muže. I zde lze nalézt vysvětlení. Mírný hierarchický rozdíl mezi partnery pravděpodobně může zlepšovat kooperaci a soudržnost párů. V pražské městské populaci se páry, kde se muž podřizoval častěji ženě, nelišily v počtu potomků od párů, kde se žena podřizovala častěji muži. Nejhůře dopadly páry, kde se nikdo nechtěl nikomu podřídít (Jozífková et al. 2014).

U živočichů existují takzvané hlavní reprodukční strategie a taktiky, kterými se řídí většina jedinců, a alternativní reprodukční strategie a taktiky, podle kterých se chová menší procento jedinců (viz (Alcock

2013)). Alternativní reprodukční chování umožňuje „obejít“ pravidla hlavních reprodukčních strategií a taktik a umožňují jedinci uspět v reprodukci jiným způsobem. Alternativní reprodukční strategie jsou často tzv. oportunistické strategie, chování, typu „využití příležitosti“ nebo „poskytnutí příležitosti“. Jedinec má buď preferenci pro alternativní chování vrozenou, tedy nemůže se chovat jinak a hovoříme o alternativní strategii, nebo může volit ze dvou nebo více taktik a použít buď hlavní, nebo alternativní taktiku (Alcock 2013). Sama existence hlavní reprodukční strategie nebo taktiky generuje existenci alternativních strategií a taktik. Odpovědi na otázky týkající se sociální hierarchie korelovaly u studentů s preferencí nadřazenosti a podřízenosti v sexu, ale nikoliv s preferencí svazování. Lze vyvodit, že preference pro bondage by mohla být odvozena od alternativní strategie či taktiky. To by vysvětlovalo existenci skupiny osob, které vzrušuje bondage, ale zároveň je nevzrušuje dominance a submisivita v sexu (Jozifkova et al. 2012).

Co se týče silných podnětů v sadismu a masochismu, silné a důrazné podněty při sexuální aktivitě můžeme zaznamenat v přírodě u různých živočišných druhů. Je pravděpodobné, že změny hormonálních hladin souvisejících se sexuálním vyladěním mohou u části populace posouvat vnímání podnětů.

Konsensus v BDSM

BDSM je konsensuální sexuální aktivita (Bezreh et al. 2012; Weinberg et al. 1984), odehrává se tedy se souhlasem zúčastněných. Aby bylo jisté, že dotčený si skutečně takovou aktivitu přeje, účastníci se předem domlouvají (*domluva, negotiation*) o průběhu sexuálních interakce (*scénky, scene, play*). Stanovují své limity – tedy hranice, za které nechtějí zajít a stanovují způsob, jak si budou signalizovat, že je třeba aktivitu ukončit¹.

Účastníci používají *safeword* (nebo *safesign*), slovo nebo znamení, kterými dávají najevo, že si přejí danou praxi ukončit. V češtině se používá pojem *stopka*. Jako příklad stopky, která bývá používána například i v BDSM klubech, bývají uváděny barvy jako na semaforu (například červená – okamžitě přestat, žlutá – zmírnit, zelená – v pořádku). Stopku používají osoby z fyzických důvodů a z psychických důvodů. Co se týče fyzických důvodů, používají ji nejen například proto, že je něco příliš bolí nebo že se jim v průběhu akce udělalo na omdlení, ale také proto, jim dnes není příjemná a nevzrušuje je aktivita, která je jindy baví. Co se týče důvodů psychických, osoba se může cítit nestabilní, příliš vyčerpaná, může se jí vybatit nepříjemný zážitek z minulosti, nebo sexuální interakce z nějakého důvodu „nesedne“, cítí, že dnes se věci nevyvíjely dobře a akci ukončí.

Důležité je férově signalizovat partnerovi, že věci nejsou v pořádku. Zaprvé protože většina osob nechce nikomu ublížit a proto potřebuje zpětnou vazbu. Ta druhé proto, že obecně lidem není příjemné, když se po interakci dozví, že jejich protějšek z jejich konání měl mizerný zážitek a vlastně ho to vůbec nebavilo.

Safeword používají nejen osoby na pozici „níže“ tzv. *bottom* (submisiv, nebo masochista), ale také osoby s vedoucí rolí ve scéně, tzv. *top* (dominant nebo sadista) (pro více viz www.en-k.net). Například *top* se může dostat do situace, kdy po něm jeho protějšek žádá příliš bolestivou sexuální aktivitu, než jakou ho baví praktikovat, nebo se ho snaží vyhecovat k rizikové sexuální aktivitě, a tuto aktivitu odmítne.

Dále si účastníci těchto aktivit domlouvají tzv. *limity*, tedy hranice, kam až jsou ochotni zajít. Limity mohou být „tvrdé“ (*hard limits*), nebo „měkké“ (*soft limits*) (Newmahr 2010). „Hard“ jsou hranice, za které zajít nechtějí v žádném případě. „Soft“ limity jsou hranice, za které se dostávají při praktice tzv. překračování hranic. Překračování hranic, tedy překročení limitů ve snaze zvýšit prožitek partnera, je značně riziková aktivita (viz data dále).

O safeword a o limitech se osoby před scénkou domlouvají. A tak, jak to při domlouvání se u lidí bývá v různých oblastech, ani v BDSM se tato domluva nepodaří ve všech případech.

Co se týče porušení konsensu, tedy nerespektování limitů (safeword) či obojího, sahalo od nehod při sexu po plánovaný úmysl (Wright et al. 2015). Lidé neměli dost informací, neměli dostatečné zkušenosti, neodhadli situaci, nebo došlo k nedorozumění („havárie“ v sexu).

Osoby uváděly, že nemohly adekvátně reagovat a situaci zastavit, protože byly v tzv. *subspace*. Intenzita a četnost stimulů a/nebo změny hladin hormonů souvisejících s hierarchickým postavením mohou vyvolat tzv. *subspace*, stav, který účastníci BDSM interakcí označují jako změněný stav vědomí. Pro tento stav bylo typické, že dotčený méně vnímal okolí, nemohl reagovat, na okolí reagoval pomaleji či vůbec a mohlo se vyskytnout změněné (většinou snížené) vnímání bolesti (definice subspace viz (A Submissive's Initiative 2016; The Submissive Guide 2016)). Pravděpodobně se jedná následek rychlé a výrazné změny hladin hormonů a/nebo zahlcení podněty.

Přirozeně submisivní lidé (povaha) mohou mít tendenci opomíjet své zájmy. Část osob, které preferují submisivitu v sexu, je submisivnější i v běžném životě (viz (Herbert & Weaver 2014) a je snadné toho využít. Submisivně se často chovají osoby, které byly v minulosti vystaveny násilí a takové osoby bohužel mohou být vyhledávány těmi, kdo si přejí ubližovat jiným, takzvanými predátory². Submisivní osoby mohou být snadno manipulovány. Osoby preferující submisivitu v sexu mohou díky spojení mezi submisivitu a sexuální preferencí partnerovi před sexuální interakcí odsouhlasit něco, s čím by běžně či za jiných okolností nesouhlasily.

Situacím, kdy partner konsensus respektovat nechce nebo plánuje konsensus nerespektovat, jsou nejčastěji vystaveny osoby bez zkušeností a znalostí mimo komunity a osoby, které nově přicházejí do komunit. Lidé mají tendenci souhlasit s výše postaveným

a následovat ho (viz (Buss & Craik 1980; Goldberg 1999; Mast et al. 2008). Obzvláště ve strastiplných situacích. Coming out nebo vědomí toho, že je dotyčný je nositelem parafílie, se jistě takovou situací může stát. Dotyčný se pak může stát snadnou kořistí predátora². Vysoká zranitelnost nově příchozích je patrná jak z dat Wright et al. (2015), tak z množství webových stránek a článků, pocházejících z různých míst a různého časového období (např. (en.k 2003; Kinsey 2016)). Tyto materiály popisují obdobnou kasuistiku a dávají rady praktikujícím, jak se vyhnout tzv. predátorům a nekvalitním partnerům. Bohužel dle dále uvedených dat Wright et al. (2015) se osoby nadále dostávají do obdobných situací a jsou vystaveny nekonsensuální sexuální aktivitě a duševnímu strádání.

K porušení konsensu může docházet v situacích, kdy se vztah mezi osobami BDSM zaměřenými nevyvíjí dobře, nebo přerůstá v domácí násilí. Typická je situace, kdy hierarchický rozdíl mezi osobami není po interakci dorovnan či snížen na minimum snížen, vztah se stává nefunkční a buď vede k násilí, nebo se rozpadá. Po sexuální interakci, kdy došlo k hlubokému podřízení se, jedinci potřebují čas a bezpečné prostředí. Zdá se, že se jedinci, tedy přesněji jejich organismus postupně učí, jak se s prožitky a hormonálními změnami vyrovnat a vrátit k normálu. Speciálním případem jsou situace, kdy osoba dominantní v sexu úmyslně udržuje neúměrně velký hierarchický rozdíl mezi partnery a snaží se tak partnera manipulovat.

Hypoteticky BDSM přestává být dobrovolnou sexuální aktivitou v okamžiku, kdy se osoba kvůli partnerovi nebo druhým snaží vydržet věci, které jí samé sexuální vzrušení nepřinášejí.

Pro více k problematice BDSM vztahů viz (Jozifkova 2008; Jozifkova 2013a; Jozifkova 2013b).

Porušování konsensu – údaje ze zprávy Wright et al. (2015)

V roce 2014 zorganizovala National Coalition for Sexual Freedom prostřednictvím webových stránek dotazníkový průzkum mezi osobami BDSM zaměřením, kterého se účastnilo přes 4500 respondentů. 29% ze 4503 respondentů účastníků výzkumu uvedlo, že zažilo porušení konsensu v BDSM. Přesněji, 16% zažilo porušení limitů; 4,6% nerespektování safeword a 8,5% oboje (Wright et al. 2015).

Podle autorů technické zprávy o výzkumu není vyloučeno, že se výzkumu s vyšší pravděpodobností účastnili ti, kteří násilí zažili, neboť o něm chtěli vypovídat a v reálu je tedy násilí méně. Na druhou stranu uvádějí, že ve skutečnosti může být porušení konsensu v reálu častější, neboť část osob se špatnými zkušenostmi mohla přestat navštěvovat internetové stránky o BDSM a o výzkumu se tak vůbec nedozvěděla. Situace v českých komunitách vykazuje proti USA zpožděný vývoj, a proto by následující data mohla odrážet situaci u nás.

Respondenti pocházeli téměř z 90% z USA, 89% bylo

kavkazského původu. Věkové rozmezí kolísalo od 18 do 70 let, 65% respondentů bylo mezi 25-50 lety. Téměř 84% respondentů se zapojovalo do BDSM-leather-fetiš online komunit nebo webů. 15% respondentů nikdy nebylo na BDSM srazu a 23% nebylo na srazu v minulém roce.

Pro 71% respondentů nebylo příjemné mluvit o BDSM s rodinou a pro 18% nebylo příjemné mluvit o BDSM s primárním partnerem. Wright et al. (2015) toto zjištění nerozvádějí. Lze se domnívat, že většina osob tedy pravděpodobně o svém zaměření rodině neřekla a přibližně pětina o něm pravděpodobně neřekla ani primárnímu partnerovi.

Co se týče pohlaví, tvořilo vzorek 55% žen, 36% mužů, cca 10% osob se označilo jako queer, transgender, fluid, agender či jinak. Heterosexuální orientaci uvedlo 41% osob, 60% osob pak bylo bisexuálních, pansexuálních, G/L, asexuálních, „flexible“, či jinak orientovaných.

Osoby na otázku, proč někdo jejich souhlas porušil, odpovídaly následovně. Ve 33% byly oběti manipulovány nebo donuceny, v 6% to byl „útok predátora“², v 15% nepochopení či špatná komunikace, v 11% nedostatek znalostí nebo dovedností, v 7% bylo porušení konsensu součástí dynamiky (a osobám nevadilo, co se stalo, byly „OK“), v 6% to byla nehoda.

O příčině porušení konsensu vypovídali i ti, kteří něčí konsensus porušili. Na otázku, proč to udělali, 30% uvedlo, že to bylo kvůli špatné komunikaci či nepochopení, pro 24% byla to součást dynamiky, u 19% to byla nehoda, u 14% nedostatek znalostí a dovedností, 6% uvedlo, že byli do aktivity ponořeni (v originále *get caught up*) a 4% respondentů si myslela, že takto budou mít úspěch. Oběti uvedly, že původce byl ovlivněný alkoholem ve 2% případech, původci přiznali ovlivnění alkoholem v 1% případech (Podmínkou bezpečného praktikování BDSM je žádný alkohol a žádné drogy, tedy nic, co ovlivňuje úsudek.)

Další data ukázala, jak zlé porušení konsensu bylo. 2% ze všech respondentů (96 lidí, tj. 7% z těch, vůči kterým byl překročen konsensus) potřebovalo lékařskou péči. Život ohrožující nebo vážné zranění utrpělo 0,5% (23) ze všech respondentů. Třicet tři osob muselo navštívit nemocnici (jen 4 nebyli spokojeni s pomocí nemocnice). Služby pro oběti násilí využilo 144 osob, 75% z nich potřebovalo někoho pečujícího o duševní zdraví. Na polici oznámilo násilí (porušení konsensu) 29 napadených osob.

Nekonsensuální anální, orální nebo vaginální sex zažilo 8,9% ze všech respondentů (400 osob ze 4511).

Následující údaje se vztahují jen ke skupině osob, jejichž konsensus byl porušen. Respondenti mohli zaškrtnout více odpovědí. Nekonsensuální penetraci penisem, dildem nebo prstem do vagíny zažilo 29% osob, do anu 21% osob. Co se týče nekonsensuální penetrace penisem, tuto zkušenost mělo 28% žen a 31% gayů. 16% osob bylo donuceno k orálnímu sexu.

Nekonsensuálnímu ponižování bylo vystaveno 20% osob, škrčení 15% osob, svazování (bondage) 11%. Aktivitám typu úder pak bylo vystaveno 21% osob, fackování 16% osob, naplácání 11% osob, nekonsensuálnímu bičování 7% a kousnutí 1%.

3% osob byla vystavena nechráněnému sexu, 5% praktikám zahrnujícím krev nebo použití nože, 4% praktikám s močí (watersports).

Nekonsensuální použití rouбіku uvedlo 5% a použití pásky přes oči 4% osob. Méně než 1% osob pak bylo vystaveno situaci, kdy někdo bez jejich souhlasu pořizoval pořizování videozáznam, použil praktiky typu elektrika, oheň, lechtání, líbání anebo bez jejich souhlasu přizval další osoby.

Nekonsensuálnímu dotyku bylo vystaveno 26% osob a dotyku na genitálu nebo bradavkách 20%.

Autoři studie se ptali respondentů, co si mysleli, když byli vystaveni nekonsensuální BDSM aktivitě. Jako odpověď na otázku bylo možno zaškrtnout více odpovědí. Respondenti v 81% chtěli přestat; ve 31% nebyli si jistí, že byl konsensus porušen; v 7% jim to nevadilo a 2% respondentů odpověděla, že nemohla akci zastavit, byli v subspace, nebo nevědí.

A takto se respondenti domlouvali o sexuální interakci, při které byl jejich konsensus porušen: v 60% se domlouvali osobně, v 10% on-line, v 3% více způsoby. V 7% se rozhodli nevyjednávat o interakci – tedy nedomlouvat se. V 17% uvedli, že měli s dotyčným nebo dotyčnou vztah, měli s ním nebo s ní předchozí zkušenost a nedomlouvali se tedy. Ve 2% nedostali šanci předem se domluvit.

K dispozici jsou i údaje od osob, které porušily něčí konsensus. 78% z nich byli muži, 19% ženy, 65% bylo heterosexuálních (ve vzorku respondentů přitom bylo jen 40% heterosexuálů) Naprostá většina (80% z nich) to udělala na pozici *top* (v roli výše postaveného ve scéně, tj. dominantanta, sadisty). Alarmující jsou dvě následující zjištění: 20% těchto osob uvedlo, že měli vůdčí roli na BDSM srazu nebo v BDSM skupině, kde něčí konsensus porušili. A 65% z nich to udělalo někomu, kdo ještě nebyl v BDSM komunitě nebo tam byl kratší dobu než tři roky.

Vraťme se však zpátky k těm, jejichž konsensus byl porušen. Z hlediska genderu a orientace, 36% osob uvedlo, že jsou queers, 34% transgender, 27% jinak; 31% byly ženy a 13% muži. Pokud srovnáme toto zastoupení s původním souborem, vyplývá, že queers a translidé tvořili podskupinu s velkým rizikem ohrožení. Je otázkou, jestli se jednalo o situaci, kdy méně atraktivní osoby měly zúžený výběr a volily riskantnější partnery k sexuální aktivitě či se snahou vydržet více snažily dorovnat určitý handicap, jak bylo pozorováno v českých subkomunitách.

Osoby, jejichž konsensus byl porušen, byly jen ve 14% masochisté, ale 58% z nich bylo submisivních v sexu. Podle těchto dat jsou tedy osoby preferující

submisivitu v sexu mnohem ohroženější než masochisté, pravděpodobně z důvodů uvedených v podkapitole *Konsensus v BDSM*.

Dvakrát nebo vícekrát bylo porušení konsensu vystaveno 60% osob. I tato data dokládají, že některé osoby jsou v tomto směru zranitelnější a mimořádně zranitelné jsou osoby, které již byly v minulosti vystaveny násilí.

Výsledky výzkumu rovněž potvrzují, že nově příchozí jsou nejvíce ohroženou skupinou. Z osob, které byly vystaveny porušení konsensu, se to 72% respondentů stalo během prvních tří let s BDSM komunitou nebo předtím, než se účastnili BDSM srazů a aktivit na webu. 25% respondentů pak bylo vystaveno porušení konsensu před tím, než se účastnili BDSM srazů a aktivit na webu. 47% tedy bylo vystaveno porušení konsensu během prvních tří let s komunitou.

K porušení konsensu došlo v 58% u původce doma, ve společném domově nebo v domově osoby, jejíž konsensus byl porušen.

U 29% osob došlo k porušení konsensu na BDSM srazu nebo soukromé party. Každá pátá z těchto osob uvedla, že ten, kdo porušil její konsensus, měl významné postavení v BDSM skupině nebo na srazu, kde se to stalo. Každá třetí osoba znala někoho, koho rovněž tento násilník poškodil. Čtvrtina osob to řekla organizátorům, a pomohli jen ve 2/3 případech. Zde lze bohužel konstatovat, že navzdory všem snahám komunity nejsou vždy bezpečné prostředí. Ani sdělování údajů o osobách nepomáhá. Respondenti se setkali s porušením konsensu i od osob, na které jim ostatní dali dobré reference.

Toto jsou některá zjištění z rozsáhlé zprávy Wright et al (2015). Z výše uvedených údajů je zřejmé, že co se týče BDSM, může velké množství osob naléhatvé potřebovat kvalitní informace a pomoc a podporu odborníků.

Vývoj a zdroje informací

V současné době se výzkumné studie pohybují od popisu případů k stovkám a tisícům dotazníků od osob praktikujících BDSM získaných přes webové stránky (Connolly et al. 2006; Herbert & Weaver 2014; Wismeijer & an Assen 2013; Wright et al. 2015). Tato tématica se objevuje v bakalářských, magisterských a doktorských pracích studentů v zahraničí a v současné době i u nás. Vyšly velké studie na obecné populaci, které dokládají, že sexuální preference tohoto typu jsou široce rozšířené (Joyal et al. 2015; Joyal & Carpentier 2016).

Řadu odborných publikací lze v současné době získat snadno prostřednictvím webových stránek www.researchgate.net, kde výzkumníci sdílejí své publikace s kolegy. Podle mých zkušeností této síti hodně specialisté i studenti zahraničí.

Organizace, které se věnují osobám s těmito sexuálními preferencemi (například National Coalition for Sexual Freedom v USA a organizace terapeutů

Pink Therapy v Anglii) pořádají kurzy vzdělávání pro speciality, lékaře a odborníky pečující o duševní zdraví (viz odkaz na stránky těchto orgnizací).

Pro lékaře a terapeuty existují publikace o BDSM, videoprojekce a přednášky na youtube. Řadu důležitých informací o péči o osoby s odlišnými sexuálními preferencemi (BDSM, fetiš, polyamory, LGTB, TV apod.) a o celé problematice poskytují webové stránky terapeutů. Tyto stránky sice slouží především jako reklama na poskytovatele terapie (s dokonale zvládnutou sebe prezentací se lze setkat na stránkách amerických specialistů), nicméně často obsahují odkazy na důležité zdroje či užitečné pasáže textu. Obdobné trendy se začínají objevovat v České republice.

Dalším zdrojem informací jsou stránky organizací zaměřených na pomoc osobám, které preferují BDSM sex, stránky terapeutů, a stránky osob praktikujících BDSM. Níže přikládám seznam odkazů na užitečné zdroje.

Tyto zdroje informací jsou převzaty ze stránek organizací i jednotlivců poskytujících podporu osobám s BDSM preferencí, nebo obsahují informace od autorů považovaných za důvěryhodné a kvalitní. Přestože jsem se snažila podle tohoto klíče vybírat zdroje s vysokou úrovní, bohužel nelze v internetovém prostředí kvalitu informace zaručit.

Knihy pro lékaře a terapeuty a základní publikace

Wiseman J. SM 101: A Realistic Introduction. 2nd edition Greenery Press, 1996. ISBN-13: 978-0963976383, ISBN-10: 0963976389 – *důležité informace, základ pro praktikující*

Moser Ch. Health Care Without Shame: A Handbook for the Sexually Diverse and Their Caregivers. Greenery Press, 1999. ISBN-10: 1890159123, ISBN-13: 978-1890159122 – *útlá a výstižná, lze přečíst rychle, návodná, srozumitelný jazyk, jedna z kapitol přeložena na www.en-k.net*

Ortmann D.M., Sprott R. A. Sexual Outsiders: Understanding BDSM Sexualities and Communities. Rowman & Littlefield Publishers, 2015. ISBN-13: 978-1442217362, ISBN-10: 1442217367 - *nejnovější*

Eds. Neal Ch., Dovies D. Pink Therapy Vol. 3: Issues in Therapy with Lesbian, Gay, and Bisexual and Transgender Clients Open University Press, 2000 *Publikace terapeutů organizace Pink Therapy*

Odborné články

Odborné publikace lze přímo od našich i zahraničních kolegů získat na webových stránkách www.researchgate.net

Odkazy na webové stránky převzaté z osobních stránek terapeutů Pink Therapy

Doporučené zdroje informací s komentářem <http://clarissethorn.com/bdsm-resources/>

Stručné a výstižné vysvětlení, co je BDSM (obsahuje sexuálně explicitní obrázky)

<https://www.xeromag.com/fvbds.html>

Sociální síť BDSM, fetiš, kinky (obsahuje sexuálně explicitní materiály) <https://fetlife.com>

Stránky pro dospívající a rodiče <http://www.scarleteen.com/>

Stránky pro dospívající nad 14 let a rodiče <http://www.bishuk.com/parents/>

Sense about sex: informace o sexu od terapeutů, vědců, aktivistů, pedagogů <https://senseaboutsex.wordpress.com/>

Odkazy na webové stránky Pink Therapy a odkazy převzaté ze stránek této organizace

Pink Therapy je britské sdružení terapeutů, které poskytuje služby klientům a školí profesionály. Pomáhá klientům rozmanitého gendrového a sexuálního zaměření (LGTB, TV, intersex, BDSM, fetiš, polyamory...). Webové stránky obsahují odkazy na zdroje informací, školení, knihy pro terapeuty i klienty, videa, a další organizace. Obsahují návod pro účastníky srazů i návod pro organizátory srazů, jak zajistit bezpečnost na srazech. <http://www.pinktherapy.com>

BDSM – popis a vysvětlení, včetně historie a právního statusu v různých zemích <https://en.wikipedia.org/wiki/BDSM>

Bezpečnost - základní pravidla při sexuálních praktikách BDSM <https://www.xeromag.com/fvbdsafety.html>

DomSubFriens: odkazy na zdroje (pozor, včetně sexuálně explicitních materiálů) http://domsubfriends.com/cgi-local/wwwdir/db.cgi?db=rescat&uid=default&category=*&view_records=View+Records&dc=3

NLA- Columbus: odkazy na zdroje (pozor, včetně sexuálně explicitních materiálů) http://www.nlacolumbus.com/NLAC_resources_page.html

Webové stránky organizace National Coalition for Sexual Freedom

National Coalition for Sexual Freedom sídlí v USA, poskytuje informace, podporu, sdružuje BDSM komunity, sbírá data, školí profesionály a vede seznamy lékařů, psychologů a specialistů dalších profesí, kteří jsou vstřícní k osobám s odlišnou sexuální preferencí (Kink-Aware, Kink-Friendly, Kink-Knowledgeable) a vede knihovnu užitečných článků.

<https://ncsfreedom.org>

Údaje o BDSM pro lékaře: s čím může přijít pacient za lékařem, jak se ptát, abych vyloučil násilí, o čem BDSM pacienta poučit

<https://ncsfreedom.org/component/k2/item/448-sm-issues-for-healthcare-providers.html>

Webové stránky terapeutů z USA

BDSM pro psychoterapeuty – text od Keely Kolmes (K. Kolmes má i osobní webové stránky)

<http://societyforpsychotherapy.org/an-introduction-to-bdsm-for-psychotherapists/>

Margaret Nichols

<http://www.ipgcounseling.com>

Webové stránky praktikujících – Ambrosio

webová stránka „Ambrosio“ s informacemi o BDSM obsahuje články od osob, které publikovaly celkem úspěšné knihy o BDSM (J. Wiseman, W. Henkins. I. Green) a aktuální a nejdůležitější informace ohledně bezpečnosti a bezpečného praktikování (například nebezpečí škrcení a her s dechem, bezpečné bičování, ochrana proti HIV, jak odpovídat dětem, jak se rozejít apod.)

<http://www.evilmonk.org/a/menu.cfm>

Základní rady pro začátečníky

<http://www.evilmonk.org/a/begintip.cfm>

Webové stránky praktikujících – Kate Kinsey

Pod odkazem Kink Q & A jsou na webových stránkách Kate Kinsey uvedeny užitečné rady pro submisivní ženy, rady pro nově příchozí do BDSM a postřehy k některým problémům

<http://www.katekinsey.com/kink-q--a.html>

Webové stránky Jozífková

texty o BDSM v češtině, některé odborné články, odkazy na užitečné zdroje podrobněji, překlady, disertační práce o BDSM Jozífková 2007

www.en-k.net

Disertační práce – Jozífková 2016: Základní pojmy a principy chování z oborů etologie, sociobiologie a behaviorální ekologie, pornografie a trestné činy, evolučně biologické kořeny BDSM, BDSM a násilí a články v příloze <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/115152>

Odborné články česky i anglicky, například *Sadomasochistický sex: rozdíl mezi „zdravým“ BDSM a násilím v sexu a v partnerském vztahu*

https://www.researchgate.net/profile/Eva_Jozifkova2/contributions

Poznámka 1. Lidé se někdy snaží domlouvat tak, že dají svému protějšku zaškrtnat seznam praktik. Nově příchozí, který se teprve snaží zorientovat ve svých sexuálních preferencích, pravděpodobně nebude mít přesnou představu o tom, co která

praktika obnáší. Značnou část sexuální aktivity lze provozovat s různou intenzitou. Je potřeba zjistit, co kdo pod kterou praktikou myslí a s jakou intenzitou ji chce provádět.

Poznámka 2. BDSM komunita používá pojem predátor pro někoho, kdo úmyslně vyhledává osoby, které nemají šanci se bránit, a praktikuje s nimi sex způsobem, který vyhovuje predátorovi namísto toho, aby tyto osoby mohly v rámci BDSM definovat svoje potřeby a praktikovat BDSM sex konsensuálním způsobem (Wikipedia 2016). Osoby, které predátor vyhledává, bývají často nově příchozí do komunity, osoby bez přístupu k informacím a pravděpodobně také osoby, které již byly v minulosti vystaveny násilí, manipulaci a týrání a jsou proto zranitelnější (Jozífková 2008; Wright et al. 2015). Další skupinou mohou být osoby v sociálněekonomické tísní. Predátoři plánují nedodržení safeword, překračování limitů svých partnerů nebo používají manipulace. Typická je jejich snaha izolovat vytypovaného jedince (Kinsey 2016) a podkládat mu zavádějící informace (en.k 2003; Jozífková 2008; Kinsey 2016). Například namlouvají ostatním, že „safeword je zbytečné“, „otrok se zcela odevzdá a nemá limity“, „musí dělat vše, co Pán/Paní chce“, „to a to je správné BDSM“, při té a té praktice nebo v tom a tom vztahu se „musí trpět“, „jinak to „není BDSM“, „do správného BDSM nepatří láska, jen vlastnictví“, on „vycvičí“ nováčky pro jiné členy komunity, nebo například že bez sdělování osobních údajů, sdělování sexuálních představ, či dokonce vstřícného sexuálního chování k predátorovi nebo dalším osobám v komunitě nebudou do komunity přijati (en.k 2003; Jozífková 2013a; Kinsey 2016). Osoby však mohou manipulovat nejen chování osob s tendencí k submisivitě, ale také dominantů a sadistů. Například jim mohou namlouvat, aby se chovali nekonsensuálně či nevhodně k osobám, se kterými praktikují BDSM sex („správný dominant dělá to a to...“) (en.k 2003; Jozífková 2008). Predátoři mohou být i jádrem lokální BDSM skupiny či komunity. Predátoři se tedy mohou vyskytovat jak izolovaně od komunity, tak na setkáních a srazích BDSM komunit, kde mohou patřit k organizátorům nebo respektovaným osobám (Wright et al. 2015).

Literatura

- A Submissive's Initiative. Subspace and Aftercare. <http://asibdsm.com/subspace-after-care/>. Získáno dne 13.11.2016.
- Alcock J. Animal Behavior: An Evolutionary Approach. 10th ed. Sunderland: Sinauer Associates; 2013.
- Bezreh T, Weinberg TS, Eedgar T. BDSM Disclosure and Stigma Management: Identifying Opportunities for Sex Education. American Journal of Sexuality Education. 2012;7:37-61.
- Buss DM, Craik KH. The Frequency Concept of Disposition - Dominance and Prototypically Dominant Acts. Journal of Personality. 1980;48(3):379-92.
- Connolly PH, Haley H, Gendelman J, Miller J. Psychological functioning of bondage/dominance/sado-masochism (BDSM) practitioners. Journal of Psychology & Human Sexuality. 2006;18(1):79-120.
- Cross PA, Matheson K. Understanding sadomasochism: An empirical examination of four perspectives.

- Journal of Homosexuality. 2006;50(2-3):133-66.
- Dancer PL, Kleinplatz PJ, Moser C. 24/7 SM slavery. Journal of Homosexuality. 2006;50(2-3):81-101.
- en.k. SM komunity obecně a situace v českých SM komunitách. <http://www.en-k.net/skupiny.html>. 2003. Získáno dne 13.11.2016.
- Ernulf KE, Innala SM. Sexual Bondage - A Review and Unobtrusive Investigation. Archives of Sexual Behavior. 1995;24(6):631-54.
- Goldberg LR. A broad-bandwidth, public domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several five-factor models. In: Mervielde I, Deary I, De Fruyt F, Ostendorf F, editors. Personality Psychology in Europe. Tilburg: Tilburg University Press; 1999. p. 7-28.
- Herbert A, Weaver A. An examination of personality characteristics associated with BDSM orientations. The Canadian journal of human sexuality. 2014;23(2):106-15.
- Janus SS, Janus CL. The Janus Report on Sexual Behavior. New York: John Wiley & Sons; 1993.
- Joyal CC, Cossette A, Lapierre V. What Exactly Is an Unusual Sexual Fantasy? Journal of Sexual Medicine. 2015;12(2):328-40.
- Joyal CC, Carpentier J. The Prevalence of Paraphilic Interests and Behaviors in the General Population: A Provincial Survey. The Journal of Sex Research. 2016 Mar 3;1-11.
- Jozífkova E. Sadomasochistický sex: jak pracovat s BDSM pacienti. Sexuologia. 2007;7:23-7.
- Jozífkova E. BDSM, SM, D/s v otázkách a odpovědích 2008. <http://www.en-k.net/questions/>. 2008. Získáno dne 13.11.2016
- Jozífkova E. Revize F65.5: Sadomasochistický sex jako alternativa a nikoliv jako porucha. Sexuologia 11, 20-23. 2011.
- Jozífkova E, Bartos L, Flegr J. Evolutional background of dominance/submissivity in sex and bondage: the two strategies? Neuroendocrinology Letters. 2012;33(6):636-42.
- Jozífkova E, Konvicka M. Sexual Arousal by Higher- and Lower-Ranking Partner: Manifestation of a Mating Strategy? Journal of Sexual Medicine. 2009;6(12):3327-34.
- Jozífkova E. Consensual Sadomasochistic Sex (BDSM): The Roots, the Risks, and the Distinctions Between BDSM and Violence. Current Psychiatry Reports. 2013;15(9):392.
- Jozífkova E. Sadomasochistický sex: rozdíl mezi „zdravým“ BDSM a násilím v sexu a v partnerském vztahu. Sexuolgia. 2013;13(2): 29-34.
- Jozífkova E, Konvicka M, Flegr J. Why do some women prefer submissive men? Hierarchically disparate couples reach higher reproductive success in European urban humans. Neuroendocrinology Letters. 2014; 35(7), 594-601.
- Kinsey K. Sub-frenzy. <http://www.katekinsey.com/sub-frenzy.html>. Získáno dne 13.11.2016
- Kolmes K, Stock W, Moser C. Investigating bias in psychotherapy with BDSM clients. Journal of Homosexuality. 2006;50(2-3):301-24.
- Mast MS, Hall JA, Roter DL. Caring and dominance affect participants' perceptions and behaviors during a virtual medical visit. Journal of General Internal Medicine. 2008;23(5):523-7.
- Mennill DJ, Ramsay SM, Boag PT, Ratcliffe LM. Patterns of extrapair mating in relation to male dominance status and female nest placement in black-capped chickadees. Behavioral Ecology. 2004;15(5):757-65.
- Moore L, Pincus T, Rodemaker D. What Professionals Need to Know About BDSM. Glossary of terms. https://ncsfreedom.org/images/stories/pdfs/Activist/BDSM_Pamphlet-Glossary_of_BDSM_Terms.pdf. Získáno dne 10. 11. 2016.
- Newmahr S. Rethinking Kink: Sadomasochism as Serious Leisure. Qualitative Sociology. 2010;33(3):313-31.
- Powls J, Davies J. A Descriptive Review of Research Relating to Sadomasochism: Considerations for Clinical Practice. Deviant Behavior. 2012;33(3):223-34.
- Revise F65. Finland joins Nordic sexual reform. http://www.revisef65.org/finland_eng.html. 2011. Získáno dne 26.3. 2016
- Richters J, de Visser R, Grulich A, Rissel C. Demographic and psychosocial features of participants in BDSM sex: Data from a national survey. Journal of Sex Research. 2008;45(2):98-9.
- Richters J, Grulich AE, de Visser RO, Smith AMA, Rissel CE. Sex in Australia: Autoerotic, esoteric and other sexual practices engaged in by a representative sample of adults. Australian And New Zealand Journal Of Public Health. 2003;27(2):180-90.
- Sandnabba NK, Santtila P, Nordling N. Sexual Behavior and Social Adaptation Among Sadomasochistically-Oriented Males. Journal of Sex Research. 1999;36(3):273-82.
- The Submissive Guide. Subspace. <http://www.submissiveguide.com/encyclopedia/subspace/>. Získáno dne 13. 11. 2016.
- Weinberg MS, Williams CJ, Moser C. The Social Constituents of Sadomasochism. Social Problems. 1984;31(4):379-89.
- Weinberg TS. Sadomasochism and the social sciences: A review of the sociological and social psychological literature. Journal of Homosexuality. 2006;50(2-3):17-40.
- Wikipedia. Sexual predator. https://en.wikipedia.org/wiki/Sexual_predator. Získáno dne 13. 11. 2016.
- Wismeijer AA, Assen MA. Psychological Characteristics of BDSM Practitioners. Journal of Sexual Medicine. 2013;10(8):1943-52.
- Wright S, Stambaugh RS, Cox D. Consent Violation Survey. Technical Report. August 2015. https://ncsfreedom.org/images/stories/2015_Survey_PDFs_ETC/Consent%20Violations%20Survey%20Analysis%20final.pdf. 2015. Získáno dne 13. 11. 2016.

Kontakt:
evasmid@centrum.cz

Prevenia prostitúcie z pohľadu budúcich pedagógov, právnikov a ekonómov

Štefan Petrík

*Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela
v Banskej Bystrici*

Sumár

V príspevku sa venujeme prevencii prostitúcie z pohľadu budúcich pedagógov, právnikov, ekonómov a študentov medzinárodných vzťahov. V príprave budúcich pedagógov sa neustále zdôrazňuje potreba sústrediť sa na rozvoj plnohodnotnej osobnosti žiakov. Počas ich profesijnej prípravy však väčšinou už neostáva priestor pre otázky o ľudskej sexualite. Zabúda sa na to, že ak by učitelia venovali dostatočnú pozornosť aj vedeniu študentov k uvedomelému sexuálnemu správaniu, mohlo by to výrazným spôsobom prispieť k tomu, aby sa v dospelosti naši zverenci, ani v prípade finančnej núdze, nerozhodovali pre vstup do sveta sexbiznisu a neposkytovali sexuálne služby za peniaze. Otázkam prostitúcie je potrebné venovať sa však aj na iných úrovniach. Legislatívna úprava prostitúcie v našich podmienkach stále nie je adekvátne rozpracovaná. Z toho dôvodu sme sa rozhodli realizovať výskum na vzorke budúcich pedagógov, právnikov, ekonómov, ktorí by výrazným spôsobom mohli pomôcť v úspešnom boji proti prostitúcii.

Kľúčové slová: prostitúcia – pedagógovia – právnici – ekonómia – prevencia – sexuálna výchova.

Úvod

V súčasnosti sme v našej spoločnosti svedkami globálnej sexuálnej revolúcie, v ktorej sa sexualita stala významnou súčasťou našich každodenných životov. Sexuálne správanie okrem plnenia reprodukčnej funkcie slúži aj ako zdroj radosti, slasti a rozkoše. Nesmieme však zabúdať ani na druhú stranu mince. V niektorých prípadoch spôsobuje bolesť, úzkosť, vážne telesné i psychické problémy. Ľudská sexualita sa vo všeobecnosti spája s mnohými mýtmi. Väčšina z nich sa nezakladá na pravde, v dôsledku čoho pribúda stále viac klientov v sexuálnych poradniach. Ak hovoríme o mýtoch v súvislosti so sexuálnym správaním, o prostitúcii a osobách pracujúcich v sexbiznise to platí dvojnásobne. Prostitúovanie je činnosťou pohybujúcou sa v mnohých štátoch na hraniciach zákona, a aj keď vo väčšine týchto štátov sa legislatívne nepostihuje,

Summary

This article deals with the prevention of prostitution from the perspective of future teachers, lawyers, economists and students of international relations. In the preparation of future teachers it has always been emphasized the need to focus on developing a full-fledged personality of students. Nevertheless during their professional training there is no time/opportunity left for questions about human sexuality. We forget that if the teachers would pay adequate attention to guide students to a conscious sexual behavior, that could significantly contribute to their decision making not to enter the world of sex business and provide sexual services for money when they are mature or in the case of their financial distress. However the prostitution issues need to be addressed also at other levels. Legislation on prostitution in our country is still not adequately elaborated. Therefore, we decided to carry out research on a sample of future teachers, lawyers, economists who could significantly help to successfully fight the prostitution.

Keywords: prostitution – educators – lawyers – economists – prevention – sexual education.

osoby pracujúce v sexbiznise spoločnosť vníma ako amorálne, ich správanie sa označuje za vymykajúce sa sociálnym normám. Problematika prostitúcie v Slovenskej republike nie je dostatočne legislatívne uchopená, a tak vládne orgány Slovenskej republiky sa snažia skôr o podchytenie a riešenie negatívnych sprievodných javov platených sexuálnych služieb, akým je napr. obchodovanie s ľuďmi. Takýto prístup k prostitúcii označujeme ako systém abolicionizmu, ktorý na jednej strane akceptuje prostitúciu ako prejav individuálneho správania, na strane druhej sa snaží o elimináciu už spomenutých negatívnych sprievodných javov prostitúcie ako: profitovanie z prostitúcie, ponižovanie a násilie vykonávané na prostituujúcich ženách, nebezpečenstvo prenosu pohlavných chorôb a obchodovanie s ľuďmi.

V prípade sexuálneho styku sa spoločensky uznávanou normou považuje sexuálne zblíženie dvoch

ľudí opačného pohlavia prioritne motivované láskou. Prostitúcia porušuje túto všeobecne uznávanú normu spoločnosti tým, že k sexuálnemu styku medzi dvoma osobami dochádza za podmienky absencie akéhokoľvek citu, lásky, za poskytnutie finančnej alebo inej odmeny. Samotný pojem prostitúcia pochádza zo slova pro satuere (verejne vystavovať, odhaľovať) a v súčasnom ponímaní zahŕňa v sebe: osobu, ktorá za účelom zisku (okrem finančného môžeme hovoriť aj o inej výhode) ponúka rôzne sexuálne služby s cieľom vzbudiť alebo uspokojiť sexuálnu túžbu príjemcu pomocou telesného kontaktu bez hlbšieho citového základu, bez ohľadu na čas telesného kontaktu a osobu, ktorá za poskytnutú protislužbu platí. Preto prostitúciu spoločnosť väčšinou vníma a označuje ako prejav deviantného správania a osoby ponúkajúce sexuálne služby za peniaze alebo inú úsluhu sa často označujú ako amorálne. Voči osobám ponúkajúcim sexuálne služby tak vznikajú predsudky, sme svedkami ich stigmatizovania, neraz aj slovných alebo fyzických atakov voči ich osobe.

Výskum

Problematika prostitúcie na Slovensku nie je dostatočne legislatívne riešená. Túto skutočnosť by mohli pomôcť vyriešiť v spolupráci s inými odborníkmi budúci učiteľia, ich osobnostné vlastnosti a postoje. Okrem učiteľov by na prevencii prostitúcie mohli participovať aj odborní zamestnanci pracujúci na školách (sociálny pedagóg, školský psychológ), budúci právnici a i. Preto sme sa rozhodli venovať pozornosť práve spomínanej skupine. Pri získavaní empirických dát sme použili dotazník vlastnej proveniencie. Nami konštruovaný dotazník sme otestovali prostredníctvom predvýskumu na 20 študentoch Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorého cieľom bolo zistenie a korigovanie možných chýb týkajúcich sa obsahovej, formálnej a jazykovej správnosti položiek dotazníka. Po odstránení chýb náš dotazník pozostával z 32 položiek. Každú položku tvorili tvrdenia, ku ktorému mali študenti vyjadriť mieru súhlasu na škále od 0 do 4, kde jednotlivé hodnoty vyjadrovali: 0 – nesúhlas, 1 – skôr nesúhlas ako súhlas, 2 – ani súhlas, ani nesúhlas, 3 – skôr súhlas ako nesúhlas, 4 – súhlas. Získané údaje spracoval štatistický systém SPSS.

Výskumnú vzorku tvorilo 234 študentov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, z toho 132 študentov učiteľského štúdia a 102 študentov neučiteľského zamerania (pedagógovia, právnici, ekonómovia). Pre výskumnú vzorku v uvedenom zložení sme sa rozhodli preto, že sa nazdávame, že práve budúci učiteľia, právnici a ekonómovia by mohli participovať na efektívnom riešení otázky prostitúcie. Pedagógovia sa môžu stať realizátormi sexuálnej výchovy, prostredníctvom ktorej by bolo žiaduce venovať sa aj otázkam prevencie prostitúcie. Jedným z predpokladov toho, aby pedagóg mohol realizovať sexuálnu výchovu, je však to, aby v otázkach platených sexuálnych služieb vedel poskytnúť svojim zverencom relevantné

informácie. Pedagóg, ktorý vyučuje sexuálnu výchovu, by mal zaujať k otázkam platených sexuálnych služieb taký postoj, ktorým by sa mohol stať pre jeho žiakov príkladom a v konečnom dôsledku ich ochrániť pred rizikami sveta platených sexuálnych služieb.

Možné príčiny vedúce k poskytovaniu a využívaniu sexuálnych služieb za peniaze

Čo je príčinou toho, že napriek mnohým rizikám sa prostitútky/prostitúti rozhodnú pre vstup do sveta sexbiznisu? Ak je našim zámerom predchádzať prostitúovaniu, musíme poznať príčinu, prečo osoby vstupujú do sveta sexbiznisu. To platí, myslíme si, dokonca dvojnásobne aj pre budúcich učiteľov, právnikov, ekonómov a pod. Z toho dôvodu sme prvú výskumnú oblasť zamerali na zistenie názorov k príčinám vedúcim k prostitúcii nami skúmaných skupín, ktoré sme rozdelili na študentov s učiteľským zameraním štúdia (budúci učiteľia) a študentov s neučiteľským zameraním štúdia (budúci právnici, ekonómovia, študenti medzinárodných vzťahov).

Tab. 1 Príčiny vedúce k prostitúcii z pohľadu študentov

Príčiny vedúce k prostitúcii	Učiteľské zameranie			Neučiteľské zameranie			p hodnota (Mann-Whitney U test)
	AM	Me	SD	AM	Me	SD	
Promiskutia (časté striedanie sexuálnych partnerov)	2,59	3	1,14	2,78	3	1,26	0,185
Sexuálne zneužívanie v detstve	2,18	2	1,28	1,85	2	1,26	0,051
Nevyhovujúca finančná situácia	3,11	3	1,13	3,15	3	1,02	0,910
Možnosť zarábať si veľký obnos peňazí za minimum svojho času	1,79	2	1,48	2,10	2	1,50	0,118

Legenda: AM – aritmetický priemer, SD – smerodajná odchýlka, Me- medián na škále 0 - 4, kde 0 znamená nesúhlas, 1 – skôr nesúhlas ako súhlas, 2 – ani súhlas, ani nesúhlas, 3 – skôr súhlas ako nesúhlas, 4 – súhlas.

Na základe výsledkov výskumu môžeme konštatovať, že sa nám nepodarilo zistiť štatisticky významné rozdiely v názoroch týkajúcich sa príčin platených sexuálnych služieb medzi nami porovnávanými skupinami. Za hlavné príčiny prostitúcie považovali obe nami skúmané skupiny bez rozdielu časté striedanie sexuálnych partnerov (Me = 3) a nevhovujúcu finančnú situáciu (Me = 4).

Sexuálne zneužívanie v detstve a finančnú výnosnosť práce v podobe prostitúcie, ako možné príčiny poskytovania platených sexuálnych služieb, obe nami porovnávané skupiny nepotvrdili ani nevyvrátili. K týmto možným príčinám bez rozdielu študijného zamerania vyjadrili zhodne nerozhodné stanovisko (Me = 2).

V druhej oblasti výskumu sme sa aj my zamerali na dopytovú stránku prostitúcie a na zistenie rozdielov v názoroch nami skúmaných skupín v príčinách využívania sexuálnych služieb za peniaze alebo inú finančnú odmenu.

Tab. 2 Príčiny vedúce k využívaniu prostitúcie z pohľadu študentov

Príčiny využívania prostitúcie	Učiteľské zameranie			Neučiteľské zameranie			p hodnota (Mann-Whitney U test)
	AM	Me	SD	AM	Me	SD	
Tajné sexuálne túžby	2,67	3	1,20	2,67	3	1,14	0,130
Experimentovanie s novými sexuálnymi praktikami	2,18	2	1,05	2,39	2	1,04	0,091
Relaxácia, vyventilovanie sa od práce	1,84	2	1,29	2,15	2	1,29	0,51
Získanie prvej sexuálnej skúsenosti	1,41	1	1,13	1,36	1	1,20	0,376

Legenda: AM – aritmetický priemer, SD – smerodajná odchýlka, Me- medián na škále 0 – 4, kde 0 znamená nesúhlas, 1 – skôr nesúhlas ako súhlas, 2 – ani súhlas, ani nesúhlas, 3 – skôr súhlas ako nesúhlas, 4 – súhlas.

Študenti oboch študijných zameraní súhlasili (Me = 3) s uvedeným možným dôvodom saturovania tajných sexuálnych túžob ako pohnútky vedúcej k využívaniu služieb sexbiznisu. Domnievame sa, že saturáciu sexuálnych potrieb v partnerskom vzťahu považujú obe skupiny študentov za veľmi dôležitú, čo môže ovplyvniť postoje študentov v pohľade na dôležitosť sexuality v partnerskom vzťahu, ktorá, ak v podobe vytúžených sexuálnych potrieb nie je dostatočne naplnená, môže v extrémnych prípadoch viesť k vyhľadaniu osôb pracujúcich v sexbiznise. Spomínanému extrému by sa dalo vyhnúť frekventovanejšou komunikáciou bez akýchkoľvek pocitov hanby o svojich sexuálnych túžbach v partnerských vzťahoch. V nasledujúcich položkách, kde sme uviedli za možné príčiny využívania platených sexuálnych služieb experimentovanie s novými sexuálnymi praktikami a spôsob relaxácie (vyventilovanie sa od práce, rodiny, bežných problémov), študenti s neučiteľským aj učiteľským zameraním sa vyjadrili nerozhodne (Me = 2). Myslíme si, že nerozhodnosť študentov mohlo ovplyvniť ich možné tabuizovanie témy týkajúcej sa sexuálnych praktík. Napriek tomu, že sme podľa nášho názoru v súčasnosti v našej spoločnosti svedkami výraznej sexualizácie života, čo spôsobuje, že sa so sexualitou stretávame skoro na každom kroku, domnievame sa, že téma sexuálnych praktík je ešte stále tabuizovaná. V poslednej položke výskumnej otázky sme uviedli za možný motív využívania platených sexuálnych služieb získanie prvej sexuálnej skúsenosti. Obe nami porovnávané skupiny vyjadrili svoj nesúhlas s týmto tvrdením (Me = 1).

Dôležitosť prevencie, ktorá by mala zabrániť poskytovaniu a využívaniu platených sexuálnych služieb

Tab. 3 Názory vysokoškolských študentov na prevenciu prostitúcie

Položky	Učiteľské zameranie			Neučiteľské zameranie			P hodnota (Mann-Whitney U test)
	AM	Me	SD	AM	Me	SD	
Informácie o existencii a nástrahách vyplývajúcich z poskytovania a využívania platených sexuálnych služieb by mali byť súčasťou sexuálnej výchovy už v posledných ročníkoch ZŠ.	2,61	3	1,37	2,20	2	1,47	0,036
Informácie o platených sexuálnych službách by sa mali žiaci dozvedieť až na stredných školách.	1,14	1	1,38	1,96	2	1,39	0,263
Žiaci ZŠ a SŠ by nemali byť vôbec oboznamovaní o existencii a nástrahách poskytovania a využívania platených sexuálnych služieb.	0,42	0	1,13	0,38	0	1,22	0,51
Rodičia by mali poskytnúť svojim deťom informácie o existencii a nástrahách poskytovania a využívania platených sexuálnych služieb už pri nástupe puberty dieťaťa.	3,00	3	1,13	2,78	3	1,20	0,376
Je vhodné organizovať preventívnu činnosť v rámci sexuálnej výchovy, aby sa predišlo rozširovaniu platených sexuálnych služieb.	3,76	4	1,09	2,65	3	1,13	0,021

Legenda: AM – aritmetický priemer, SD – smerodajná odchýlka, Me- medián na škále 0 – 4, kde 0 znamená nesúhlas, 1 – skôr nesúhlas ako súhlas, 2 – ani súhlas, ani nesúhlas, 3 – skôr súhlas ako nesúhlas, 4 – súhlas.

Z výsledkov nášho výskumu, ktoré uvádzame v tabuľke 3, vyplýva, že obe nami porovnávané skupiny považujú za dôležité oboznamovať žiakov základných a stredných škôl o existencii a nástrahách poskytovania a využívania platených sexuálnych služieb. Dôležitú úlohu pri poskytovaní týchto informácií môžu podľa oboch nami skúmaných skupín študentov zohrávať rodičia (Me = 3), ktorí by mali svoje deti už pri nástupe do puberty oboznamovať o existencii a nástrahách poskytovania a využívania platených sexuálnych služieb. Predpokladáme, že obe nami porovnávané skupiny si uvedomujú, že rodina je jednou z inštitúcií, ktorá sa podieľa na socializácii dieťaťa, a práve preto by okrem školy mala mať dôležitú úlohu pri poskytovaní informácií o platených sexuálnych službách.

Rozdiel v názoroch medzi nami skúmanými skupinami sa nám podarilo zistiť v tvrdení týkajúceho sa postačujúceho poskytovania informácií o nástrahách platených sexuálnych služieb až na stredných školách. Študenti s učiteľským zameraním sa s týmto názorom nestotožňujú (Me = 1), kým študenti s neučiteľským zameraním vyjadrili nerozhodné stanovisko (M = 2).

Dôvodom tohto zistenia môže byť podľa nás to, že študenti s učiteľským zameraním, na základe získaných vedomostí počas svojho štúdia, si uvedomujú dôležitosť realizovania preventívnych činností v oblasti sociálnopatologických javov už od najútlejšieho veku.

V názoroch týkajúcich sa vhodnosti organizovania preventívnej činnosti v oblasti platených sexuálnych služieb v rámci sexuálnej výchovy existuje štatisticky významný rozdiel ($p = 0,021$). V tejto súvislosti vyjadrili študenti s učiteľským zameraním väčšiu dôveru ($Me = 4$) sexuálnej výchove ako študenti s neučiteľským zameraním ($Me = 3$). Podľa nás to môže súvisieť aj so zistením štatisticky významného rozdielu ($p = 0,036$) v názoroch v položke, kde študenti s učiteľským zameraním na rozdiel od študentov s neučiteľským zameraním potvrdili dôležitosť informovania žiakov o platených sexuálnych službách v rámci sexuálnej výchovy už v posledných ročníkoch základných škôl. Zo zistených výsledkov predpokladáme, že študenti s učiteľským zameraním na rozdiel od študentov s neučiteľským zameraním si predstavujú pod efektívnym nástrojom v boji proti plateným sexuálnym službám včasnú informovanosť.

Naším zámerom v poslednej výskumnej oblasti bolo zistiť rozdiely v názoroch v nami porovnávaných skupinách k prevencii, ktorá by mala zabrániť poskytovaniu a využívaniu platených sexuálnych služieb. Do jednotlivých položiek sme zahrnuli predovšetkým preventívne opatrenia, ktoré sa snažia predchádzať skúmanému fenoménu prostredníctvom poskytovania informácií žiakom o jeho možných nástrahách.

Tab. 4 Spôsoby realizácie preventívnej činnosti v oblasti prostitúcie

Realizácia preventívnej činnosti v oblasti prostitúcie	Učiteľské zameranie		Neučiteľské zameranie		Spolu	
	n	%	n	%	N	%
Prednášky, besedy s odborníkmi na tému prostitúcie	21	16	15	15	36	16
Sexuálna výchova	59	45	24	24	83	35
S pomocou masovo-komunikačných prostriedkov	20	15	13	13	33	14
Prostredníctvom výchovy v rodine	22	17	11	11	33	14
Právna úprava (zákaz) platených sexuálnych služieb	3	2	28	28	31	13
Žiadnym spôsobom	3	2	6	6	9	4
Nevyjadrili sa	4	3	5	5	9	4
Spolu	132	100	102	100	234	100

Legenda: n – počet odpovedí respondentov, % - percentuálne vyjadrenie odpovedí respondentov

Prostredníctvom otvorených otázok sme sa pýtali našich respondentov, akým spôsobom by sa mala realizovať preventívna činnosť v oblasti platených sexuálnych služieb. Študenti s učiteľským zameraním vyjadrili najväčšiu dôveru sexuálnej výchove (45 %). Druhým účinným spôsobom realizácie preventívnej činnosti v oblasti platených sexuálnych služieb by mohla byť podľa študentov s učiteľským zameraním výchova

v rodine (17 %). Respondenti s učiteľským zameraním si myslia, že rizikám platených sexuálnych služieb by sa mohlo zabrániť aj prednáškami a besedami s odborníkmi z oblasti platených sexuálnych služieb (16 %), masovokomunikačnými prostriedkami (15 %). Právnej úprave (zákazu) platených sexuálnych služieb respondenti s učiteľským zameraním nevyjadrili veľkú dôveru (2 %). Študenti s neučiteľským zameraním na rozdiel od študentov s učiteľským zameraním vidia perspektívu v právnej úprave (zákaze). Túto odpoveď uviedlo 28 % respondentov. Realizácia prevencie prostredníctvom sexuálnej výchovy by mohla byť podľa respondentov s neučiteľským zameraním (24 %) tiež efektívna. Študenti s neučiteľským zameraním si myslia, že by bolo vhodné tiež organizovať prednášky na zabránenie platených sexuálnych služieb, uviedlo to celkovo 15 % respondentov. Masovokomunikačnými prostriedkami by realizáciu preventívnej činnosti riešilo 13 % respondentov a prostredníctvom rodinnej výchovy 11 % respondentov s neučiteľským zameraním.

Tab. 5 Osoby, ktoré by mali realizovať preventívnu činnosť v oblasti prostitúcie

Osoby, ktoré by mali realizovať preventívnu činnosť v oblasti platených sexuálnych služieb	Učiteľské zameranie		Neučiteľské zameranie		Spolu	
	n	%	n	%	N	%
Pedagóg	37	28	20	20	57	24
Školský psychológ	29	22	12	12	41	18
Sexuológ	25	19	24	24	49	21
Štát s pomocou polície	12	9	19	19	31	13
Rodičia	22	17	13	13	35	15
Nikto	3	2	7	7	10	4
Nevyjadrili sa	4	3	7	7	11	5
Spolu	132	100	102	100	234	100

Legenda: n – počet odpovedí respondentov, % - percentuálne vyjadrenie odpovedí respondentov

V druhej otvorenej otázke vo výskumnej oblasti týkajúcej sa prevencie platených sexuálnych služieb sme chceli zistiť názor našich respondentov, kto by mal realizovať preventívne činnosti v nami skúmanom fenoméne. Kým študenti s učiteľským zameraním vyjadrili najväčšiu dôveru v otázkach organizácie preventívnych činností pedagógovi (28 %), študenti s neučiteľským zameraním sexuológovi (24 %). Školský psychológ sa umiestnil u študentov s učiteľským zameraním na druhom mieste (22 %), kým u študentov s neučiteľským zameraním až na štvrtom (12 %), ako vhodná osoba na realizáciu preventívnych činností. Študenti s neučiteľským zameraním vyjadrili rodičom (13 %) väčšiu dôveru ako školskému psychológovi (12 %), ale aj štátu s pomocou polície (19 %) a, v neposlednom rade, pedagógovi (20 %). Študenti s učiteľským zameraním vyjadrili tretiu najväčšiu dôveru sexuológovi (19 %), ktorí len tesne predbehli rodičov (17 %). Štátu s pomocou polície študenti s učiteľským zameraním podľa našich výsledkov veľmi nedôverujú (9 %).

Diskusia

V súvislosti s prostitúciou považujeme za dôležité uviesť, že pre osoby poskytujúce sexuálne služby za peniaze je charakteristické časté striedanie sexuálnych partnerov, čiže promiskuita. Promiskuitné správanie môžeme charakterizovať ako časté striedanie sexuálnych partnerov, kde je nadväzovanie sexuálnych partnerov náhodné a k sexuálnemu styku dochádza bez citovej väzby. Myslíme si, že je vhodné uvažovať o rozhodnutí promiskuitných osôb finančne zúročiť svoje sexuálne správanie a vstúpiť do sveta sexbiznisu. Potvrdzuje to aj N. Meskó (2014), ktorý pri vysvetľovaní promiskuitného správania ako možnej príčiny vstupu do sexbiznisu vychádza z evolučného hľadiska. Ako uvádza, príčiny poskytovania platených sexuálnych služieb musíme hľadať v rozdielnosti mužskej a ženskej sexuality, a to hlavne v motivačných činiteľoch, ktoré rozhodujú o výbere partnera. Muži pri hľadaní vhodnej partnerky majú k dispozícii väčší výber adeptiek, a práve preto sú viac otvorení krátkodobým sexuálnym stykom. Na základe tejto teórie práve muži môžu byť dôvodom toho, že prostitúcia vznikla a rozkvitá. Muži sú ochotní zaplatiť žene za sexuálny styk, pričom neplatia len za samotný sexuálny styk, ale taktiež aj za nezáväznosť týchto stykov. U mužov je totiž oveľa výraznejšia tendencia nespájať sexuálny styk s emocionálnym prežívaním, ide im len o telesnú príťažlivosť. Výhodou častého striedania sexuálnych partnerov vidia muži v tom, že sa nemusia starať o ženu a jej deti. Pre muža to znamená výhodnú finančnú „transakciu,“ prostredníctvom ktorej si kupuje len samotný sexuálny styk a ktorého cieľom nie je plodenie potomkov. Hlavným cieľom využitia sexuálnej služby sa u mužov teda stáva saturácia sexuálnej túžby. Vychádzajúc z predpokladu, že muži sú zákazníkmi žien, ktoré poskytujú platené sexuálne služby, môže byť práve ich promiskuita dôvodom vzniku fenoménu platených sexuálnych služieb.

Z hľadiska žien vysvetľuje promiskuitu N. Meskó (2014) mylným pohľadom spoločnosti, ktorá považuje striedanie sexuálnych partnerov za typické len pre mužov. Ženy tiež disponujú touto potrebou, len o tom menej rozprávajú. Kým v prípade mužov ide o nezáväzný sexuálny styk a s ním spojené uspokojenie sexuálnych túžob, žena si prostredníctvom častého striedania sexuálnych partnerov hľadá vhodného partnera, adepta, ktorý by disponoval vhodnými génmi dôležitými pre dokonalosť jej ešte nenarodeného, budúceho dieťaťa. Žena si okrem potenciálneho otca svojich detí hľadá v mužovi aj finančnú stabilitu. Hľadá si muža, ktorý by ju vedel z materiálnej stránky zabezpečiť. Znamená to, že ženy poskytujúce sexuálne služby si svojich sexuálnych partnerov vo svete platených sexuálnych služieb všimajú a hľadajú medzi nimi takého, ktorý by sa mohol stať vhodným adeptom pre ich lepší život.

Nazdávame sa, že predovšetkým v prípade sexuálneho zneužívania v detstve, ako možného dôvodu vstupu do sveta sexbiznisu, nami porovnávané skupiny študentov nedisponujú dostatočným množstvom relevantných informácií o psychických následkoch

sexuálneho zneužívania v detstve, a práve preto sa nám zrejme podarilo dopracovať sa k nerozhodným stanoviskám. Bolo by prínosné, predovšetkým pre študentov s učiteľským zameraním, poskytnúť v rámci profesijnej prípravy relevantné informácie aj o psychických následkoch sexuálneho zneužívania. Vo svojej budúcej edukačnej praxi sa s týmto problémom totiž môžu neraz stretnúť. Na škodu by nemuseli byť tieto informácie ani pre budúcich právnikov, ktorí sa s následkami sexuálneho zneužívania môžu vo svojej budúcej právnickej praxi konfrontovať. Kolenčíkovi (2001) sa na výskumnej vzorke 1533 študentov stredných škôl podarilo zistiť, že 1331 stredoškolských študentov z celkového počtu 1533 si myslí, že ženy poskytujú platené sexuálne služby kvôli peniazom. Z celkového počtu 1533 stredoškolských študentov 876 stredoškolských študentov uvádzalo podobný dôvod u mužov, ktorí poskytujú platené sexuálne služby. Malinová a Paláček v roku 1991 realizovali výskum na ženách poskytujúcich platené sexuálne služby v Českej republike. Výskumnú vzorku tvorilo 346 prostitútok nachádzajúcich sa vo výkone trestu. Výsledky výskumu poukázali na skutočnosť, že až 36% žien sa rozhodlo pre vstup do sveta sexbiznisu kvôli nevyhovujúcej finančnej situácii (Weiss – Zikmundíková, 2004).

Bez dopytu po prostitúcii by nemohla existovať ani jej ponuka. Otázkou ostáva, z akého dôvodu sa rozhodujú muži, resp. ženy pre využívanie sexuálnych služieb za peniaze? V súčasnosti je teória motivácie klientov pre využívanie platených sexuálnych služieb rozpracovaná len okrajovo. K najvýznamnejším autorom, ktorý sa tejto problematike venuje, patrí S. A. Mlnsson, ktorý skúmal, čo motivuje klientov k využitiu platených sexuálnych služieb. Na základe výskumných zistení rozdelil mužov, ktorí využívajú platené sexuálne služby, z hľadiska dôvodov, ktoré ich k tomu vedú, do nasledovných kategórií (Mlnsson, 2002):

– „Muži, ktorí žijú vo vzťahu a hľadajú niečo iné.“ Túto kategóriu tvoria muži, ktorí svoj vzťah vnímajú ako nefunkčný, svoj sexuálny život považujú za neuspokojivý. Títo muži majú tajné sexuálne túžby, ktoré ich partnerky nevedia alebo nechcú splniť, ale stáva sa, že o nich ani vôbec netušia.

– „Muži, ktorí majú problémy s kontaktovaním žien v normálnom živote.“ Do tejto kategórie patria muži, ktorí by si iným spôsobom, ako využitím platených sexuálnych služieb, nevedeli nájsť sexuálneho partnera. Sú to muži hanbliví, s fyzickým alebo mentálnym postihnutím, často aj starší.

– „Muži závislí od sexu,“ ktorí využívajú platené sexuálne služby ako prostriedok saturácie svojich sexuálnych potrieb a vyjadrenia určitých emócií.

– „Muži looseri,“ ktorí si zakladajú na tradičných patriarchálnych hodnotách a nevedia zničiť v súčasnosti sa meniace vzťahy medzi mužmi a ženami. Títo muži vyhľadávajú osoby poskytujúce platené sexuálne služby, aby s nimi mohli zažiť známy sexuálny model dominancie a submisívnosti.

– „Muži fiddlers,“ ktorí sa nachádzajú vo vývinovom

období mladej dospelosti a sexuálny styk považujú za ďalšiu formu konzumného spôsobu života. Sexualita týchto mužov je ovplyvnená pornografiou, televíziou a reklamami a presadzujú názor, že všetko sa dá kúpiť.

Vracajúc sa k nášmu výskumu obe nami porovnané skupiny vyjadrili svoj nesúhlas s tvrdením, ktoré označovalo za motív využívania platených sexuálnych služieb získanie prvej sexuálnej skúsenosti. Zistenie týchto výsledkov nás prekvapilo, pretože o využívaní platených sexuálnych služieb, motivovaných získaním prvej sexuálnej skúsenosti, podľa nášho názoru v spoločnosti dlho kolovali nepodložené príbehy o mužoch, ktorí ešte nemajú za sebou prvú sexuálnu skúsenosť, a preto sa rozhodnú vyhľadať osobu pracujúcu v sexbiznise. Ako uvádza Schreiber (1917), túto neskúsenosť sa snažili muži odstrániť navštívením osoby, ktorá im pomohla v získaní prvej sexuálnej skúsenosti. Ide však o zistenie zo začiatku 20. storočia, kedy bola spoločenská situácia na rozdiel od súčasnosti neporovnateľne odlišná.

Za jednu z najúčinnějších foriem prevencie prostitúcie považujeme realizáciu sexuálnej výchovy na školách usmerňujúcu mládež k uvedomelého sexuálnemu správaniu. S vyučovaním sexuálnej výchovy by sa malo podľa nášho názoru začať už na prvom stupni základných škôl. V rámci toho by malo byť cieľom efektívnej prevencie dosiahnutie toho, aby sa osoby poskytujúce sexuálne služby za peniaze alebo inú úsluhu stali pre spoločnosť nepotrebnými. Na dosiahnutie tohto zámeru je obzvlášť dôležitá práve podmienka začať, pokiaľ je to možné, so sexuálnou výchovou budúceho pokolenia čo najskôr, v čo najútlejšom veku.

Jedine adekvátne realizovanou sexuálnou výchovou môžeme rozvíjať plnohodnotnú osobnosť, a to aj zo sexuálnej stránky. Predpokladáme, že takáto osobnosť nebude mať v dospelosti problémy vo svojom sexuálnom živote, bude schopná si nájsť komplementárneho partnera/partnerku a služby prostitútok/prostitútov sa stanú pre ňu nepodnetnými. Na hodinách sexuálnej výchovy sa totiž môže naučiť, ako si zrelo vyberať komplementárneho potenciálneho partnera, ako sa starať o partnerský vzťah, ako vhodne riešiť vzniknuté konflikty v partnerskom vzťahu a v prípade rozchodu, ako si hľadať nového vhodného partnera/partnerku.

V efektívnom riešení prevencie prostitúcie vidíme významnú úlohu výchovno-vzdelávacích zariadení. Myslíme si, že už na základných školách by mali byť žiaci oboznamovaní o existencii a nástrahách sexuálnych služieb, a to v posledných ročníkoch základných škôl. Realizácia tohto opatrenia by sa mohla uskutočniť na hodinách sexuálnej výchovy, ale nevylučujeme možnosť zaoberať sa problematikou platených sexuálnych služieb aj v iných vyučovacích predmetoch. Prostredníctvom sexuálnej výchovy by sme mali apelovať na žiakov, aby sa vo svojom sexuálnom živote správali uvedomelo, pretože v uvedomelom vnímaní a správaní sa v oblasti sexuálneho života, ktoré zdôrazňuje podľa nášho názoru citovú prepojenosť sexuálneho styku s láskou, poskytovanie a využívanie

platených sexuálnych služieb nenájde svoje miesto. V otázke realizátora sexuálnej výchovy vyslovujeme dôveru predovšetkým pedagógom, sociálnym pedagógom, ktorý by však mali byť vzdelaní v oblasti ľudskej sexualite. Z toho vyplýva naša požiadavka, aby sa počas štúdia na vysokých školách, predovšetkým v študijných odboroch učiteľstva, venovala väčšia pozornosť ľudskej sexualite. Pedagóg je hlavným realizátorom sexuálnej výchovy na školách, preto sme sa v rámci nášho výskumu zamerali aj na názory týkajúce sa prevencie prostitúcie z hľadiska budúcich učiteľov, ale i študentov s neučiteľským zameraním.

Kolenčíkovi (2001) sa podarilo v už spomínanom výskume týkajúceho sa pohľadu študentov stredných škôl zistiť, že z celkového počtu 1553 stredoškôľakov až 71 % vyjadrilo dôležitosť organizovania preventívnej činnosti, aby sa predchádzalo prostitúcii. Ďalšie výskumné zistenie poukazuje na to, že až 88 % percent stredoškôľských študentov pokladá informovanie mládeže o prostitúcii v rámci prevencie za dôležité. Tieto výsledky výskumu svedčia o tom, že študenti stredných škôl majú záujem o získanie informácií týkajúcich sa prostitúcie.

Zo získaných výsledkov týkajúcich sa efektívnych aktivít prevencie v boji proti prostitúcii vyplýva, že kým študenti s učiteľským zameraním považujú v boji proti plateným sexuálnym službám za najefektívnejšiu preventívnu činnosť realizovanú prostredníctvom sexuálnej výchovy, tak študenti s neučiteľským zameraním by sa snažili bojovať proti fenoménu sexbiznisu predovšetkým právnou cestou a zákazom poskytovania a využívania platených sexuálnych služieb. Nazdávame sa, že študenti s učiteľským zameraním veria vo svoje nadobudnuté vedomosti a schopnosti, ktoré získali počas svojho štúdia v oblasti preventívnych činností. Práve preto podľa nášho názoru predpokladajú, že by boli schopní úspešne realizovať preventívnu činnosť v oblasti platených sexuálnych služieb. Domnievame sa, že určitý vplyv na výsledok mohol mať aj fakt, že vo výskumnej vzorke študentov s neučiteľským zameraním sa nachádzalo 54 respondentov z Právnickej fakulty UMB. Právnici mohli získané výsledky ovplyvniť predovšetkým v súvislosti s vyslovenou dôverou v riešenie preventívnych opatrení v oblasti sexbiznisu v legislatívnej úprave zahŕňajúcej zákaz platených sexuálnych služieb.

V otázkach realizátora preventívnych aktivít u študentov s učiteľským zameraním môže byť označenie pedagóga, ako najvhodnejšej osoby na realizáciu prevencie v oblasti platených sexuálnych služieb, ukazovateľom, že si budúci učitelia trúfajú na prevenciu v oblasti sexbiznisu. Očakávali sme, že právnici vychádzajúc zo svojho študijného zamerania označia za najúčinnějšího organizátora preventívnej činnosti v oblasti platených sexuálnych služieb štát s pomocou polície, ale nebolo tomu tak. Na základe týchto zistení predpokladáme, že študenti s učiteľským zameraním vidia lepšiu uplatniteľnosť v organizovaní preventívnych činností v oblasti platených sexuálnych služieb ako študenti s neučiteľským zameraním (budúci

právnicki a ekonómia).

Tabuizovanie ľudskej sexuality v žiadnom prípade nemôže viesť k zdravému, zodpovednému sexuálnemu životu. Na dospelujúceho človeka môže mať skôr negatívne účinky. Pri realizácii sexuálnej výchovy by bolo preto vhodné vychádzať z pragmatických a humanistických hodnotových orientácií. Za dôležité pokladáme aj odstránenie ostýchavosti nielen zo strany rodičov, ale i zo strany učiteľov, ktorí často nechávajú realizáciu sexuálnej výchovy radšej na výchovných poradcov. V efektívnom riešení prevencie v oblasti platených sexuálnych služieb majú významnú úlohu výchovno-vzdelávacie zariadenia. Myslíme si, že už na základných školách by mali byť žiaci oboznamovaní o existencii a nástrahách sexuálnych služieb v posledných ročníkoch základných škôl. Realizácia tohto opatrenia by sa mohla uskutočniť na hodinách sexuálnej výchovy, ale nevylučujeme možnosť zaoberať sa problematikou platených sexuálnych služieb aj v iných vyučovacích predmetoch. Prostredníctvom sexuálnej výchovy by sme mali apelovať na žiakov, aby sa vo svojom sexuálnom živote správali uvedomelo, pretože v uvedomelom vnímaní a správaní sa v oblasti sexuálneho života, ktoré zdôrazňuje podľa nášho názoru citovú prepojenosť sexuálneho styku s láskou, si poskytovanie a využívanie platených sexuálnych služieb nenájde svoje miesto.

V otázke realizátora sexuálnej výchovy vyslovujeme dôveru predovšetkým pedagógom, sociálnym pedagógom, ktorý by však mali byť vzdelaní v oblasti ľudskej sexuality. Z toho vyplýva naša požiadavka, aby sa počas štúdia na vysokých školách, predovšetkým v študijných odboroch učiteľstva, venovala väčšia pozornosť ľudskej sexualite. Pri realizovaní sexuálnej výchovy by mohli byť nápomocní aj odborníci z oblasti ľudskej sexuality, predovšetkým sexuológovia. Preto si myslíme, že by bolo vhodné organizovanie prednášok a besied týkajúcich sa platených sexuálnych služieb za účasti sexuológa, ktorý by vedel žiakom niektoré oblasti platených sexuálnych služieb, o ktorých sa pedagóg nezmieňoval, priblížiť z odbornejšieho, ale pre nich možno aj zaujímavejšieho hľadiska.

Záver

Najstaršie remeslo prijalo vo svete, ale aj u náš nový obchodný model. Zamierilo totiž na informačnú diaľnicu internetu. V Slovenskej republike sa môžeme s inzerátmi, ktoré ponúkajú platené sexuálne služby, stretnúť skoro na každom kroku. V minulosti boli inzeráty uvádzané v novinách, dnes však nachádzajú útočisko predovšetkým v on-line prostredí. Nie je výnimkou, že

počas surfovania na internete alebo hrania on-line hier nám vyskočí reklama, ktorá ponúka sexuálne služby. Veľmi rozmanitú ponuku inzerátov však môžeme nájsť predovšetkým na erotických portáloch a sexzoznamkách, ktoré sú zamerané prevažne na krátkodobé mierne erotické zoznámenie a ponúknutie sexuálnych služieb za peniaze. V rámci vysokoškolského štúdia považujeme za dôležité spomenúť, že počas štúdia by bolo vhodné venovať viac priestoru problematike platených sexuálnych služieb nielen u budúcich učiteľov, ale taktiež u budúcich právnikov a ekonómov, ktorí môžu byť v boji proti nástrahám platených sexuálnych služieb tiež nápomocní.

Nesmieme však zabudnúť ani na osoby, ktoré už pracujú vo svete sexbiznisu. Myslíme si, že by im mohli byť najviac nápomocné mimovládne organizácie (napr. OZ Odysseus). Tieto organizácie by mali byť podľa nášho názoru štátom finančne viac podporované, aby disponovali dostatkom prostriedkov na realizovanie terénnej sociálnej práce, ktorá sa javí ako veľmi účinný spôsob pomoci osobám poskytujúcim platené sexuálne služby.

Napriek tomu, že v príspevku sme sa venovali otázkam prevencie prostitúcie, radi by sme v literatúre uviedli zaujímavé príspevky, v ktorých sa autori Máthé (2003) a Szilágyi (2000) venujú otázkam možného pozitívneho potenciálu prostitúcie.

Literatúra

- Kolenčík, M.: Svet nepoznanej reality, Žilina: Vydavateľstvo L.A.X, 2001, s. 60 - 90.
- Månsson, S. A.: Why do men buy sex? NIKK magasin, č. 1, ročník 2., 2002, s. 22 - 25.
- Máthé, R.: Má prostitúcia aj pozitívny potenciál? SEXUOLÓGIA/SEXOLOGY, č. 2, ročník 3., 2003, s. 40 - 43.
- Meskó, N.: Az evolúció árnyoldala. A lelki betegségek és az alternatív szexualitás darwini elemzése. Budapest : AKADÉMIA KIADÓ, 2014, 268 s.
- Scheiber, E.: A prostitúció. Budapest : PÁTRIA KIADÓ, 1917, s. 23.
- Szilágyi V.: A prostitúció jelene és jövője. Egy vita tanulságai. Belügyi Szemle, č. 4, ročník 48., 2000, s. 3 - 13.
- Weiss, P., Zikmundíková, M.: Motivace k prostituci. Československá psychologie, č. 5, ročník 48., 2004, s. 433 - 437.

Kontakt:
e-mail: stefan.petrik@umb.sk

XXIX. BOHNICKÉ SEXUOLOGICKÉ DNY

ÚLOHA SEXUOLOGIE VE ZDRAVÍ A V NEMOCI

23.2.2017 - 24.2.2017 - PRAHA

POZVÁNKA

XXII. Košické sexuologické dni 2016 Sexualita, komunikácia, médiá

Existujú 2 spôsoby,
ako očariť ženu.

Jedným z nich je diamant.

SKRÁTENÁ INFORMÁCIA O LIEKU

VIAGRA 25 mg filmom obalené tablety

VIAGRA 50 mg filmom obalené tablety

VIAGRA 100 mg filmom obalené tablety

VIAGRA 50 mg orodispergovateľné tablety

Každá tableta obsahuje sildenafiliumcitrát zodpovedajúci 25, 50 alebo 100 mg sildenafilu. **Lieková forma:** filmom obalená tableta. **Farmakoterapeutická skupina:** urológia, lieky určené na liečbu erektilnej dysfunkcie; ATC: G04B E03. **Indikácie:** liečba erektilnej dysfunkcie u mužov. Aby bola VIAGRA účinná, je potrebná sexuálna stimulácia. **Dávkovanie:** na perorálne použitie. Odporúčaná dávka je 50 mg podľa potreby (približne 1 hodinu pred sexuálnou aktivitou, maximálne 1krát za 24 hodín). Maximálna odporúčaná dávka je 100 mg. Ak sa VIAGRA užije spolu s jedlom, tak nástup účinku sa môže oneskoriť v porovnaní s nástupom účinku po užití lieku nalačno. U starších ľudí sa nevyžaduje úprava dávkovania (≥ 65 rokov). U pacientov s poruchou funkcie pečene a ťažkou poruchou funkcie obličiek a u pacientov užívajúcich súčasne inhibitory CYP3A4 alebo alfablokátory sa má zväziť úvodná dávka 25 mg. VIAGRA nie je indikovaná u osôb mladších ako 18 rokov. **Kontraindikácie:** precitlivosť na sildenafil alebo niektorú z pomocných látok, súčasné podávanie s donormi oxidu dusnatého alebo nitrátmi v akejkolvek forme, súbežné podanie so stimulantmi guanýlatcyklázy (napr. riociguát), ochorenia, pri ktorých sa sexuálna aktivita neodporúča (napr. nestabilná angína pectoris alebo ťažké srdcové zlyhávanie), ťažká porucha funkcie pečene, hypotenzia ($< 90/50$ mmHg), nedávno prekonaný infarkt myokardu alebo náhla cievna mozgová príhoda, hereditárne degeneratívne ochorenia retiny (retinis pigmentosa), strata videnia v jednom oku v dôsledku NAION. Špeciálne **upozornenia:** lekár musí zohľadniť kardiovaskulárny stav pacienta a posúdiť riziko podania vazodilatátorov. Medzi pacientov so zvýšenou citlivosťou pri podaní vazodilatátorov patria najmä pacienti s obštrukciou výtoku z ľavej komory alebo pacienti so zriedkavým syndrómom multisystémovej atrofie. VIAGRA potencie hypotenzívny účinok nitrátov. Opatrnosť sa odporúča pri podávaní pacientom užívajúcim alfablokátory a u pacientov s anatomicou deformáciou penisu, resp. s ochoreniami s rizikom vzniku priapizmu. Kombinácia s inými PDE-5 inhibítormi alebo liekmi na liečbu PAH obsahujúcimi sildenafil sa neodporúča. U pacientov s hemoragickými poruchami alebo aktívnym peptickým vredom treba zväziť prínos a riziko liečby. Pacienti majú byť poučení, aby v akomkoľvek

prípade náhle poruchy videnia prestali užívať VIAGRU a ihneď sa poradili s lekárom. Filmový obal tablety obsahuje laktózu. VIAGRA nie je indikovaná u žien. **Interakcie:** súčasné podávanie sildenafilu a ritonaviru sa neodporúča. Pri súčasnom podávaní s inhibítormi CYP3A4 (ketokonazol, erytromycín a cimetidín) sa odporúča zväziť úvodnú dávku 25 mg. Súčasné užívanie riociguátu je kontraindikované. U niektorých citlivých jedincov môže dôjsť pri súbežnom podávaní s alfablokátormi k symptomatickej hypotenzii. Nikorandil (vzhľadom na nitrátovú zložku) má potenciál pre závažné interakcie so sildenafilom. **Nežiaduce účinky:** veľmi časté: bolesť hlavy; časté: závrat, poruchy farebného videnia, porucha zraku, rozmazané videnie, sčervenanie, návaly horúčavy, nazálna kongescia, nevoľnosť, dyspepsia. **Gravidita a laktácia:** VIAGRA nie je indikovaná u žien. **Ovplyvnenie schopnosti viesť vozidlá a obsluhovať stroje:** keďže závrat a zmenené videnie boli hlásené v klinických štúdiách so sildenafilom, pacienti predtým, ako budú viesť motorové vozidlá a obsluhovať stroje, majú poznať, ako reagujú na podanie lieku VIAGRA. **Uchovávanie:** filmom obalené tablety uchovávajte pri teplote neprevyšujúcej 30 °C. Orodispergovateľné tablety nevyžadujú žiadne zvláštne teplotné podmienky na uchovávanie. Uchovávajte v pôvodnom balení na ochranu pred vlhkosťou.

Táto skrátená informácia o lieku je určená pre odbornú verejnosť.

Výdaj lieku je viazaný na lekársky predpis.

Pred podaním lieku sa oboznámte s úplným znením súhrnu charakteristických vlastností lieku (SPC).

Dátum aktualizovania skrátenej informácie o lieku: Máj 2016

Držiteľ rozhodnutia o registrácii:

Pfizer Limited, Sandwich, Kent, CT13 9NJ, Veľká Británia

Miestne zastúpenie držiteľa rozhodnutia o registrácii:

PFIZER Luxembourg SARL, o. z., tel.: +421 2 3355 5500

Upravené podľa SPC schváleného Európskou agentúrou pre lieky (EMA) dňa 29.1.2016.

Pfizer Luxembourg SARL, Pribinova 25, 811 09 Bratislava
tel.: 02/3355 5500, fax: 02/3355 5499, www.pfizer.sk

VIAGRA[®]
(sildenafil citrate) tablety